

PHENO:ORIZON

STRATEGIA

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA
LATA 2025 - 2030

Sierpień 2025

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII	4
1.2. ISTOTA I ROLA OPRACOWANIA STRATEGII W ZARZĄDZANIU GMINĄ	4
1.3. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ	5
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY – SYNTEZA DIAGNOZY	10
2.1. WYMIAR SPOŁECZNY	10
2.2. WYMIAR GOSPODARCZY	11
2.3. WYMIAR PRZESTRZENNY	13
2.4. WYMIAR KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWY	17
2.6. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH GMINY - ANALIZA SWOT	20
3. ELEMENTY STRATEGICZNE	29
3.1. WIZJA ROZWOJU	29
3.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	30
3.3. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH	47
4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	51
4.1. ROLA MODELU	51
4.2. KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU I ZAŁOŻENIA MODELU STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW – STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY	51
4.3. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	69
4.4. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	77
5. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	84
6. OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU GMINY ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBLU REGIONALNYM ORAZ PONADLOKALNYM	90
6.1. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE KRAJOWE	90
6.2. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE REGIONALNE	91
6.3. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE PONADLOKALNE	93
7. FINANSOWANIE STRATEGII	96
8. WDRAŻANIE STRATEGII	100
9. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	105
10. WYKAZ TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW, ZAŁĄCZNIKÓW	109
10.1. WYKAZ TABEL	109
10.2. WYKAZ RYSUNKÓW	109

C Z Ę Ś Ć I

WPROWADZENIE

1. WPROWADZENIE

1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 stanowi kluczowy dokument planistyczny, wyznaczający główne kierunki działań na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju gminy. Określone w niej cele wynikają z analizy aktualnej sytuacji, uwzględniającej mocne i słabe strony, a także szanse rozwojowe i potencjalne zagrożenia. Dokument został opracowany z inicjatywy lokalnych władz, które dostrzegły potrzebę całościowego podejścia do rozwoju gminy. Strategia ta odpowiada na dynamicznie zmieniające się warunki zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, a także rosnącą konkurencyjność otoczenia. Jej przyjęcie zapewnia, że podejmowane działania są spójne z wizją rozwoju regionu, co jest istotne w kontekście ubiegania się o wsparcie finansowe ze źródeł zewnętrznych.

Najważniejszym celem strategii jest jednak poprawa warunków życia mieszkańców. Opracowanie tego dokumentu pozytywnie wpłynie na planowanie rozwoju gminy, jak również ułatwi codzienną działalność i podejmowanie decyzji przez władze gminy. Strategia stanowi ponadto cenne źródło informacji dla potencjalnych inwestorów o przyjętych i zakładanych przez gminę ścieżkach rozwoju.

Prace zostały zrealizowane zgodnie z treścią *Uchwały Nr XIX/103/25 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 13 sierpnia 2025 roku w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030.*

1.2. ISTOTA I ROLA OPRACOWANIA STRATEGII W ZARZĄDZANIU GMINĄ

Strategia rozwoju jednostki samorządu terytorialnego jest kluczowym dokumentem, który wskazuje wytyczne i kierunki działań ulokowane w określonym horyzoncie czasowym. Władze samorządowe powinny dążyć do wszelkich starań, aby osiągnąć realizację założeń dokumentu. Właściwie przygotowane opracowanie i wdrażanie założeń Strategii, a dalej realizacja jej celów i kierunków rozwojowych, będą odpowiadały na zastane w gminie czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) oraz zewnętrzne (szanse i zagrożenia). Ponadto będą wpływać na monitorowanie realizacji założeń rozwojowych, pozwolą na skuteczne niwelowanie deficytów i problemów rozwojowych. W szerszej perspektywie czasowej realizacja założeń Strategii przyczynić powinna się do poprawy jakości życia w Gminie Grabów, poprzez zaspokajanie wskazanych przez lokalną społeczność potrzeb, eliminowanie barier i ciągły rozwój gospodarczy Gminy.

Obowiązkowym elementem Strategii jest model funkcjonalno-przestrzenny, który wiąże zagadnienia społeczno-gospodarcze z przestrzennymi. Podstawą prawną modelu jest ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju po nowelizacji. Model oznacza, że w sposób świadomy i w jednym procesie programowane i kształtowane są relacje między celami długookresowymi (interes publiczny wobec przestrzeni i środowiska) i celami średniookresowymi (korzyści gospodarcze i społeczne). Wypełnienie wyznaczonych w dokumencie celów pozwala osiągnąć stan wskazany w przyszłej wizji gminy.

Strategia jest kompleksowym narzędziem wsparcia rozwoju samorządu terytorialnego i przyczynia się do świadomej, efektywnej i praktycznej realizacji działań, których wdrażanie pozwala kreować odpowiednią przyszłość jednostki i daje szansę na uzyskanie pożądanego wizerunku i stanu.

1.3. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ

Opracowanie Strategii Rozwoju ma na celu wykreowanie celów strategicznych i kierunków rozwojowych dla Gminy pozwalających na ich realizację. Określona w ramach prac nad Strategią polityka rozwojowa jednostki musi zachowywać spójność z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu. Jednocześnie powinna w pełni odpowiadać na zastane zapotrzebowanie – deficyty i potencjały wymagające działań rozwojowych. W tym celu dokument Strategii oparty jest o szeroko zakrojoną Diagnozę, opracowaną przed przystąpieniem do opracowania części strategicznej dokumentu. Obejmuje ona wszystkie obszary funkcjonowania gminy – społeczną, gospodarczą oraz funkcjonalno-przestrzenną (w tym klimatyczno-środowiskową).

W ramach prac nad sporządzeniem niniejszego dokumentu strategicznego wykorzystano model ekspercko-partycypacyjny. Oznacza to, że w opracowaniu dokumentu udział brał zespół ekspertów, przedstawiciele władz lokalnych oraz przedstawiciele lokalnej społeczności. W trakcie pracy wykorzystano następujące metody i narzędzia analityczne:

- ▶ **Praca analityczna:** Obejmuje szeroko zakrojone badania wykorzystujące bazy danych, zarówno ogólnokrajowe, jak i dane gromadzone przez Urząd Miejski w Grabowie. Do zdiagnozowania sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy wykorzystano narzędzia takie jak:
  - Bank Danych Lokalnych (BDL) Głównego Urzędu Statystycznego (GUS),
  - Monitor Rozwoju Lokalnego,
  - Raporty o stanie Gminy Grabów,
  - Strategie, programy, plany i dokumenty wykonawcze gminy,
  - Dokumenty planistyczne i strategiczne poziomu regionalnego
- ▶ **Warsztaty diagnostyczno-projektowe:** Obejmują bezpośrednią pracę lokalnych władz, ekspertów oraz interesariuszy zaangażowanych w rozwój gminy. Celem warsztatów diagnostyczno-projektowych było pogłębienie diagnozy poprzez identyfikację problemów, potencjałów oraz wstępne formułowanie celów i propozycji działań rozwojowych. Spotkania umożliwiły konfrontację danych analitycznych z lokalną wiedzą praktyczną oraz wspólne wypracowanie kierunków strategicznych z wykorzystaniem metod projektowych (np. SWOT, drzewo celów).

Ponadto, przeprowadzone zostało również badanie ankietowe mające na celu poznanie oczekiwań mieszkańców co do kierunków rozwoju Gminy w najbliższych latach. Ankieta została udostępniona w wersji elektronicznej w dniu 9.06.2025 roku na stronie internetowej Gminy Grabów, mieszkańcy mieli możliwość wzięcia udziału w ankiecie do 1.07.2025. Badanie trwało zatem łącznie 23 dni. W ankiecie wzięło udział 42 respondentów.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Na podstawie informacji pozyskanych na powyższych etapach prac sformułowano główne czynniki rozwojowe, a następnie określono cele i kierunki rozwoju Gminy Grabów odzwierciedlając zarówno plany władz lokalnych jak i potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności.

Poniższy schemat przedstawia strukturę dokumentu Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030.

Tabela 1 - Struktura Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 (opracowanie własne).

CZĘŚĆ I: WPROWADZENIE
CZĘŚĆ II: WNIOSKI Z DIAGNOZY
Wnioski dotyczące sfery społecznej
Wnioski dotyczące sfery gospodarczej
Wnioski dotyczące sfery funkcjonalno-przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej
Synteza diagnozy – analiza SWOT
CZĘŚĆ III: ELEMENTY STRATEGICZNE
Wizja rozwoju
Cele strategiczne i operacyjne
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań
Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy wraz z zakresem planowanych działań
Określenie spójności strategii rozwoju ze strategiami na szczeblu krajowym, regionalnym i ponadlokalnym
CZĘŚĆ IV – SYSTEM REALIZACJI STRATEGII
Finansowanie Strategii
System wdrażania strategii
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych
System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii

Strategia pełnić będzie następujące role:

- ▶ **Informacyjną** – dostarczając w przystępny i ogólnodostępny sposób wiedzę o stanie gminy, wyznaczonych celach i kierunkach rozwoju, dla mieszkańców, organizacji, inwestorów, samorządów gminnych i innych interesariuszy.
- ▶ **Diagnostyczną** – charakteryzującą i oceniającą zasoby gminy we wszystkich obszarach jego funkcjonowania – społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym.
- ▶ **Kontrolną** – która pozwala monitorować rozwój gminy i optymalizować wykorzystanie i rozwój aktualnych zasobów.

W ramach opracowania dokumentu strategicznego dąży się do zachowania zgodności z dokumentami na szczeblu regionalnym, ponadlokalnym i lokalnym, które wymieniono poniżej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Tabela 2 - Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Gminy powinna zachowywać spójność w zapisach (opracowanie własne).

Dokumenty, z którymi niniejsza Strategia zachowuje zgodność
Dokumenty krajowe
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRI 2030)¹
Dokumenty regionalne – wojewódzkie i lokalne
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030²
Audyt Krajobrazowy Województwa Łódzkiego³
Dokumenty ponadlokalne
Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyckiego na lata 2016-2026⁴
Dokumenty które muszą zachować zgodność z niniejszą Strategią
Plan ogólny
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego
Zintegrowane plany inwestycyjne (ZPI)

Dokument uwzględnia również zapisy dokumentów planistycznych tj.:

- 1) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300)
- 2) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335)
- 3) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz.U. 2022 poz. 2739)

¹ Uchwała Nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (M.P. Poz. 1150)

² Uchwała Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

³ Przyjęty Uchwałą nr XIII/150/25 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 kwietnia 2025 r.

⁴ Uchwała nr XIII/93/2016 Rady Powiatu Łęczyckiego

- 4) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. 2022 poz. 2714)
- 5) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U. 2021 poz. 1615)

C Z Ę Ś Ć I I

SYNTEZA DIAGNOZY

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY – SYNTEZA DIAGNOZY

2.1. WYMIAR SPOŁECZNY

PODSUMOWANIE SFERY SPOŁECZNEJ

- Na dzień 31.12.2023 r. Gminę Grabów zamieszkiwały 5298 osób, co stanowi około 11% ogólnej liczby mieszkańców powiatu łęczyckiego. Liczba mieszkańców gminy stopniowo się zmniejsza, od 2014 do 2024 roku zmniejszyła się o 14%.
- Około 19% mieszkańców Gminy Grabów mieszka w mieście Grabów.
- Patrząc na prognozę liczby ludności województwa łódzkiego i powiatu łęczyckiego⁵ na koniec 2035 r. spadek w stosunku do roku 2023 r. wyniesie około 6% w województwie i 8% w powiecie.
- Gęstość zaludnienia Gminy Grabów w 2024 roku wynosi średnio 34 osoby na km², przy czym w mieście Grabów jest to 110 osób na 1 km² a na obszarze wiejskim gminy Grabów 29 osób na km².
- Rozkład mieszkańców Gminy Grabów pod względem płci w ciągu ostatnich 5 lat wskazuje poziom bliski równowagi. W badanym przedziale czasowym zauważa się nieznaczną przewagę liczby mężczyzn nad kobietami.
- W Gminie Grabów obserwowany jest trend spadkowy w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Między rokiem 2019 a 2023 liczba osób należących do tej grupy spadła o 14%.
- W latach 2021-2023 w gminie Grabów zmniejszała się zarówno ilość urodzeń jak i zgonów, liczba zgonów przewyższała jednak liczbę urodzeń we wszystkich analizowanych latach, co prowadzi do utrzymywania się ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego.
- Saldo migracji w Gminie Grabów w latach 2019-2023 utrzymywało się na ujemnym poziomie.
- Kluczową instytucją przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na obszarze Gminy Grabów jest zlokalizowany przy ul. Reymonta 2 w Grabowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Grabów w 2023 roku w porównaniu z rokiem 2019 zmniejszyła się z 499 do 429, co stanowi spadek o 14% i może świadczyć pozytywnie o poprawie jakości życia mieszkańców gminy.
- Na obszarze Gminy Grabów w 2024 roku funkcjonowały dwie placówki niepublicznej służby zdrowia, tj.: w NZOZ Gamed w Grabowie i NZOZ Salmed w Starej Sobótce. W gminie znajdują się 2 apteki, obydwie zlokalizowane w centrum miasta Grabów.
- Na obszarze Gminy Grabów od 1 stycznia 2025 roku funkcjonuje Gminny Żłobek w Grabowie przy ulicy Kochanowskiego 2. Placówka oferuje 16 miejsc dla dzieci w wieku do 3 lat.

⁵ Prognoza GUS.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

- W Gminie przedszkolną działalność wychowawczą prowadzą oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych mieszczących się na obszarze Gminy Grabów.
- Według danych na 2024 rok na obszarze Gminy funkcjonują 4 publiczne szkoły podstawowe, z których jedna znajduje się na obszarze miasta Grabów a pozostałe w sołectwach.
- Liczba uczniów w szkołach podstawowych na obszarze Gminy na przestrzeni lat 2019 – 2023 zmniejszyła się o 15,8%. W 2023 roku do szkół podstawowych w Gminie Grabów uczęszczało 344 uczniów.
- Instytucją odpowiedzialną za animację życia kulturalnego mieszkańców Gminy Grabów jest Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne, które powstało w lutym 2017 r. w wyniku połączenia dwóch samorządowych instytucji kultury – Gminnego Ośrodka Kultury w Grabowie i Gminnej Biblioteki Publicznej w Grabowie.
- Poza prowadzeniem stałych grup artystycznych, GCKB zajmuje się organizowaniem wydarzeń związanych m.in. z kulturą regionu oraz uroczystościami świątecznymi i państwowymi.
- Organizacjami pozarządowymi w szczególności wyróżniającymi się swoją aktywnością, czyli realizującymi określone zadania publiczne, są: Stowarzyszenie Na Rzecz Wspierania Rozwoju Szkoły i Wsi "Wspólna Sprawa" z siedzibą w Starej Sobótce, Ludowy Klub Sportowy VICTORIA Grabów.
- Na obszarze Gminy działa 14 Ochotniczych Straży Pożarnych.
- Na obszarze Gminy Grabów nie funkcjonuje posterunek policji jednak gmina objęta jest nadzorem dwóch dzielnicowych z Komendy Powiatowej Policji w Łęczycy. W gminie funkcjonuje także Punkt Przyjęć Interesantów znajdujący się w siedzibie Gminy w Grabowie.

2.2. WYMIAR GOSPODARCZY

UWARUNKOWANIA GOSPODARCZE

- Analizując stan finansów Gminy Grabów za lata 2020 - 2024 można zauważyć, że dochody budżetowe rosty i najwyższy poziom osiągnęły w 2024 roku. Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca także stopniowo rosty i w 2024 roku osiągnęły poziom 53 699 810,89 zł
- Największe dochody, stanowiące aż 44,98% pochodziły z *różnych rozliczeń*. Kolejne pod względem wielkości są *dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem* które przyniosły 21,01 % budżetu gminy.
- Największe wydatki Gmina Grabów poniosła w 2024 roku na *Oświatę i wychowanie* (37,95%) oraz *Administrację publiczną* (15,74%) i *Rodzinę* (11,29%). Najmniej funduszy zostało przekazane na, kulturę fizyczną, ochronę zdrowia, działalność usługową oraz edukacyjną opiekę wychowawczą.
- W liczbie ludności Gminy Grabów notowana jest tendencja spadkowa udziału osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W 2023 roku udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wyniósł 3,3%. Dla porównania wskaźnik ten w województwie łódzkim wyniósł 4% a w całym kraju 3,6%.
- W 2023 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Grabów wynosiło 6 905,17 PLN, co odpowiada 90.90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto

w Polsce i 98% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w województwie łódzkim. Dynamika wzrostu średniej wartości wynagrodzenia w Gminie Grabów wskazuje na wzrost o ok. 57% przez ostatnie pięć lat, co przewyższa poziom wzrostu średniej krajowej (46,6%) i wojewódzkiej (47%). Oznacza to, że Gmina Grabów wypada bardzo dobrze pod względem wzrostu wynagrodzeń na tle województwa i kraju.

- W 2023 roku w Gminie Grabów na 1000 mieszkańców przypadało 60 podmiotów gospodarczych
- Liczba podmiotów gospodarczych w REGON z roku na rok jest coraz wyższa, co pokazuje na zdecydowanie pozytywny trend prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Gminy Grabów. Na przestrzeni analizowanych 5 lat nastąpił wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych o 13%.
- W latach 2019-2023 liczba podmiotów w sektorze prywatnym nie zmieniła się i wynosiła 8 – co stanowiło poniżej 3% podmiotów gospodarczych ogółem w analizowanych latach.
- Pod względem klas wielkości wśród podmiotów gospodarczych w Gminie Grabów w 2023 roku dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 9 pracowników – w 2023 stanowiły one 96% wszystkich podmiotów. Średnie i duże przedsiębiorstwa nie występują w Gminie Grabów.
- Pod względem rodzaju działalności podmioty gospodarcze w Gminie Grabów w 2023 roku w większości prowadziły „pozostałą działalność” było to 76% podmiotów, działalność z zakresu przemysłu i budownictwa prowadziło 18% podmiotów, natomiast działalność z zakresu rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa – 6% podmiotów.
- W Gminie Grabów nie funkcjonują instytucje otoczenia biznesu. Przedsiębiorcy mogą jednak korzystać ze wsparcia instytucji działających na terenie województwa łódzkiego. Ponadto na terenie województwa łódzkiego funkcjonuje Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna, która oferuje do 40% zwolnienia z podatku dla firm spełniających kryteria, które zrealizują swoją inwestycję w województwie łódzkim.
- Gmina Grabów ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują około 90% powierzchni całkowitej gminy. Rolnictwo jest dominującą gałęzią gospodarki w gminie.
- Łączna powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwach wynosiła 12 335,67 ha. Największy odsetek gospodarstw rolnych w gminie stanowiły gospodarstwa poniżej 1ha - 31,5% wszystkich gospodarstw na obszarze gminy.
- Na obszarze Gminy Grabów nie występują żadne produkty tradycyjne ujęte na liście Produktów tradycyjnych województwa łódzkiego. W pobliskiej Łęczycy znaleźć można tradycyjny chleb – wiejski łęczycki. Dawniej Gmina Grabów słynęła z dużych upraw cebuli oraz organizacji Ogólnopolskiego Święta Cebuli.
- Według danych statystycznych GUS na rok 2023 w Gminie Grabów brak jest turystycznych obiektów noclegowych. Miejsca noclegowe zapewniają jednak obiekty agroturystyczne oraz Siedlisko Besiekiery położone tuż obok ruin zamku.

2.3. WYMIAR PRZESTRZENNY

PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE GRABÓW

Gmina Grabów jest gminą miejsko - wiejską położoną w centralnej części Polski, w północno-zachodniej części województwa łódzkiego. Siedziba Gminy znajduje się w mieście Grabów, które 1 stycznia 2024, po 154 latach odzyskało prawa miejskie. Jedną z granic Gminy jest jednocześnie granicą województwa łódzkiego, sąsiadując bezpośrednio z województwem wielkopolskim. Jej powierzchnia wynosi blisko 155 km² i jest ona największą Gminą Powiatu Łęczyckiego – stanowi 20% jego powierzchni. Gmina Grabów dzieli granice z siedmioma innymi gminami, w tym z trzema gminami województwa łódzkiego: Daszyną, Łęczycą i Świnicami Warckimi. Pozostałe gminy, czyli: Dąbie, Olszówka, Kłodawa i Chodów, wchodzi w skład województwa wielkopolskiego. Odległość Gminy Grabów do stolicy województwa łódzkiego wynosi około 60 km. Najbliższym ośrodkiem miejskim jest powiatowe miasto Łęczyca, oddalone od Gminy o 18 km. Pozostałymi, istotnymi ośrodkami miejskimi leżącymi poza województwem łódzkim są: Konin (65 km), Płock (80 km), Toruń (120 km), Poznań (160 km), Warszawa (185 km), Wrocław (230 km) i Kraków (350 km).

Rysunek 1 - Położenie Gminy Grabów na tle województwa łódzkiego
Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 2 - Gmina Grabów na tle powiatu łęczyckiego

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3 - Gminy sąsiadujące z Gminą Grabów

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Grabów została podzielona na jednostki administracji pomocniczej – sołectwa. Ich łączna liczba wynosi 40: Kotków, Wygorzele, Nowa Sobótka, Sobótka-Kolonia, Stara Sobótka, Jastrzębia, Radzyń, Piotrkówek, Kadzidłowa, Smardzew, Żrebięta, Besiekiery, Ostrówek, Srebrna, Ksawerów, Kurzjama, Odechów, Jaworów, Żaczki, Bowętów, Grabów Osada, Grabów Kolonia, Biała Góra, Pieczew, Goszczędza, Leszno, Byszew, Piaski, Nagórki, Brudzeń, Stary Besk, Nowy Besk, Budki, Borucice, Borów, Golbice, Chorki, Smolice oraz Gać. Ponadto w Gminie Grabów w jej centralnej części położone jest miasto Grabów, w którego skład wchodzi sołectwa Grabów Osada oraz Grabów Kolonia.

Rysunek 4 - Gmina Grabów w podziale na sołectwa

Źródło: Opracowanie własne.

ŁAD PRZESTRZENNY

- Pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w Gminie Grabów jest na bardzo dobrym poziomie i stanowi 100% ogólnej powierzchni Gminy.
- Największą część obszaru Gminy Grabów zajmują grunty orne, które stanowią ponad 90% powierzchni gminy.
- Przez obszar gminy przebiegają trzy kategorie dróg, są to drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi wewnętrzne. W niedalekiej odległości od granic Gminy Grabów przebiegają takie drogi, jak autostrada A2, drogi krajowa nr – 91 i 92 oraz droga wojewódzka nr 263.
- Transport publiczny na obszarze Gminy Grabów realizowany jest przez PKS Skierniewice, przez obszar Gminy nie przebiega żadna linia kolejowa a najbliższa stacja kolejowa obsługująca ruch pasażerski znajduje się w Łęczycy, około 8,5 km na południowy wschód od granic gminy Grabów.
- Gmina Grabów jest dość korzystnie usytuowana względem innych pobliskich ośrodków miejskich, w tym większych miast. Siedziba powiatu – Łęczycy jest oddalona o ok. 18 km od Grabowa, natomiast do miasta z siedzibą władz wojewódzkich – Łodzi oddalonej o około 60 km można dojechać samochodem w około godzinę.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

- Na obszarach wiejskich Gminy Grabów dominuje rozproszona zabudowa zagrodowa. Jedynie miasto Grabów wyróżnia się zwartą zabudową. Znajdują się tam charakterystyczne dla miasta place, kamienice w zabudowie pierzejowej, czy osie widokowe.
- W zasobie mieszkaniowym Gminy Grabów w 2023 roku znajdowało się 49 lokali mieszkalnych, liczba ta nie zmieniła się w ciągu ostatnich 5 lat.
- Mieszkania na obszarze Gminy Grabów charakteryzuje zróżnicowany stopień wyposażenia w media. Do sieci wodociągowej podłączone są niemal wszystkie mieszkania (95,8%) a 80,3 % mieszkań posiada ustęp spłukiwalny. Na obszarze Gminy Grabów jedynie 73,7 % mieszkań wyposażonych jest w łazienkę a 19,9% ma dostęp do kanalizacji. W gminie brak jest sieci gazowej a w centralne ogrzewanie wyposażonych jest 69% mieszkań na obszarze Gminy.
- Na obszarze Gminy Grabów znajdują się dwa ujęcia wody:
  - ujęcie wody Grabów – dysponujące trzema studniami głębinowymi,
  - ujęcie wody Chorki – dysponujące jedną studnią, która obecnie jest nieczynna, a Gmina boryka się z problemami z zaopatrzeniem ludności w wodę.
- W przypadku oczyszczalni ścieków na obszarze Gminy Grabów są zlokalizowane dwie główne oczyszczalnie:
  - w Grabowie – oczyszczalnia typu LEMNA o przepustowości 250m³/d,
  - w Starej Sobótce – mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia SBR o przepustowości 105m³/d.
- Ponadto na obszarze Gminy działają mniejsze oczyszczalnie ścieków o maksymalnej przepustowości 10m³/d, które to są zlokalizowane m.in. w Srebrnej, Kadzidłowej, Chorkach i Nagórkach.
- Gmina Grabów posiada bogate dziedzictwo materialne, które obejmuje zarówno zabytki jak i miejsca o znaczeniu kulturowym, w Gminie Grabów znajduje się 17 zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków, ponadto Gmina prowadzi gminną ewidencję zabytków, w której ujęte są 64 obiekty oraz gminną ewidencję zabytków archeologicznych, gdzie ujętych jest 95 obiektów.
- Gmina Grabów należy do “Centralnego Łuku Turystycznego” będącego wspólną inicjatywą miast i gmin regionu centralnej Polski oraz firm z szeroko rozumianej branży turystycznej, promującą atrakcje turystyczne znajdujące się na ich terenie.
- Największą atrakcją turystyczną Gminy Grabów jest średniowieczny Zamek w Besiekierach. Na terenie wokół zamku utworzono plażę, łąkę kwietną, plac zabaw oraz boisko do gry w pałanta i bule. W okresie letnim organizowane są tam turnieje rycerskie, rajdy rowerowe i wycieczki historyczne.
- W Grabowie każdego roku w okresie po Wielkanocy od blisko 200 lat odbywa się Święto Pałanta – regionalnej gry będącej prekursorem dzisiejszego baseballa.
- Gmina Grabów jest położona na dwóch rowerowych szlakach turystycznych.
- Baza noclegowa w Gminie Grabów jest niewystarczająco rozwinięta. Funkcjonujące w Gminie obiekty wypoczynkowe to: “Siedlisko Besiekiery” położone w pobliżu zamku w Besiekierach oraz Gospodarstwo Agroturystyczne położone w miejscowości Kurzjama.

2.4. WYMIAR KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWY

SFERA KLIMATYCZNO - ŚRODOWISKOWA

- Pod względem geograficznym Gmina Grabów położona jest na pograniczu Niziny Środkowoeuropejskiej - mezoregionu Równina Kutnowska, oraz Niziny Południowowielkopolskiej - mezoregionu Wysoczyzna Kłódawska. Znaczna część obszaru Gminy Grabów położona jest w granicach Równiny Kutnowskiej. Jedynie południowa część gminy leży w granicach polodowcowej pradoliny Warszawsko-Berlińskiej.
- Tereny Równiny Kutnowskiej charakteryzują się równinną rzeźbą terenu, która tylko miejscami przeradza się w falistą, o niewielkich wysokościach względnych.
- Dwie główne struktury morfologiczne na obszarze Gminy to niecka mogileńsko-tódzka wypełniona osadami górnej kredy obejmująca zachodnią część gminy oraz wał kujawsko-pomorski - wypełniony osadami kenozoicznymi na którym leży część wschodnia Gminy Grabów.
- Na obszarze Gminy Grabów występują udokumentowane złoża kopalin, głównie kruszywa naturalnego. Występują tu złoża piasku i żwiru, iłów ceramiki budowlanej oraz soli kamiennej.
- Gmina Grabów dysponuje przede wszystkim glebami o dobrych i bardzo dobrych właściwościach fizykochemicznych oraz wysokiej wartości i przydatności rolniczej. Przeważają typy gleb brunatnych, płowych i bielcowych. Na obszarze gminy występują gleby wysokich klas bonitacyjnych, jak II, III, IVa i IVb.
- Obszar Gminy Grabów według podziału Polski R. Gumińskiego, położony jest w obrębie dzielnicy środkowej. Jest to jeden z bardziej suchych regionów Polski.
- Gmina Grabów położona jest w znacznej mierze w dorzeczu Odry, jedynie jej niewielki fragment na wschodzie położony jest w dorzeczu Wisły. Największą rzeką w Gminie jest rzeka Ner.
- Zgodnie ze wstępną oceną ryzyka powodziowego, obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi rzecznych jest południowa część Gminy Grabów, przy rzece Gnida oraz bardzo niewielki teren przy północnej granicy Gminy od rzeki Rgilewki. Granice obszarów zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego występują w południowej oraz w bardzo niewielkim stopniu w północnej części Gminy Grabów.
- Zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy z 2021 r.⁴⁵ na obszarze całej Gminy Grabów występuje silne ogólne zagrożenie suszą na co wpływ ma przede wszystkim ekstremalne zagrożenie suszą rolniczą na obszarze całej gminy.
- Obszar Gminy Grabów położony jest w obrębie następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych⁴⁶: RW600010183285 - Gnida do Kanatu Łęka-Dobrogosty, RW6000101833239 - Rgilewka do Strugi Kietczewskiej, RW600016183299 - Ner od Kanatu Zbylczyskiego do ujścia, RW6000101833289 - Orłówka, RW6000161832899 - Gnida od Kan. Łęka-Dobrogosty do ujścia.
- Statut wyżej wymienionych JCWP jest zróżnicowany. Cztery z nich mają status naturalnych części wód, natomiast jedna, Gnida do Kanatu Łęka-Dobrogosty, ma status silnie zmienionej części wód. Ich stan/potencjał ekologiczny został sklasyfikowany jako umiarkowany (Gnida do Kanatu Łęka-Dobrogosty, Gnida od Kan. Łęka-Dobrogosty do ujścia, Orłówka, Rgilewka do Strugi Kietczewskiej) oraz słaby (Ner od Kanatu Zbylczyskiego do ujścia). W przypadku stanu chemicznego wszystkie JCWP występujące w gminie

Grabów charakteryzują się stanem chemicznym „poniżej dobrego” (poza Orłówką gdzie brak jest danych na temat stanu chemicznego). Wszystkie 5 JCWP posiadają stan (ogólny) zdefiniowany jako „zły stan wód”, a osiągnięcie przez nie celów środowiskowych jest zagrożone.

- Gmina Grabów w niewielkiej części (północny-wschód) położona jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 226 „Krośniewice-Kutno”.
- W Gminie Grabów występują dwie Jednolite Części Wód Podziemnych: GW600072 oraz GW600062. Stan chemiczny obu JCWPd został zdefiniowany jako dobry, zaś stan ilościowy i stan JCWPd został określony jako dobry tylko w przypadku GW600072. Te kryteria zostały zdefiniowane w JCWPd GW600062 jako „słabe”.
- W Gminie Grabów występuje problem z deficytem wody pitnej, dwie z trzech stacji uzdatniania wody są nieczynne, a na obszarze Gminy zdarzają się przerwy w dostępie do wody. Obecnie trwają prace mające na celu utworzenie nowych ujęć wody na obszarze Gminy Grabów.
- Gmina Grabów, charakteryzuje się niewielkim stopniem zalesienia – ok. 7,2%. Lasy znajdują się głównie we wschodniej i północnej części gminy.
- Na obszarze Gminy Grabów wyznaczono obszary cenne przyrodniczo objęte ochroną. Są to: Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, Obszar Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków PLB10001 *Pradolina Warszawsko- Berlińska*, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH10006 *Pradolina Bzury-Neru*, dodatkowo na obszarze Gminy Grabów występują dwa pomniki przyrody.
- Przez obszar Gminy Grabów, w jej południowej części, przebiega jeden z głównych korytarzy ekologicznych Korytarz Północno-Centralny (KPnC).
- Wyniki rocznej oceny jakości powietrza z 2023 roku wykazały, że strefa łódzka (w obszarze której położona jest Gmina Grabów) wg kryteriów odniesionych do ochrony zdrowia, w zakresie zawartości dwutlenku siarki, tlenków azotu, ołowiu, benzenu, ozonu, pyłów PM10 i PM2,5, tlenku węgla, arsenu, kadmu, niklu została zakwalifikowana w klasie A czyli nieprzekraczającej poziomu dopuszczalnego. Natomiast dla benzo(a)pirenu, do klasy C - powyżej poziomu dopuszczalnego.
- Ogólnie jakość powietrza na obszarze Gminy Grabów jest dobra, zwłaszcza na obszarach nieurbanizowanych.
- Gmina Grabów nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych na własnym terenie. Odpady tego rodzaju przekazywane są do właściwej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Na obszarze Gminy funkcjonuje jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów zlokalizowany przy ul. Reymonta 11 B w Grabowie.
- W 2016 roku Gmina Grabów przyjęła „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Dla Gminy Grabów”.
- Gmina prowadzi program „Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy Grabów”.

2.5. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO DOTYCZĄCEGO POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY

Na potrzeby opracowania dokumentu przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Grabów. Celem przeprowadzonego badania było poznanie opinii mieszkańców dotyczących obecnego stanu Gminy, a także ich potrzeb, oczekiwań, sugestii i propozycji dotyczących rozwoju Gminy Grabów w najbliższych latach. Ankieta została udostępniona w wersji elektronicznej w dniu 9.06.2025 roku na stronie internetowej Gminy Grabów, mieszkańcy mieli możliwość wzięcia udziału w ankiecie do 1.07.2025. Badanie trwało zatem łącznie 23 dni. W ankiecie wzięło udział 42 respondentów.

Biorąc pod uwagę odpowiedzi mieszkańców można zauważyć, że Gmina Grabów kojarzy się przede wszystkim z **rolnictwem, miejscem bezpiecznym oraz z unikatowymi tradycjami**, ale także z **„brakiem innowacyjności, miejsc pracy, brakiem dofinansowań i projektów dla mieszkańców”** oraz z **„chronicznym brakiem wody w okresie letnim”**. Z jednej strony wyniki badania pokazują, że mieszkańcy widzą gminę jako miejsce o potencjale w obszarze turystyki (Zamek w Besiekierach, Święto Palanta) oraz jako miejsce, które może zaoferować dobre warunki do mieszkania. Z drugiej strony jednak wyłania się obraz Gminy Grabów jako miejsca pozbawionego inwestycji w rozwój lokalnej przedsiębiorczości, z problemami z infrastrukturą (zwłaszcza z dostępem do wody) oraz ze znalezieniem atrakcyjnego miejsca pracy.

Na podstawie wszystkich zebranych odpowiedzi, zarysowuje się także wspólna wstępna wizja Gminy Grabów. Według respondentów Gmina Grabów powinna stać się miejscem **atrakcyjnym dla inwestorów, którzy lokując swoje przedsiębiorstwa na obszarze Gminy mogliby przyczynić się do powstania atrakcyjnych miejsc pracy dla mieszkańców, oraz miejscem atrakcyjnym turystycznie o rozpoznawalnej kulturze i wydarzeniach takich jak Święto Palanta promowanymi ponadlokalnie. Kluczowa jest także poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wyeliminowanie problemu z dostępem do wody**. Gmina Grabów powinna stać się miejscem dynamicznego rozwoju, łączącym walory historyczne i kulturowe z nowoczesną infrastrukturą, które nie tylko przyciągnie nowych mieszkańców i inwestorów, ale także poprawi jakość życia obecnych mieszkańców, zapewniając im dostęp do wysokiej jakości usług, infrastruktury komunalnej, pracy i przestrzeni rekreacyjnych.

Biorąc pod uwagę odpowiedzi ankietowanych możliwe jest także wskazanie inwestycji ważnych z punktu dalszego rozwoju Gminy Grabów. Inwestycjami, które powinny zostać zrealizowane w opinii mieszkańców są: **modernizacja i rozbudowa sieci dróg, rozwój infrastruktury technicznej (sieci wodociągowej i kanalizacyjnej), rozwój terenów rekreacyjnych, a także stworzenie warunków dla powstania nowych miejsc pracy**.

2.6. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH GMINY - ANALIZA SWOT

Do syntezy ustaleń diagnostycznych wykorzystano metodę SWOT.

Analiza SWOT została przeprowadzona podczas **spotkania diagnostycznego w Grabowie**, w ramach opracowania Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 w dniu 27 maja 2025 roku. Analiza SWOT stanowiła pierwsze narzędzie oceny zdiagnozowanych wstępnie potencjałów i deficytów Gminy, pozwalające na określenie wagi poszczególnych problemów przez grupę składającą się z przedstawicieli Urzędu Miejskiego, Radnych oraz Sottysów.

Analiza SWOT to metoda, która pozwala wyłonić kluczowe informacje o potrzebach rozwojowych danej jednostki w oparciu o wiedzę z diagnozy. Wskazując szanse, zagrożenia, a także mocne i słabe strony pozwala przekształcić wiedzę diagnostyczną w precyzyjne wytyczne do dalszych działań rozwojowych jednostki. W tym przypadku analiza oparta została o istotne obszary funkcjonowania Gminy, dla których konieczne są działania pozwalające na poprawę sytuacji (w oparciu o słabe strony i zagrożenia) oraz te, które wymagają kontynuacji rozwoju, a wynikają z mocnych stron i szans. Analiza ma charakter wstępny i rozwijana będzie na kolejnych etapach prac.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę została wykonana analiza SWOT, która wyłoniła słabe i mocne strony, zagrożenia i szanse dla rozwoju Gminy Grabów. Analizy nie przeprowadzono jednak w typowy sposób wskazując ww. elementy bezpośrednio. W pierwszej kolejności wyłonił kluczowe czynniki rozwoju Gminy, które podzielono na potencjały oraz deficyty rozwojowe. Zespół składający się z przedstawicieli poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego w Grabowie oraz Sottysów i Radnych, ocenił aktualny stopień oddziaływania poszczególnych czynników rozwojowych. Ocenie poddano również przewidywany poziom rozwoju poszczególnych czynników w perspektywie czasu obowiązywania opracowanej strategii. Ocenione w ten sposób czynniki zostały umieszczone w czterech obszarach odpowiadających tradycyjnej metodzie SWOT – mocnych stron, słabych stron, szans oraz zagrożeń. Przy wykorzystaniu tej metody, w zależności od przewidywanej intensyfikacji działań rozwojowych, a także przyszłych uwarunkowań, mocne i słabe strony mogą stać się zarówno szansami, jak i zagrożeniami dla rozwoju gminy. Ważnym atutem tego podejścia jest również wskazanie wagi oraz gradacyjne określenie poszczególnych priorytetów rozwojowych. Wszystkie czynniki oceniane są z większą precyzją. W analizie przyjęto skalę od -10 (dla czynników z najmniejszym priorytetem) do +10 (dla najistotniejszych czynników rozwojowych). W ocenie aktualnej sytuacji wartości ujemne oznaczają, że czynnik jest słabą stroną, a wartości dodatnie mocną stroną w rozwoju gminy. Wartości zbliżone do 0 należy traktować jako uznane za neutralne. Analogicznie prezentuje się sytuacja przy ocenie przewidywanego stanu rozwoju czynników, w tym przypadku w 2030 roku. Zmiany w kierunku dodatnim sugerują wzrost szans rozwojowych w danym czynniku,

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

natomiast w kierunku ujemnym, że dane obszary rozwojowe mogą w przyszłości stanowić zagrożenie dla funkcjonowania i rozwoju Gminy Grabów.

Wskazane poniżej czynniki rozwojowe w podziale na potencjały i deficyty obejmują swym zakresem wszystkie obszary funkcjonowania gminy, które w diagnozie uznano za kluczowe dla rozwoju oraz w których wskazano potrzebę zmian. Są wśród nich czynniki środowiskowe, przestrzenne, społeczne, gospodarcze. Odpowiednio ocenione i zhierarchizowane umożliwią dobór adekwatnych celów i kierunków rozwojowych.

Tabela 3 - Potencjały rozwojowe Gminy Grabów

Lp.	RODZAJ POTENCJAŁU	OCENA	
		OBECNIE	DO 2030 ROKU
P.1	Potencjał: Stosunkowo bliska odległość od miasta powiatowego Łęczycy (15 km)	1,0	8,0
P.2	Potencjał: Korzystne usytuowanie względem większych ośrodków miejskich ok. 60-80 km (Łódź, Konin, Płock)	-1,0	10,0
P.3	Potencjał: Potencjał rolniczy Gminy - występowanie urodzajnych gleb (m.in. klasy II i III, użytki rolne stanowiące ok. 90% pokrycia)	5,0	6,0
P.4	Potencjał: Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (na przełomie lat 2019-2023 spadek o 14%) +Dane GOPS	-2,0	4,0
P.5	Potencjał: Potencjał do rozwoju agroturystyki	-1,0	4,0
P.6	Potencjał: Podejmowane działania w zakresie zwiększenia jakości kształcenia i opieki nad dziećmi (szkoły podstawowe, przedszkole, powstanie gminnego żłobka)	5,0	8,0
P.7	Potencjał: Organizowane wydarzenia o charakterze lokalnym (m.in. Dożynki, Święto Palanta, wystawy artystyczne, obchody Dnia Niepodległości itp.) oraz o charakterze sportowym (np. Gala Sportów Walki w Grabowie)	5,0	10,0
P.8	Potencjał: Działalność ośrodków kulturowych m.in. Gminnego Centrum Kulturalno-Bibliotecznego	4,0	10,0
P.9	Potencjał: Działalność organizacji pozarządowych, w tym m.in. Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów Sportowych, stowarzyszeń	3,0	10,0
P.10	Potencjał: Wysoki stopień pokrycia Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (100%)	5,0	7,0
P.11	Potencjał: Predyspozycje do rozwoju miasta Grabów jako centrum instytucji publicznych i kulturalnych w Gminie	-2,0	7,0
P.12	Potencjał: Występowanie form ochrony przyrody: Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej, Obszar Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk, 2 pomniki przyrody	-2,0	4,0
P.13	Potencjał: Rozwinięta sieć drogowa na obszarze Gminy (zwiększająca się liczba utwardzonych dróg gruntowych, działania prowadzące do poprawy stanu i jakości dróg) oraz szlaków rowerowych	4,0	7,0
P.14	Potencjał: Obecność i możliwości dalszej rozbudowy ścieżek rowerowych	-5,0	7,0
P.15	Potencjał: Bogate dziedzictwo materialne obejmujące zarówno zabytki historyczne jak i miejsca o znaczeniu kulturowym	3,0	9,0
P.16	Potencjał: Przynależność do inicjatywy "Centralny Łuk Turystyczny"	2,0	3,0
P.17	Potencjał: Występowanie na obszarze Gminy charakterystycznej atrakcji turystycznej - Zamku w Besiekierach na wyspie, który jest miejscem turniejów rycerskich, rajdów rowerowych i wycieczek historycznych oraz na co dzień stanowi miejsce rekreacji	3,0	10,0
P.18	Potencjał: Potencjał do rozwoju infrastruktury wytwarzania energii z OZE (ze względu na m.in. dostępność terenów)	5,0	8,0
P.19	Potencjał: Dość wysokie walory krajobrazowe i środowiskowe	2,0	4,0
P.20	Potencjał: Potencjał do rozwoju gospodarczego	-2,0	3,0

P.21	Potencjał: Spadek liczby osób bezrobotnych	-1,0	2,0
P.22	Potencjał: Widoczny wzrost gospodarczy mierzony w rosnącej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON oraz spadającej liczbie wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z REGON.	2,00	7,00

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach szczegółowej analizy opisane zostały potencjały, które stanowią największe perspektywy rozwoju Gminy Grabów. Kluczowe czynniki rozwoju gminy stanowią:

P.1 (1;8) Stosunkowo bliska odległość od miasta powiatowego Łęczycy (15 km), P.2 (-1;10) Korzystne usytuowanie względem większych ośrodków miejskich ok. 60 -80 km (Łódź, Konin, Płock) - położenie Gminy jest jednym z jej większych atutów. Dostępność komunikacyjna zarówno zewnętrzna jak i wewnętrzna oceniana jest jako mająca wysoki potencjał w przyszłych latach. Gmina Grabów położona jest także w stosunkowo dobrej odległości do linii kolejowej. Dobre położenie w stosunku do innych większych aglomeracji daje szansę na rozwój, może przyciągać nowe inwestycje, zapewniać dobry dostęp do dodatkowych usług takich jak usługi wspierania biznesu czy instytucje związane z funduszami unijnymi.

P.6 (5;8) Podejmowane działania w zakresie zwiększenia jakości kształcenia i opieki nad dziećmi (szkoły podstawowe, przedszkole, powstanie gminnego żłobka) - Gmina stale rozwija szkoły i dba o edukację mieszkańców. W Gminie znajdują się 4 Szkoły Podstawowe oraz 9 oddziałów przedszkolnych co zapewnia szeroki i łatwy dostęp do edukacji dla wszystkich dzieci mieszkających w Gminie. Dodatkowo otwarcie Gminnego Żłobka w Grabowie może przyczynić się do odciążenia rodziców najmłodszych dzieci oraz ich szybszego powrotu na rynek pracy. Dalsze działania w zakresie rozwoju edukacji i szkolnictwa w Gminie mogą zwiększyć poziom jakości życia mieszkańców.

P.7 (5;10) Organizowane wydarzenia o charakterze lokalnym (m.in. Dożynki, Święto Palanta, wystawy artystyczne, obchody Dnia Niepodległości itp.) oraz o charakterze sportowym (np. Gala Sportów Walki w Grabowie) - organizowane w Gminie wydarzenia i święta mają duży potencjał jako istotny element lokalnej tożsamości kulturowej (zwłaszcza charakterystyczne dla Gminy Grabów Święto Palanta). Mogą przyciągać zarówno mieszkańców, jak i turystów. Pełnią one również ważną rolę w promocji Gminy i sprzyjają integracji społeczności lokalnej. Dlatego warto kontynuować ich organizację oraz promować je także ponadlokalnie.

P.8 (4;10) Działalność ośrodków kulturowych m.in. Gminnego Centrum Kulturalno-Bibliotecznego - działalność GCKB daje mieszkańcom w każdym wieku możliwość uczestnictwa w licznych warsztatach i zajęciach oraz nabywania nowych umiejętności i rozwoju zainteresowań. Ośrodki kulturowe mogą przyczynić się do rozwoju potencjału społecznego gminy oraz zapewniają możliwość atrakcyjnego spędzania czasu zwłaszcza dla młodzieży.

P.9 (4;10) Działalność organizacji pozarządowych, w tym m.in. Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów Sportowych, stowarzyszeń - działalność społeczna jest istotnym potencjałem Gminy Grabów. Inicjatywy społeczne są ważnym elementem budowania tożsamości lokalnej, aktywizacji mieszkańców oraz wzmacniania więzi społecznych. Działalność takich grup, jak Stowarzyszenie Na Rzecz Wspierania Rozwoju Szkoły i Wsi "Wspólna Sprawa", Koła Gospodyń Wiejskich (KGW), Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) oraz inne stowarzyszenia, ma kluczowe znaczenie nie tylko dla rozwoju kulturalnego Gminy. Co więcej ich działania mogą pozytywnie wpływać na promocję Gminy ponadlokalnie.

P.10 (5;7) Wysoki stopień pokrycia Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (100%) - wysokie pokrycie MPZP Gminy Grabów jest jej ważnym atutem. Oznacza to, że cała przestrzeń w Gminie jest objęta szczegółowymi regulacjami dotyczącymi sposobu zagospodarowania terenów, co ma kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu i wpływa na ograniczenie chaosu przestrzennego. Potencjał do rozwoju stanowić będzie jednak uaktualnienie istniejących planów, aby odpowiednio odnosiły się do aktualnych warunków, potrzeb społeczności oraz były dostosowane do nowych regulacji prawnych. Obecny wysoki udział pokrycia Planami może pomóc w sprawnym opracowywaniu nowych dokumentów.

P.13 (4;7) Rozwinięta sieć drogowa na obszarze Gminy (zwiększająca się liczba utwardzonych dróg gruntowych, działania prowadzące do poprawy stanu i jakości dróg) oraz szlaków rowerowych - dobrze rozwinięta sieć dróg zapewniająca efektywne połączenia wewnątrz gminy oraz z gminami sąsiednimi jest kluczowa dla rozwoju Gminy Grabów ze względu na możliwości rozwoju gospodarczego, społecznego i inwestycyjnego. W ramach strategii rozwoju, gmina powinna skoncentrować się na modernizacji dróg, poprawie dostępu do usług publicznych, co poprawi mobilność mieszkańców i zwiększy atrakcyjność gminy. W zakresie rozwoju ważnym atutem jest dobre połączenie z miastem powiatowym – Łęczycą.

P17 (3;10) Występowanie na obszarze Gminy charakterystycznej atrakcji turystycznej - Zamku w Besiekierach, który jest miejscem turniejów rycerskich, rajdów rowerowych i wycieczek historycznych a na co dzień stanowi miejsce rekreacji – charakterystyczna atrakcja turystyczna stanowi potencjał do rozwoju turystyki w Gminie oraz wyróżnia Gminę na tle regionu. Specyfika odbywających się na terenie Zamku wydarzeń może przyciągać także turystów spoza regionu. Co więcej położenie zamku sprzyja możliwości rozwoju tych rejonów (rozbudowa bazy noclegowej, usług gastronomicznych, powstanie ścieżek rowerowych).

P.18 (5;8) Potencjał do rozwoju infrastruktury wytwarzania energii z OZE (ze względu na m.in. dostępność terenów) - dzięki swojemu korzystnemu położeniu, dostępności odpowiednich terenów oraz klimatowi Gmina posiada bardzo dobre warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE), ze względu m.in. na ukształtowanie terenu, wolnych terenów pod rozwój tych źródeł energii. Zrównoważony rozwój OZE może m.in. przyczynić się do poprawy jakości powietrza oraz zwiększyć niezależność energetyczną Gminy. Warto więc tworzyć warunki do rozwoju tego typu energetyki.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Do deficytów w kluczowych obszarach funkcjonowania obszaru Gminy Grabów należą natomiast:

Tabela 4 - Deficyty rozwojowe Gminy Grabów

Lp.	RODZAJ DEFICYTU	OCENA	
		OBECNIE	DO 2030 ROKU
D.1	Deficyt: Dość niska lesistość gminy (ok. 7,2%)	-5,0	3,0
D.2	Deficyt: Niekorzystne zjawiska demograficzne (malejąca liczba ludności, wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym, ujemny przyrost naturalny)	-3,0	2,0
D.3	Deficyt: Połączenia autobusowe (brak autobusów w weekendy) oraz niewielka ilość kursów w pozostałe dni	-7,0	4,0
D.4	Deficyt: Starzejące się społeczeństwo (potrzeba rozszerzania oferty i infrastruktury dla seniorów) oraz odpływ osób młodych z Gminy do większych ośrodków gospodarczych	-6,0	3,0
D.5	Deficyt: W obszarze Gminy brak jest przychodni podległej samorządowi terytorialnemu (niewystarczająca dostępność do służby zdrowia)	-4,0	3,0
D.6	Deficyt: Współczynnik skolaryzacji wynoszący mniej niż 100%, co oznacza, że coraz więcej uczniów wybiera szkoły znajdujące się poza obszarem Gminy (87,1%)	-5,0	3,0
D.7	Deficyt: Zabudowa na obszarze Gminy ma charakter rozproszony	-7,0	2,0
D.8	Deficyt: Ubogie występowanie wód powierzchniowych	-9,0	1,0
D.9	Deficyt: Występujące zagrożenia oraz ryzyka powodziowe (w szczególności południowa i północna część Gminy)	-9,0	3,0
D.10	Deficyt: Brak ważniejszych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez obszar Gminy (dróg o znaczeniu krajowym i regionalnym, linii kolejowej), co może powodować mniejszą atrakcyjność Gminy zarówno dla nowych mieszkańców jak i inwestorów	-7,0	3,0
D.11	Deficyt: Infrastruktura techniczna gminy - niski stopień podłączenia do sieci kanalizacyjnej (19,9%) oraz brak sieci gazociągowej (wysoki stopień wykorzystywania piecy palonych węglem)	-6,0	4,0
D.12	Deficyt: Niewystarczająca liczba ujęć wody, problemy z dostępnością i ilością wody	-8,0	5,0
D.13	Deficyt: Słabo rozwinięta baza noclegowa (niewielka ilość obiektów wypoczynkowych) oraz słaba infrastruktura rowerowa	-8,0	4,0
D.14	Deficyt: Niewielka ilość atrakcyjnych miejsc pracy	-7,0	4,0
D.15	Deficyt: Niewystarczająca ilość atrakcyjnych przestrzeni publicznych oraz niewystarczająco atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego	-7,0	5,0
D.16	Deficyt: Stosunkowo niska aktywność społeczna	-4,00	5,00
D.17	Deficyt: Zanieczyszczenia środowiska naturalnego (nielegalne wysypiska odpadów, niska świadomość ekologiczna mieszkańców, zanieczyszczenia powietrza)	-4,00	1,00
D.18	Deficyt: Występowanie na obszarze całej Gminy klasy silnego zagrożenia suszą	-9,00	1,00
D.19	Deficyt: Wzrastające wydatki w budżecie Gminy	-8,00	2,00

Źródło: Opracowanie własne

W ramach szczegółowej analizy opisane zostały deficyty, które stanowią największe bariery rozwoju Gminy Grabów. Kluczowe deficyty gminy stanowią:

D.3 (-7;4) Połączenia autobusowe (brak autobusów w weekendy) oraz niewielka ilość kursów w pozostałe dni – komunikacja autobusowa działająca w Gminie jest niewystarczająca dla jej mieszkańców i może znacząco obniżać ich jakość życia utrudniając dojazd do pracy czy szkoły. Ponadto brak kursów weekendowych może obniżać potencjał na rozwój turystyki

w Gminie. Rozszerzenie oferty kursów mogłoby zatem pomóc zarówno mieszkańcom w ich życiu codziennym jak i mogłoby zwiększyć ruch turystyczny.

D.4 (-6;3) Starzejące się społeczeństwo (potrzeba rozszerzania oferty i infrastruktury dla seniorów) oraz odpływ osób młodych z Gminy do większych ośrodków gospodarczych –

Gmina Grabów tak jak wiele innych polskich gmin zmaga się z problemem starzenia się społeczeństwa, ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. Takie zjawiska mogą prowadzić do stopniowego wyludniania się Gminy. Gmina może zmniejszać to negatywne zjawisko tworząc atrakcyjne warunki życia dla mieszkańców tak aby zachęcić ich do pozostania w Grabowie. Należy także pamiętać o seniorach, którzy z roku na rok stanowią coraz większą część mieszkańców gminy. Istotna więc będzie ich aktywizacja i zapewnienie im odpowiednich warunków i infrastruktury, co wpłynie na zwiększenie ich jakości życia.

D7 (-7;2) Zabudowa na obszarze Gminy ma charakter rozproszony - rozproszenie zabudowy niesie ze sobą negatywne skutki w kwestii zaburzenia ładu przestrzennego oraz trudności w efektywnym dostarczeniu infrastruktury do wszystkich zabudowań. Gmina powinna stawiać na dobre planowanie przestrzenne które ograniczy rozproszenie zabudowy a doprowadzi do jej zagęszczenia.

D10 (-7;3) Brak ważniejszych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez obszar Gminy (dróg o znaczeniu krajowym i regionalnym, linii kolejowej), co może powodować mniejszą atrakcyjność Gminy zarówno dla nowych mieszkańców jak i inwestorów – niedostateczna ilość ważnych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez obszar gminy może być problemem zarówno dla mieszkańców, zwłaszcza brak kolei, która jest wygodnym, zrównoważonym i szybkim środkiem transportu, ale także dla potencjalnych inwestorów, którzy przez brak odpowiedniej infrastruktury drogowej mogą rezygnować z lokalizowania niektórych typów inwestycji w Gminie.

D11 (-6;4) Infrastruktura techniczna gminy - niski stopień podłączenia do sieci kanalizacyjnej (19,9%) oraz brak sieci gazociągowej (wysoki stopień wykorzystywania pieców opalanych węglem) – brak wystarczającej sieci kanalizacyjnej w Gminie przyczynia się do znacznego utrudnienia w codziennym życiu mieszkańców, może także negatywnie wpływać na środowisko. Podobnie brak sieci gazociągowej (służącej m.in. do ogrzewania mieszkań) negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców, którzy zwłaszcza w sezonie grzewczym są narażeni na zanieczyszczenie powietrza przez niską emisję. Aby poprawić jakość życia mieszkańców Gmina powinna rozbudowywać swoją infrastrukturę techniczną, a zwłaszcza sieć kanalizacyjną oraz dążyć do zapewnienia mieszkańcom niskoemisyjnych źródeł ciepła.

D12 (-8;5) Niewystarczająca liczba ujęć wody, problemy z dostępnością i ilością wody – niedostateczna ilość wody spowodowana niewystarczającą ilością ujęć w Gminie zmusza Gminę Grabów do kupowania wody z gmin sąsiednich. Generuje to dodatkowe koszty oraz uzależnia Gminę Grabów od innych samorządów w tej kluczowej kwestii. Problemy z dostępem do wody wpływają również negatywnie na jakość życia mieszkańców utrudniając ich codzienne życie. Należy dążyć do optymalizacji sposobu pozyskiwania wody, tak aby uniezależnić się od innych samorządów oraz poprawić jakość życia mieszkańców. Dobrym rozwiązaniem może być także stworzenie nowych ujęć wody.

D13 (-8;4) Słabo rozwinięta baza noclegowa (niewielka ilość obiektów wypoczynkowych) oraz słaba infrastruktura rowerowa – duży potencjał turystyczny Gminy Grabów (związany między innymi z Zamkiem w Besiekierach) nie jest w pełni wykorzystywany przez brak odpowiedniej bazy noclegowej czy innych usług związanych z obsługą turystów (np. gastronomia). Infrastruktura

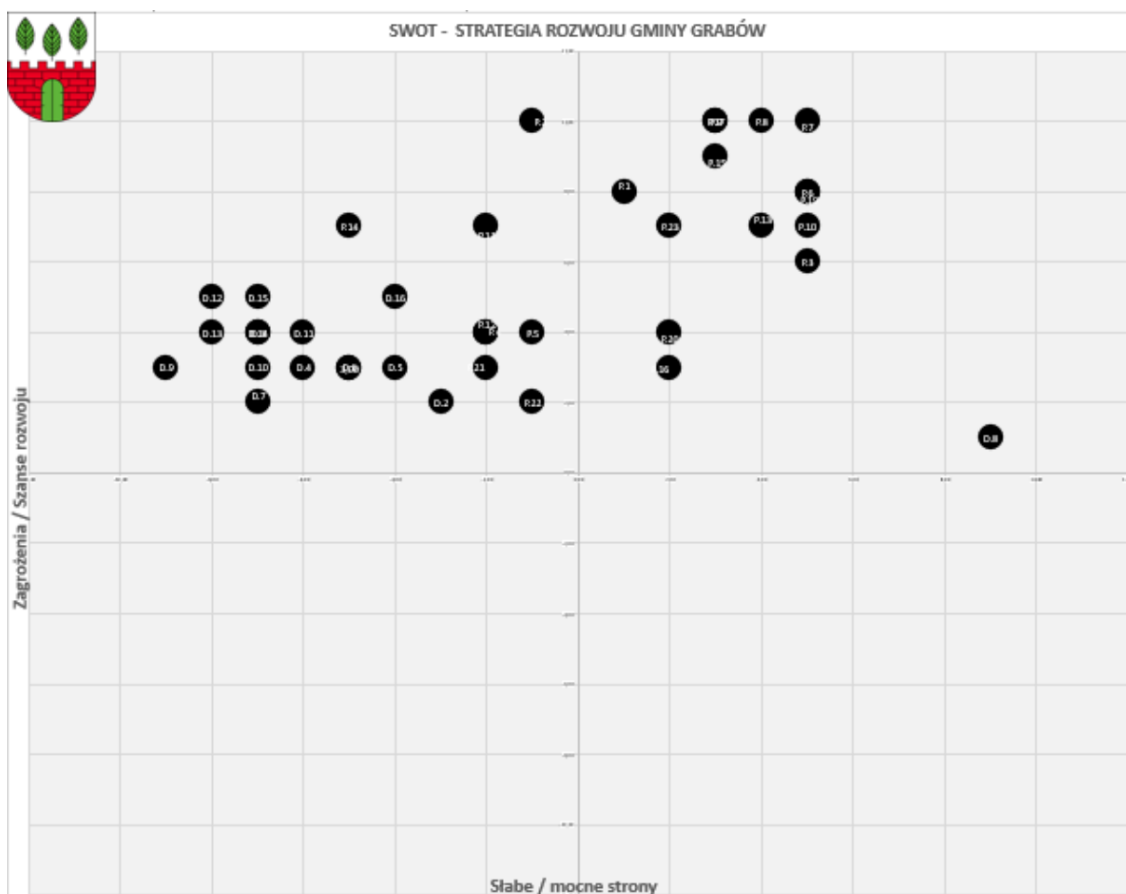
turystyczna Gminy wymaga rozbudowy, co w połączeniu z promocją lokalnych atrakcji turystycznych może przyczynić się do rozwoju turystyki i wzrostu atrakcyjności Gminy Grabów na mapie turystycznej Polski. Ścieżki rowerowe, które są ważnym aspektem zarówno dla mieszkańców jak i dla turystów w Gminie Grabów również wymagają rozbudowy. Gmina położona jest na dwóch rowerowych szlakach turystycznych a zatem rozwój infrastruktury rowerowej może pozytywnie wpłynąć na jej potencjał pod względem turystyki rowerowej.

D15 (-7,5) Niewystarczająca ilość atrakcyjnych przestrzeni publicznych oraz niewystarczająco atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego - zidentyfikowany problem wskazuje na niewystarczającą ilość odpowiednich przestrzeni do organizacji wydarzeń społecznych, rekreacyjnych i kulturalnych, co może negatywnie wpływać na integrację społeczności lokalnej, a także na jakość życia mieszkańców. W ramach strategii rozwoju, Gmina może zaplanować tworzenie nowych terenów publicznych, takich jak skwery, place zabaw czy przestrzenie na spotkania społeczne. Ważne jest, aby te przestrzenie były dostępne, bezpieczne, estetyczne i przyjazne dla wszystkich grup wiekowych, sprzyjając integracji społecznej i poprawiając jakość życia mieszkańców.

D18 (-9;1) Występowanie na obszarze całej Gminy klasy silnego zagrożenia suszą - susza dotyka wiele rejonów Polski, także dla Gminy Grabów jest coraz bardziej odczuwalnym problemem. Zmiany klimatyczne i nieodpowiednia gospodarka wodna mogą pogłębiać skutki tego zjawiska. Występowanie obszarów silnie zagrożonych suszą to poważny problem, który ma wpływ na wiele aspektów życia społecznego, gospodarczego i środowiskowego. W obliczu rosnącego zagrożenia suszą, konieczne jest wdrożenie działań mających na celu ochronę zasobów wodnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju oraz zwiększenie odporności gminy na zmiany klimatu. W ramach strategii rozwoju, gmina powinna skoncentrować się na zrównoważonym zarządzaniu zasobami wodnymi, wsparciu rolników w zakresie nowoczesnych systemów nawadniania oraz edukacji na temat oszczędzania wody. Dzięki temu Gmina będzie mogła lepiej przygotować się na zmiany klimatyczne i zwiększyć swoją odporność na suszę.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Rysunek 5 - Powstały wykres potencjałów i deficytów

Źródło: Opracowanie własne

W ocenie czynników rozwojowych w czytelny sposób rozkłada się podział na słabe i silne strony oraz na szanse i zagrożenia, co jest kluczowe w procesie planowania strategicznego. Większość zidentyfikowanych deficytów zostało ocenionych jako słabe strony, co oznacza, że są one wynikiem uwarunkowań wewnętrznych. Wśród tych deficytów nie wskazano żadnych zagrożeń wynikających z uwarunkowań zewnętrznych, co sugeruje, że Gmina ma większą kontrolę nad swoimi wewnętrznymi zasobami i działaniami, niż nad wpływami zewnętrznymi.

Z analizy SWOT wynika, że zdiagnozowane czynniki stanowiące potencjały Gminy Grabów należy traktować jako mocne strony. Te elementy to w większości wewnętrzne zasoby, które mogą zostać wykorzystane do dalszego rozwoju Gminy. Potencjały w tym kontekście mogą obejmować m.in. atrakcje turystyczne Gminy, jej historię, organizowane święta, zasoby krajobrazowe, co może stanowić fundament do dalszego rozwoju.

Zidentyfikowane w analizie deficyty, również mogą być interpretowane jako przyszłe szanse dla rozwoju Gminy Grabów. Istnieją obszary, w których Gmina może podjąć działania mające na celu ich poprawę i przekształcenie w atuty. Należy jednak zauważyć, że niektóre z deficytów mogą wymagać trudnych w realizacji działań, co może być trudne do zrealizowania w krótkim czasie Strategii.

CZĘŚĆ III

ELEMENTY STRATEGICZNE

3. ELEMENTY STRATEGICZNE

Przeprowadzona szczegółowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej, której syntezę ujęto w niniejszym dokumencie wraz z analizą wyników ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców oraz diagnozą potencjałów i deficytów rozwojowych gminy (SWOT) stanowiły punkt wyjścia do określenia kluczowych elementów strategicznych jej rozwoju, czyli wizji, misji oraz niezbędnych do ich osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych. Przytoczone elementy niniejszej Strategii stanowią pewien wzorzec planowanego procesu rozwoju – kierunku i sposobu działania władz przyjątego na najbliższe lata.

3.1. WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju Gminy

Wizją określa się przyszłe wyobrażenie Gminy, czyli pożądaný obraz, stan docelowy, do którego władze Gminy powinny dążyć poprzez realizację zaplanowanych w Strategii działań.

Poniżej sformułowano wizję Gminy Grabów:

Gmina Grabów w 2030 roku to miejsce, które łączy nowoczesność z lokalnym dziedzictwem i historią. Funkcjonalna, dostępna dla wszystkich przestrzeń, wzmocniona przedsiębiorczość, zrównoważone rolnictwo, bezpieczeństwo klimatyczne oraz aktywna i zintegrowana społeczność, stanowią fundamenty rozwoju Gminy.

Gmina rozwija estetyczne i funkcjonalne centrum oraz tereny wiejskie przy zachowaniu ładu przestrzennego i poszanowaniu dziedzictwa kulturowego. Wzmacniany jest potencjał rolniczy, rozwijają się usługi, przedsiębiorczość, a także turystyka. Gmina Grabów jest także miejscem bezpiecznym i odpornym na zmiany klimatu, dzięki prowadzonym działaniom związanym z ochroną środowiska, rozwojem zielonej infrastruktury i odnawialnych źródeł energii.

Mieszkańcy Gminy Grabów tworzą silną i zintegrowaną wspólnotę. Wzmacnianie więzi międzypokoleniowych oraz integrowanie społeczności spełniane jest poprzez wydarzenia kulturalne, wspieranie organizacji lokalnych oraz edukację obywatelską. Silny nacisk kładziony jest także na wzmacnianie lokalnej tożsamości – zarówno przez historię, jak i sukcesy mieszkańców.

3.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę obecnego stanu rozwojowego jednostki, prowadzone badanie ankietowe wśród mieszkańców, spotkania z mieszkańcami, analizę SWOT i sformułowaną wizję i misję Gminy Grabów, wypracowano zestaw celów strategicznych, do których przypisano cele operacyjne. Odnoszą się one do zdefiniowanych potrzeb i wyzwań rozwojowych gminy a także deficytów we wszystkich obszarach funkcjonowania jednostki. W konsekwencji są one odzwierciedleniem pożądanego kierunku rozwojowego Gminy Grabów.

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 zdefiniowano następujące cele strategiczne:

I CEL STRATEGICZNY

**NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW –
FUNKCYJNALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A
TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA
PRZESTRZENNE**

II CEL STRATEGICZNY

**GRABÓW – GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI,
DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I
PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO
INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI**

III CEL STRATEGICZNY

**GRABÓW – JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY
PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY
KLIMATU**

IV CEL STRATEGICZNY

**WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW
POPRAZ WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ
ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW**

1. NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE

- 1.1. Zrównoważone planowanie przestrzenne oparte o ład i funkcjonalność oraz poprawa dostępności i estetyki
- 1.2. Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej Gminy Grabów - wewnątrz i zewnątrz
- 1.3. Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji
- 1.4. Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych
- 1.5. Gmina Grabów - miejsce w którym chce się mieszkać- podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez rozwój mieszkalnictwa

2. GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI

- 2.1. Grabów przyjazny lokalnemu biznesowi – wsparcie mikroprzedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz nowych działalności gospodarczych
- 2.2. Silne i nowoczesne rolnictwo – rozwój rolnictwa zrównoważonego i wsparcie gospodarstw rolnych
- 2.3. Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury

3. GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU

3.1. Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

3.2. Czyste środowisko - poprawa jakości gleb oraz adaptacja do zmian klimatu

3.3. Gmina Grabów - ograniczająca niską emisję i chroniąca naturalne zasoby wodne

3.4. Przyroda i krajobraz jako wartość Gminy - ochrona i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych

4. WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW

4.1. Silna i zaangażowana wspólnota lokalna - integracja społeczna, wsparcie kultury i organizacja wydarzeń budujących więzi społeczne

4.2. Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty

4.3. Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych

4.4. Bezpieczna Gmina Grabów - wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego oraz odporności kryzysowej

4.5. Efektywne zarządzanie Gminą

I CEL STRATEGICZNY

NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE

Cel operacyjny 1.1.

Zrównoważone planowanie przestrzenne oparte o ład i funkcjonalność oraz poprawa dostępności i estetyki

Rozwój przestrzenny Gminy Grabów będzie opierał się na zasadach ładu przestrzennego, harmonijnym łączeniu funkcji oraz tworzeniu przyjaznego i estetycznego otoczenia dla mieszkańców. Kluczowym elementem działań będzie **stworzenie funkcjonalnego i dostępnego centrum Gminy**, realizowanego w oparciu o ideę „**miasta 15-minutowego**”, gdzie podstawowe usługi, miejsca pracy, rekreacji i edukacji są dostępne w krótkim czasie pieszo lub rowerem. Opracowanie Planu Ogólnego Gminy oraz aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, będzie stanowił fundament racjonalnego zagospodarowania przestrzeni oraz umożliwi zrównoważony rozwój w perspektywie długoterminowej. Istotnym aspektem będzie również podniesienie estetyki przestrzeni publicznych, w tym uporządkowanie elementów małej architektury, modernizacja przestrzeni reprezentacyjnych oraz tworzenie spójnej identyfikacji wizualnej miejsc w Gminie. Dzięki tym działaniom Grabów stanie się miejscem bardziej przyjaznym, dostępnym i atrakcyjnym zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających.

Kierunki działań:

K_1.1.A	Stworzenie funkcjonalnego i dostępnego centrum Gminy Grabów - wdrażanie koncepcji miasta 15-minutowego
K_1.1.B	Opracowanie Planu Ogólnego Gminy
K_1.1.C	Aktualizacja planów miejscowych pod kątem rozwoju nowych funkcji
K_1.1.D	Poprawa estetyki w przestrzeniach Gminy

Cel operacyjny 1.2.

Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej Gminy Grabów - wewnątrz i zewnątrz

Rozwój Gminy Grabów wymaga zapewnienia sprawnego, bezpiecznego i nowoczesnego systemu transportowego, który umożliwi wygodne przemieszczanie się mieszkańców oraz zwiększy atrakcyjność gminy dla inwestorów i turystów. Kluczowym kierunkiem działań będzie **poprawa spójności komunikacyjnej** poprzez inwestycje w infrastrukturę drogową – zarówno w

otębienie Gminy, jak i w potęczeniach z gminami sędzielnymi. Wężnym elementem strategii jest **rozwój i promocja transportu zbiorowego**, który zapewni alternatywę dla transportu indywidualnego, zmniejszając wpływ na środowisko. Istotne będzie również tworzenie nowoczesnej i bezpiecznej **infrastruktury pieszo-rowerowej**, umożliwiającej codzienne dojazdy, rekreację i turystykę rowerową. Priorytetem pozostanie **poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego**, w tym modernizacja przejść dla pieszych, poprawa oznakowania, budowa chodników i wdrażanie rozwiązań uspokajających ruch. Dzięki tym działaniom Gmina Grabów zyska spójny, zrównoważony system transportowy, sprzyjający mobilności mieszkańców i integracji z otoczeniem.

Kierunki działań:

K_1.2.A	Poprawa spójności komunikacyjnej poprzez inwestycje w drogi lokalne i międzygminne
K_1.2.B	Rozwój i promocja transportu zbiorowego
K_1.2.C	Rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej
K_1.2.D	Inicjowanie i realizacja działań mających na celu poprawę warunków bezpieczeństwa na drogach i przejściach dla pieszych

Cel operacyjny 1.3.

Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji

Gmina Grabów będzie rozwijać swój potencjał kulturowy i historyczny jako istotny element tożsamości lokalnej, atrakcyjności turystycznej i jakości życia mieszkańców. Punktem centralnym tych działań będzie **rewitalizacja i zagospodarowanie terenu przy Zamku w Besiekierach**, który stanie się terenem rekreacyjno-edukacyjnym oraz elementem charakterystycznym Gminy. W ramach tej inwestycji przewiduje się rozwój usług turystycznych, połączenie zamku z innymi atrakcyjnymi miejscami na obszarze Gminy, a także organizację wydarzeń kulturalnych – od kina plenerowego i koncertów, po warsztaty, edukację historyczną i turnieje rycerskie. Równolegle prowadzone będą działania na rzecz **ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego**, w tym zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji. Wzmocniona zostanie także ochrona obiektów i obszarów zagrożonych poprzez odpowiednie zapisy w dokumentach, wprowadzenie stref ochrony, montaż tablic informacyjnych czy też odpowiednie oznakowanie. Gmina będzie także wspierać **lokalne tradycje** – m.in. poprzez zgłoszenie Święta Palanta w Grabowie na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Wężnym obszarem będzie ochrona i uporządkowanie miejsc pamięci oraz cmentarzy żydowskich i niemieckich, w tym zabezpieczenie ich przed dewastacją, umieszczenie tablic infarmacyjno-edukacyjnych i włączenie w szlaki turystyczne i rowerowe. Realizacja tych działań będzie możliwa dzięki współpracy z organizacjami zewnętrznymi i pozyskiwaniu środków zewnętrznych, co pozwoli połączyć ochronę dziedzictwa z wykorzystaniem na potrzeby społeczności i turystów.

Kierunki działań:

K_1.3.A	Rewitalizacja i zagospodarowanie terenu przy Zamku w Besiekierach jako terenu rekreacyjno - edukacyjnego

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

K_1.3.B	Wsparcie form tradycji, poprzez zgłoszenie Święta Palanta w Grabowie na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego
K_1.3.C	Ochrona Dziedzictwa Kulturowego Gminy
K_1.3.D	Wzmocnienie ochrony obiektów i obszarów zagrożonych cennych dla Gminy
K_1.3.E	Ochrona i uporządkowanie miejsc pamięci oraz cmentarzy żydowskich i niemieckich na obszarze Gminy

Cel operacyjny 1.4.

Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych

Gmina Grabów będzie tworzyć i modernizować przestrzenie sprzyjające aktywności fizycznej, integracji społecznej oraz wysokiej jakości życia mieszkańców. Kluczowym przedsięwzięciem będzie **utworzenie i połączenie w centrum kompleksu parkowo-sportowego**, obejmującego tereny parku w Grabowie, GOPS, Dziennego Domu Pobytu Senior - Wigor i stadionu miejskiego. Połączenia między tymi miejscami zostaną wzmocnione dzięki rozbudowie infrastruktury pieszo-rowerowej oraz modernizacji i poprawie estetyki przestrzeni publicznych. W centrum Gminy powstanie **sieć parków kieszonkowych** na obecnych nieużytkach i narożnikach ulic, z zielenią o różnych funkcjach i tematyce dostosowanej do potrzeb różnych grup mieszkańców – od rodzin z dziećmi, po seniorów. Równolegle realizowane będą inwestycje w **podniesienie standardu i dostępności usług publicznych**, obejmujące modernizację obiektów edukacyjnych, administracyjnych i sportowych, w tym zagospodarowanie terenów wokół budynków, odnowę elewacji oraz w razie potrzeby dobudowę nowych przestrzeni. Dzięki tym działaniom centrum Grabowa stanie się atrakcyjną i funkcjonalną przestrzenią spotkań, wypoczynku oraz aktywności, wzmacniającą więzi społeczne i integrującą mieszkańców.

Kierunki działań:

K_1.4.A	Utworzenie i połączenie w centrum kompleksu parkowo-sportowego oraz poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni
K_1.4.B	Stworzenie sieci parków kieszonkowych w centrum Gminy
K_1.4.C	Podniesienie standardu i dostępności usług publicznych poprzez modernizację obiektów edukacyjnych, administracyjnych i sportowych

Cel operacyjny 1.5.

Gmina Grabów - miejsce, w którym chce się mieszkać- podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez rozwój mieszkalnictwa

Gmina Grabów będzie rozwijać mieszkalnictwo w sposób odpowiadający na zróżnicowane potrzeby mieszkańców, tworząc warunki sprzyjające osiedlaniu się nowych rodzin oraz pozostawaniu w Gminie kolejnych pokoleń. W centrum działań znajdzie się **rozbudowa zabudowy mieszkaniowej**, obejmująca zarówno budowę mieszkań na preferencyjnych

warunkach wynajmu, jak i rozwój zabudowy wielorodzinnej w centrum gminy oraz jednorodzinnej w pozostałych sołectwach. Szczególną uwagę poświęci się **zaspokojeniu potrzeb różnych grup społecznych** poprzez rozbudowę zasobu mieszkań wspomaganych, socjalnych, komunalnych oraz mieszkań dostosowanych do potrzeb seniorów. Przy czym, przy planowaniu nowej zabudowy należy uwzględniać zachowanie ładu przestrzennego i zrównoważony rozwój przestrzeni. Ważnym kierunkiem rozwoju będzie **promowanie zrównoważonego i energooszczędnego budownictwa**, w tym stosowania technologii niskoemisyjnych, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zielonych rozwiązań poprawiających efektywność energetyczną budynków. Dzięki temu rozwój mieszkalnictwa w Grabowie będzie nie tylko odpowiadał na bieżące potrzeby mieszkańców, lecz także zapewni długofalowe korzyści środowiskowe i ekonomiczne.

Kierunki działań:

K_1.5.A	Rozbudowa zabudowy mieszkaniowej w Gminie
K_1.5.B	Rozbudowa zasobu mieszkaniowego uwzględniającego różne potrzeby społeczne
K_1.5.C	Wspieranie zrównoważonego i energooszczędnego budownictwa mieszkaniowego

II CEL STRATEGICZNY

GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI

Cel operacyjny 2.1.

Grabów przyjazny lokalnemu biznesowi – wsparcie mikroprzedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz nowych działalności gospodarczych

Gmina Grabów będzie aktywnie wspierać rozwój lokalnej przedsiębiorczości, tworząc sprzyjające warunki dla mikrofirm, osób samozatrudnionych oraz nowych inicjatyw gospodarczych. Kluczowym działaniem będzie uruchomienie punktów doradczych, które zapewnią przedsiębiorcom dostęp do fachowego wsparcia, programów szkoleniowych oraz kursów podnoszących kwalifikacje i kompetencje. Równocześnie Gmina wykorzysta swoje wolne tereny, promując je jako atrakcyjne lokalizacje dla większych zakładów pracy, co zostanie uwzględnione w dokumentach planistycznych. Dzięki temu, w przyszłości będzie możliwość powstania nowych miejsc zatrudnienia, a lokalna gospodarka zyska impuls do bardziej dynamicznego rozwoju. Ważnym aspektem będzie także intensyfikacja współpracy z instytucjami otoczenia biznesu z regionu. Korzystanie z usług instytucji może ułatwić przedsiębiorcom pozyskiwanie środków finansowych oraz doradztwo na każdym etapie rozwoju działalności. Dodatkowo prowadzona będzie systematyczna promocja lokalnych firm i produktów, co przyczyni się do wzmocnienia biznesów z obszaru Gminy.

Kierunki działań:

K_2.1.A	Wspieranie rozwoju nowych firm poprzez uruchomienie punktów doradczych, zapewnienie dostępu do programów szkoleniowych i kursów, a także poprzez udzielanie wsparcia finansowego
K_2.1.B	Wykorzystanie wolnych terenów Gminy pod rozwój nowych większych zakładów pracy
K_2.1.C	Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu z regionu
K_2.1.D	Promocja lokalnych firm i produktów

Cel operacyjny 2.2.

Silne i nowoczesne rolnictwo – rozwój rolnictwa zrównoważonego i wsparcie gospodarstw rolnych

Gmina Grabów będzie dążyć do wzmocnienia lokalnego rolnictwa poprzez promowanie zrównoważonych praktyk rolniczych, które łączą troskę o środowisko z opłacalnością ekonomiczną. Rolnicy będą mogli korzystać z programów doradczych, szkoleń oraz wsparcia finansowego, umożliwiającego wdrażanie innowacyjnych i ekologicznych rozwiązań w gospodarstwach. Ważnym aspektem będzie także rozwój usług agroturystycznych i edukacyjnych, które pozwolą gospodarstwom zwiększyć dochody i jednocześnie promować walory przyrodnicze oraz tradycje Gminy Grabów. Wspierany będzie również rozwój lokalnych systemów przetwórstwa i krótkich łańcuchów dostaw, ułatwiających sprzedaż bezpośrednią i małą produkcję spożywczą, co zwiększy dostęp mieszkańców do świeżych i wysokiej jakości produktów. W centrum Gminy powstanie targowisko, które stanie się miejscem sprzedaży dla rolników i mieszkańców, a jednocześnie przestrzenią spotkań i wymiany doświadczeń, wzmacniającą więzi pomiędzy producentami, a społecznością lokalną. Dzięki tym działaniom, rolnictwo Gminy będzie silniejsze i lepiej powiązane z lokalnym rynkiem.

Kierunki działań:

K_2.2.A	Rozwój rolnictwa zrównoważonego w Gminie - udzielanie wsparcia w tym zakresie
K_2.2.B	Zachęcanie do łączenia działalności rolniczej z usługami agroturystycznymi i edukacyjnymi
K_2.2.C	Rozwój lokalnych systemów przetwórstwa i krótkich łańcuchów dostaw – wsparcie dla gospodarstw chcących wejść w małą produkcję
K_2.2.D	Stworzenie targowiska dla rolników i mieszkańców chcących sprzedawać swoje produkty

Cel operacyjny 2.3.

Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury

Gmina Grabów będzie także konsekwentnie rozwijać nowe funkcje gospodarcze, które pobudzą aktywność w sektorach usług, turystyki i kultury, tworząc jednocześnie atrakcyjne warunki dla mieszkańców i odwiedzających. Rozwój gospodarki turystycznej obejmie wsparcie rozwoju agroturystyki, gastronomii, utworzenie punktu informacji turystycznej, stworzenie punktów widokowych itp. Filarem turystyki będzie historia oraz walory przyrodnicze. Zrewitalizowane obiekty, w tym w szczególności, tereny przy Zamku w Besiekierach oraz w centrum Gminy, będą częściowo przeznaczane na działalność usługową, gastronomiczną, rzemieślniczą i kulturalną, stając się przestrzeniami tętniącymi życiem i przyciągającymi zarówno mieszkańców, jak i turystów. Istotnym kierunkiem działań będzie współpraca z sąsiednimi gminami, w celu tworzenia wspólnych tras i szlaków pieszych i rowerowych oraz prowadzenia skoordynowanej promocji zasobów historycznych i przyrodniczych regionu. Równolegle w przypadku wyznaczenia terenów inwestycyjnych, Gmina będzie je aktywnie promować. Wzrośnie również skala działań promocyjnych na zewnątrz – w tym zwiększona promocja atrakcji gminnych oraz zwiększenie wykorzystania w tym celu mediów społecznościowych.

Kierunki działań:

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

K_2.3.A	Rozwój gospodarki turystycznej
K_2.3.B	Przeznaczanie części zrewitalizowanych obiektów na działalności usługowe, gastronomiczne, rzemieślnicze i kulturowe
K_2.3.C	Współpraca w zakresie turystyki z sąsiednimi gminami
K_2.3.D	Utworzenie oraz promowanie terenów inwestycyjnych w Gminie Grabów
K_2.3.E	Zwiększenie działań promocyjnych Gminy na zewnątrz

III CEL STRATEGICZNY

GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU

Cel operacyjny 3.1.

Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

Gmina Grabów będzie inwestować w rozwój efektywnej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz systemy gospodarki odpadami, zapewniając mieszkańcom zwiększony standard usług komunalnych i dbając o środowisko naturalne. Priorytetem stanie się zwiększenie efektywności gospodarki wodno-ściekowej poprzez rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej, a także działania mające na celu zapewnienie wszystkim mieszkańcom dostępu do czystej wody pitnej. W tym zakresie planowane jest uruchomienie nowego źródła wody, uniezależnienie się od dostaw zewnętrznych, modernizacja hydroforni i wieży ciśnień oraz bieżące informowanie społeczności o stanie zaopatrzenia. Aby poprawić oraz zapobiegać pogorszeniu się stanu wód powierzchniowych, wskazuje się działania tj. zastosowanie indywidualnych systemów gromadzenia i unieszkodliwiania ścieków, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy rozproszonej oraz wdrażanie dobrych praktyk rolniczych minimalizujących produkcję zanieczyszczeń. W obszarze gospodarki odpadami planowana jest także rozbudowa i modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów (PSZOK), dostosowując go do potrzeb mieszkańców i wymogów środowiskowych. Wdrażane będą także rozwiązania oparte na gospodarce o obiegu zamkniętym (GOZ), sprzyjające ponownemu wykorzystaniu surowców i ograniczeniu ilości odpadów. Równolegle prowadzone będą działania edukacyjne – promujące racjonalne gospodarowanie wodą i odpadami. Istotnym elementem będzie również intensyfikacja prac związanych z usuwaniem azbestu. Dzięki tym inicjatywom, Gmina Grabów stanie się miejscem o prośrodowiskowej i niezawodnej infrastrukturze komunalnej.

Kierunki działań:

K_3.1.A	Zwiększenie efektywności gospodarki wodno-ściekowej oraz rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej
K_3.1.B	Rozwiązanie kwestii dostępności do wody pitnej dla wszystkich mieszkańców Gminy
K_3.1.C	Rozbudowa i modernizacja PSZOK
K_3.1.D	Wdrażanie rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ)
K_3.1.E	Promocja racjonalnego gospodarowania wodą i odpadami wśród mieszkańców i w ramach polityki miejskiej

K_3.1.F

Intensyfikacja działań w zakresie skuteczności oczyszczania Gminy z azbestu

Cel operacyjny 3.2.

Czyste środowisko - poprawa jakości gleb oraz adaptacja do zmian klimatu

Gmina Grabów będzie prowadzić konsekwentne działania na rzecz ochrony środowiska, poprawy jakości gleb oraz dostosowania się do skutków zmian klimatu. W centrum uwagi znajdzie się ochrona rolniczego krajobrazu oraz przeciwdziałanie suszy. Istotne będą działania mające na celu prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, w tym m.in. związanych z przebudową systemów melioracyjnych z odwadniających na odwadniająco-nawadniające czy też zachowanie trwałych użytków zielonych i uprawa międzyplonów. Rekomenduje się także ograniczać w miarę możliwości wykorzystanie gleb wysokiej klasy bonitacyjnej na zabudowę. Kluczowym elementem będzie także umożliwienie rozwoju nowoczesnej infrastruktury energetycznej, w tym odnawialnych źródeł energii (OZE), na obszarze Gminy. Ważny więc będzie rozwój podstawowej infrastruktury technicznej. Istotne będzie także udzielanie wsparcia w zakresie instalacji paneli fotowoltaicznych oraz innych technologii wykorzystujących energię odnawialną, co pozwoli ograniczyć emisję gazów cieplarnianych i obniżyć koszty energii. Równolegle Gmina będzie wspierać działania związane z małą retencją i wdrażaniem rozwiązań błękitno-zielonej infrastruktury w przestrzeni zurbanizowanej. Kontynuowany będzie również fundusz sołecki, z wyróżnianiem projektów związanych z ochroną środowiska, co pozwoli na aktywny udział mieszkańców w realizacji lokalnych inicjatyw proekologicznych. Dzięki tym działaniom Grabów stanie się Gminą bardziej odporną na zmiany klimatu, dbającą o swoje zasoby naturalne i zrównoważony rozwój.

Kierunki działań:

K_3.2.A	Wprowadzenie działań chroniących rolniczy charakter Gminy oraz działań przeciwdziałających suszy
K_3.2.B	Umożliwienie rozwoju infrastruktury energetycznej, w tym OZE na terenie Gminy
K_3.2.C	Organizowanie wsparcia dla mieszkańców i firm w zakresie instalacji paneli fotowoltaicznych oraz innych technologii odnawialnych źródeł energii
K_3.2.D	Podtrzymanie funduszu sołeckiego funkcjonującego w Gminie, z wyróżnianiem projektów związanych z ochroną środowiska

Cel operacyjny 3.3.

Gmina Grabów - ograniczająca niską emisję i chroniąca naturalne zasoby wodne

Gmina Grabów podejmuje działania w celu redukcji niskiej emisji, poprawy jakości powietrza oraz ochrony lokalnych zasobów wodnych. Priorytetem będzie ograniczenie emisji zanieczyszczeń pochodzących m.in. z indywidualnych źródeł ogrzewania, poprzez wspieranie wymiany przestarzałych pieców, prośrodowiskowe rozwiązania, a także promowanie alternatywnych źródeł energii. Równocześnie Gmina wdroży inicjatywy mające na celu ochronę lokalnej sieci hydrograficznej, w tym rzek, cieków wodnych i stawów, aby zachować ich naturalne funkcje przyrodnicze oraz zapobiegać degradacji ekosystemów wodnych. Istotna będzie ich

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

ochrona, poprawa oraz zapobieganie się pogarszania ich stanu. Ważnym elementem będzie także wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej. Dbanie o stan środowiska przełoży się także na wyższą jakość życia mieszkańców i lepszy stan środowiska naturalnego.

Kierunki działań:

K_3.3.A	Ograniczenie niskiej emisji na obszarze Gminy
K_3.3.B	Wprowadzenie działań na rzecz ochrony lokalnej sieci hydrograficznej oraz wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej

Cel operacyjny 3.4.

Przyroda i krajobraz jako wartość Gminy - ochrona i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych

Gmina Grabów dostrzega wyjątkową wartość swoich zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, traktując je jako fundament jakości życia mieszkańców oraz atut w rozwoju turystyki i rekreacji. Działania w tym obszarze będą koncentrować się na **ochronie terenów cennych przyrodniczo** oraz wspieraniu inicjatyw służących zachowaniu siedlisk przyrodniczych i gatunków chronionych. Szczególny nacisk zostanie położony na **zwiększanie powierzchni terenów zieleni**, zarówno urządzonej, jak i nieurządzonej – od łąk i naturalnych obszarów zielonych w sołectwach, po ochronę cieków wodnych i terenów zalewowych. W obszarze Gminy planuje się wprowadzenie większej ilości zieleni poprzez nowe nasadzenia. W obszarach wiejskich, także tworzenie zadrzewień śródpolnych.

Kierunki działań:

K_3.4.A	Ochrona terenów cennych przyrodniczo, a także wspieranie działań na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych
K_3.4.B	Zwiększanie powierzchni terenów zieleni, w tym terenów zieleni nieurządzonej i łąk
K_3.4.C	Zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych i przeciwdziałanie ich fragmentacji

IV CEL STRATEGICZNY

WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIA ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW

Cel operacyjny 4.1.

Silna i zaangażowana wspólnota lokalna - integracja społeczna, wsparcie kultury i organizacja wydarzeń budujących więzi społeczne

Gmina Grabów będzie wspierać rozwój aktywnej, zintegrowanej i dumnej ze swojej tożsamości wspólnoty lokalnej, stwarzając warunki do wspólnego spędzania czasu, współpracy i realizacji inicjatyw oddolnych. Kluczowym elementem działań będzie **zwiększenie liczby wydarzeń lokalnych i ponadlokalnych** oraz ich promocja także poza granicami Gminy. Wśród lokalnych wydarzeń znajdują się m.in. festyny, dożynki, pikniki, kina i mecze w plenerze, koncerty, zawody sportowe między sołectwami itp. Istotna będzie także zwiększona promocja ponadlokalnie Święta Palanta jako wyjątkowego elementu dziedzictwa kulturowego. Gmina będzie również inicjować organizację wydarzeń z sąsiednimi gminami i instytucjami, w tym imprezy związane z historią, czy też wydarzenia sportowe. Ważnym kierunkiem będzie wzmacnianie aktywności organizacji pozarządowych oraz inicjatyw obywatelskich m.in. poprzez zapewnienie im przestrzeni do działania, udzielanie minigrantów oraz promocja ich osiągnięć. Dzięki tym działaniom, Gmina może stać się miejscem, w którym więzi społeczne są silne, a życie kulturalne tętni przez cały rok.

Kierunki działań:

K_4.1.A	Zwiększenie ilości wydarzeń lokalnych i ponadlokalnych oraz ich promocja na zewnątrz
K_4.1.B	Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych we współpracy z sąsiednimi gminami i instytucjami
K_4.1.C	Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich

Cel operacyjny 4.2.

Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty

Gmina Grabów będzie rozwijać działania wspierające mieszkańców w różnych obszarach życia, budując poczucie bezpieczeństwa społecznego i wzmacniając postawy obywatelskie. Priorytetem będzie **zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie społeczne gminy**, m.in. poprzez wspieranie programów wolontariatu lokalnego, inicjatyw sąsiedzkich oraz rozszerzanie oferty sportowej, wsparcie działań Gminnego Centrum Kulturalno Bibliotecznego. Ważną rolę

będzie także pełnił Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który będzie wzmacniany jako lokalne centrum wsparcia i integracji. Jego działania obejmą zarówno bieżące sprawy, jak i inicjowanie projektów łączących różne grupy społeczne. Szczególnie ważne będą także programy dedykowane **rodzinom wielodzietnym, seniorom i osobom z niepełnosprawnościami**. Wsparcie społeczne jest realnym fundamentem solidarności i integracji.

Kierunki działań:

K_4.2.A	Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie społeczne Gminy
K_4.2.B	Wspieranie programów wolontariatu lokalnego, inicjatyw sąsiedzkich oraz rozszerzenie oferty sportowej
K_4.2.C	Wzmacnianie roli Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jako lokalnego centrum wsparcia i integracji
K_4.2.D	Rozszerzenie działań na rzecz rodzin wielodzietnych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Cel operacyjny 4.3.

Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych

Gmina Grabów będzie rozwijać dostępność i jakość usług publicznych, aby każdemu mieszkańcowi zapewnić komfort i wsparcie w codziennym życiu. W obszarze opieki nad najmłodszymi planowane jest rozszerzenie oferty Gminnego Żłobka oraz oddziałów przedszkolnych, co pozwoli zwiększyć liczbę miejsc i wesprzeć rodziny finansowo. Szkoły podstawowe, działające na obszarze Gminy zostaną wzmocnione przez poprawę jakości oferty edukacyjnej. Zakłada się wprowadzenie dodatkowych zajęć rozwijających pasje uczniów, zajęć dydaktycznych oraz programów związanych z rozwojem osobistym i edukacją ekologiczną. Przykładowym działaniem, jest wprowadzenie ogrodów społecznych przy szkołach – aby zapewnić przestrzeń do nauki, aktywności na świeżym powietrzu i integrację dzieci. Istotnym celem jest także rozwój lokalnej opieki zdrowotnej – utrzymanie placówek medycznych oraz prowadzenie działań edukacyjnych, które zwiększą świadomość zdrowotną. Gmina będzie także tworzyć przestrzeń dostępną dla wszystkich, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami. Ważna więc będzie eliminacja barier architektonicznych w obiektach publicznych. Organizacja wydarzeń integracyjnych oraz stworzenie miejsc opieki dla tej grupy mieszkańców, wraz z odpowiednim wsparciem finansowym, pozwoli na pełne uczestnictwo w życiu społeczności.

Kierunki działań:

K_4.3.A	Rozwój opieki żłobkowej i przedszkolnej
K_4.3.B	Utrzymanie i wzmocnienie działalności szkół podstawowych działających na obszarze Gminy oraz poprawa jakości oferty edukacyjnej
K_4.3.C	Rozwój oraz poprawa dostępności do lokalnej opieki zdrowotnej
K_4.3.D	Tworzenie dostępnej przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami

Cel operacyjny 4.4.

Bezpieczna Gmina Grabów - wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego oraz odporności kryzysowej

Gmina Grabów będzie konsekwentnie wzmacniać bezpieczeństwo mieszkańców poprzez rozwój i doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, które stanowią kluczowe struktury ratownicze i obronne na obszarze Gminy. Szczególny nacisk położony zostanie na rozwój ratownictwa wodnego w OSP działających wzdłuż rzeki Ner. Ważne jest także zwiększanie świadomości społecznej na temat bezpieczeństwa. Istotna jest więc organizacja kampanii informacyjnych dotyczących m.in. oszustw, przemocy domowej oraz zagrożeń cyfrowych. W tym celu ważna będzie także współpraca ze szkołami. Poprawa bezpieczeństwa obejmuje również ochronę ludności i mienia poprzez rozwój infrastruktury tj. schrony. Rozbudowa monitoringu oraz modernizacja oświetlenia ulicznego przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych oraz zwiększenia komfortu mieszkańców. Dzięki tym działaniom, Gmina Grabów może stać się miejscem bezpiecznym i odpornym na różne zagrożenia.

Kierunki działań:

K_4.4.A	Rozwijanie i doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych jako kluczowych struktur ratowniczych i obronnych w gminie
K_4.4.B	Zwiększenie społecznej świadomości na temat bezpieczeństwa
K_4.4.C	Poprawa bezpieczeństwa w zakresie ochrony ludności i mienia
K_4.4.D	Rozbudowa systemu monitoringu oraz poprawa oświetlenia ulicznego

Cel operacyjny 4.5.

Efektywne zarządzanie Gminą

Gmina Grabów będzie doskonalić swoje struktury organizacyjne i procesy administracyjne, aby skuteczniej realizować zadania publiczne oraz odpowiadać na potrzeby mieszkańców. Kluczowym działaniem będzie podnoszenie umiejętności i kompetencji pracowników instytucji publicznych poprzez szkolenia, wymianę doświadczeń oraz wdrażanie nowoczesnych narzędzi pracy. Usprawnione zostaną procesy administracyjne, co pozwoli skrócić czas obsługi spraw mieszkańców i zwiększyć przejrzystość podejmowanych decyzji. Równolegle Gmina podejmie działania na rzecz likwidowania deficytów w infrastrukturze telekomunikacyjnej, zapewniając powszechny dostęp do szybkiego i stabilnego Internetu, także na obszarach mniej zurbanizowanych. Duży nacisk zostanie położony na aktywne pozyskiwanie funduszy zewnętrznych – zarówno krajowych, jak i europejskich – w celu finansowania inwestycji oraz projektów rozwojowych. W ramach Strategii Rozwoju Gmina będzie także rozwijać współpracę z innymi samorządami, instytucjami i partnerami społecznymi, co umożliwi realizację wspólnych przedsięwzięć oraz wymianę dobrych praktyk.

Dzięki tym działaniom Gmina Grabów będzie gminą zarządzaną w sposób nowoczesny, sprawny i transparentny, zdolną skutecznie planować swój rozwój i pozyskiwać zasoby do jego realizacji.

Kierunki działań:

K_4.5.A	Zwiększenie umiejętności i kompetencji pracowników instytucji publicznych
K_4.5.B	Usprawnienie procesów administracyjnych
K_4.5.C	Likwidowanie deficytów w infrastrukturze telekomunikacyjnej i dostępie do Internetu
K_4.5.D	Aktywne pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację projektów związanych z rozwojem Gminy
K_4.5.E	Współpraca międzygminna i zarządzanie rozwojem

3.3. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

WYKAZ ZADAŃ WSKAZANYCH PRZEZ UM W GRABOWIE REKOMENDOWANYCH DO REALIZACJI W RAMACH STRATEGII ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Tabela 5 - Wykaz zadań wskazywanych przez Urząd Miejski w Grabowie do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030

Lp.	Działanie	Nazwa celu strategicznego, celu operacyjnego i kierunku rozwoju wskazanego w Strategii	Podmiot realizujący	Termin realizacji	Szacunkowy koszt zadania
01	Budowa nowej hydroforni/przebudowa	Cel Strategiczny III Grabów - jako gmina chroniąca swoje naturalne zasoby przyrodnicze i zwiększająca odporność na zmiany klimatu Cel operacyjny: 3.1 - Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej Kierunek: Rozwiązanie kwestii dostępności do wody pitnej dla wszystkich mieszkańców Gminy	Gmina Grabów	2025-2030	5 000 000,00
02	Budowa Domu Kultury – siedziby dla GCKB	Cel Strategiczny IV Wzmocnienie kapitału społecznego Gminy Grabów poprzez wsparcie lokalnej tożsamości, integracji oraz zwiększania zaangażowania mieszkańców Cel operacyjny: 4.1 – Silna i zaangażowana wspólnota lokalna - integracja społeczna, wsparcie kultury i organizacja wydarzeń budujących więzi społeczne Kierunek - Wspieranie aktywności organizacji	Gmina Grabów	2026-2030	5 000 000,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

		pozarządowych i inicjatyw obywatelskich Cel Operacyjny 4.2 - Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty Kierunek: Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie społeczne Gminy			
03	Organizacja przestrzeni publicznej w Grabowie poprzez stworzenie strefy kulturalno-wypoczynkowej na terenie zielonym otaczającym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie (teren zielony, teren wypoczynkowy, infrastruktura, scena, nasadzenia)	Cel Strategiczny: I - Nowoczesna i spójna przestrzeń Gminy Grabów - funkcjonalna i dostępna dla wszystkich mieszkańców, a także uwzględniająca historyczne założenia przestrzenne Cel Operacyjny: 1.4 - Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych Kierunek: Utworzenie i połączenie w centrum kompleksu parkowo-sportowego oraz poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni, Stworzenie sieci parków kieszonkowych w centrum Gminy	Gmina Grabów	2026-2030	1 300 000,00
04	Budowa bloku SIM (Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa)	Cel Strategiczny: I - Nowoczesna i spójna przestrzeń Gminy Grabów - funkcjonalna i dostępna dla wszystkich mieszkańców, a także uwzględniająca historyczne założenia przestrzenne Cel Operacyjny: 1.5 - Gmina Grabów - miejsce, w którym chce się mieszkać- podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez rozwój mieszkalnictwa Kierunek: Rozbudowa zabudowy mieszkaniowej w Gminie	Gmina Grabów	2024-2030	3 000 000,00

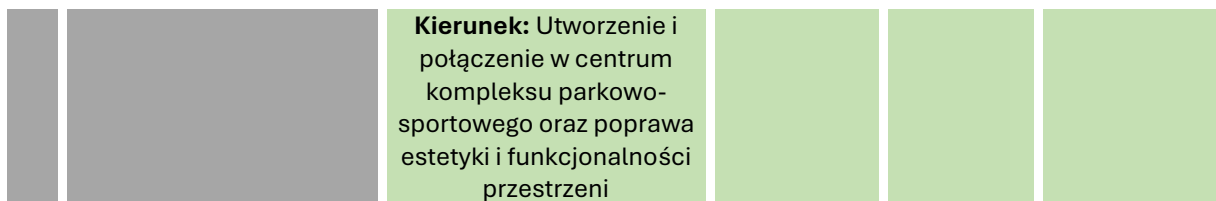

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

05	Rewitalizacja Stadionu Miejskiego w Grabowie	Cel Strategiczny: I - Nowoczesna i spójna przestrzeń Gminy Grabów - funkcjonalna i dostępna dla wszystkich mieszkańców, a także uwzględniająca historyczne założenia przestrzenne Cel Operacyjny: 1.3 - Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych Kierunek: Utworzenie i połączenie w centrum kompleksu parkowo-sportowego oraz poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni	Gmina Grabów	2024-2030	5 840 000,00
06	Zagospodarowanie terenu zielonego przy Szkole Podstawowej im. Jana Kochanowskiego w Grabowie (likwidacja betonu, założenie podłoża przepuszczającego wodę, strefa zabaw, zieleni, oświetlenie)	Cel Strategiczny: I - Nowoczesna i spójna przestrzeń Gminy Grabów - funkcjonalna i dostępna dla wszystkich mieszkańców, a także uwzględniająca historyczne założenia przestrzenne Cel Operacyjny: 1.3 - Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych Kierunek: Podniesienie standardu i dostępności usług publicznych poprzez modernizację obiektów edukacyjnych, administracyjnych i sportowych	Gmina Grabów	2024-2030	1 200 000,00
07	Rewitalizacja Parku przy ul. Dąbskiej w Grabowie (infrastruktura, oświetlenie, nasadzenia)	Cel Strategiczny: I - Nowoczesna i spójna przestrzeń Gminy Grabów - funkcjonalna i dostępna dla wszystkich mieszkańców, a także uwzględniająca historyczne założenia przestrzenne Cel Operacyjny: 1.3 - Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych	Gmina Grabów	2026-2030	2 000 000,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Źródło: Urząd Miejski w Grabowie.

4. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

4.1. ROLA MODELU

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej stanowi integralną część dokumentu Strategii. Zgodnie z jego założeniami, realizacja wizji i celów prowadzić ma do tworzenia warunków rozwoju gospodarki przy odpowiednim wykorzystaniu i kształtowaniu walorów przestrzennych, przyrodniczych i kulturowych. Celem nadrzędnym jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców gminy. Przestrzeń gminy kształtowana musi być w sposób zapewniający realizację celów strategicznych we wszystkich obszarach funkcjonowania jednostki, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeby zrównoważonego rozwoju i zachowania ładu przestrzennego. Model kształtuje kierunki polityki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego Gminy w oparciu o uwarunkowania wskazane w diagnozie. Uwzględnia również potencjały zdiagnozowane w toku działań partycypacyjnych, a także europejskie trendy i standardy z zakresu rozwoju przestrzennego.

Wytyczne i rekomendacje Modelu dotyczące rozwoju przestrzennego Gminy Grabów opracowane zostały jako element Strategii prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie lokalnym, a ich sformułowanie ma zapewnić ulokowanie przestrzenne planowanych działań z uwzględnieniem zagadnień środowiskowych i ładu przestrzennego.

Cele opracowania rekomendacji wraz z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy to w szczególności:

- sformułowanie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej, czyli zasad wynikających z przyjętego modelu,
- ukierunkowanie działań do konkretnych obszarów oraz dopasowanie ich do potrzeb i możliwości tych obszarów, czyli wskazanie w ramach strategii obszarów strategicznej interwencji.

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grabów stanowi zobrazowanie spodziewanych i zaplanowanych w ramach wypracowanej Strategii Rozwoju Gminy procesów rozwoju, weryfikację możliwości ich realizacji a także przewidzenie ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych obszaru.

W kolejnych częściach niniejszego rozdziału przedstawiono docelową strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy w ujęciu czterech kluczowych komponentów: sieci osadniczej, systemu powiązań przyrodniczych, głównych korytarzy transportowych (w tym pieszych i rowerowych) oraz podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej.

4.2. KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU I ZAŁOŻENIA MODELU STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW – STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grabów stanowi graficzne przedstawienie spodziewanych i zaplanowanych w **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030** procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych. Na modelu przedstawiono również obszary wyznaczone pod przyszłe inwestycje zabudowy mieszkaniowej oraz usług i przemysłu.

Model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Grabów opiera się na następujących elementach:

- **Analiza kluczowych uwarunkowań rozwojowych**

Założenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grabów zostały wypracowane na podstawie analizy istniejących uwarunkowań. Pełny opis uwarunkowań został zawarty w diagnozie stworzonej na potrzeby opracowania strategii, stanowiącej Zał. do dokumentu strategicznego.

- **Zmiany funkcjonalno-przestrzenne w gminie**

Przedstawione w formie kartograficznej docelowe funkcje gminy w podziale na: tereny mieszkaniowe, tereny usługowe, tereny produkcyjne, lasy i tereny zieleni urządzonej, tereny rolnicze i wody itp.

- **Rozmieszczenie planowanych działań wynikających ze strategii**

Przedstawione w formie kartograficznej rozmieszczenie kluczowych działań.

- **Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie wynikające z ustaleń strategii**

Ponadto, na bazie modelu, opisano i przedstawiono w formie graficznej obszary strategicznej interwencji.

Zgodnie z *Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1465)*, model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawiera:

- a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
- b) system powiązań przyrodniczych,
- c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
- d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

STRUKTURA OSADNICZA I FUNKCJONALNA GMINY GRABÓW

Gmina Grabów jest gminą miejsko - wiejską położoną w centralnej części Polski, w północno-zachodniej części województwa łódzkiego. Siedziba Gminy znajduje się w mieście Grabów, które 1 stycznia 2024, po 154 latach odzyskało prawa miejskie. Głównym ośrodkiem jest Miasto Grabów położone w centralnej części Gminy. Jego zadaniem jest wzmocnienie pełnienia głównej roli administracyjnej oraz usługowej. Dzięki odpowiednim działaniom Miasto powinno stanowić rdzeń Gminy, stając się także centrum życia społecznego. W Gminie występuje 40 jednostek administracji pomocniczej – sołectw, są to: Wygorzele, Nowa Sobótka, Sobótka-Kolonia, Stara Sobótka, Jastrzębia, Radzyń, Piotrkówek, Kadzidłowa, Smardzew, Żrebięta, Besiekiery, Ostrówek, Srebrna, Ksawerów, Kurzjama, Odechów, Jaworów, Żaczki, Bowętów, Grabów Osada, Grabów Kolonia, Biała Góra, Pieczew, Goszczędza, Leszno, Byszew, Piaski, Nagórki, Brudzeń, Stary Besk, Nowy Besk, Budki, Borucice, Borów, Golbice, Chorki, Smolice oraz Gać. Ponadto w gminie grabów w jej centralnej części położone jest miasto Grabów, w którego skład wchodzi sołectwa Grabów Osada oraz Grabów Kolonia.

W ramach docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej w graficznej części modelu wskazuje się potencjalne tereny dla rozwoju nowej zabudowy, w tym dla funkcji:

- ▶ Mieszkaniowej – jako kontynuacja i uzupełnienie istniejącej struktury osadniczej,
- ▶ Przemysłowej, produkcyjnej, magazynowej, logistycznej,
- ▶ Usługowej,

Wskazane na modelu tereny rozszerzenia zabudowy wymagają weryfikacji uwarunkowań planistycznych na etapie opracowania Planu Ogólnego Gminy.

Biorąc pod uwagę występujące obszary cenne pod względem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, wraz z ich przebiegiem wytyczono oś wzmacniania błękitno – zielonej infrastruktury i powiązań przyrodniczych. Rozpoczyna się ona od południowej części Gminy, biegnąc wzdłuż rzeki Ner. Następnie, oś rozgałęzia się w dwóch kierunkach. Pierwszy z nich biegnie zgodnie z występowaniem terenów leśnych w kierunku wschodnim do biegu Doptywu z Gór Jackowskich. Drugie rozgałęzienie biegnie w kierunku północnym, zgodnie z występującymi terenami leśnymi i doptywem (Maciczny Rów). Rozgałęzienie to łączy się z biegiem rzeki Orłówka. Następnie, oś przebiega przez większe kompleksy leśne w kierunku północno-wschodnim, łącząc się z biegiem rzeki Rgilewka. Wskazana oś koncentruje się na ochronie i wzmacnianiu systemu powiązań przyrodniczych. Przyszły rozwój Gminy Grabów, powinien koncentrować się na optymalnym wykorzystaniu zasobów przestrzennych, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań środowiskowych, krajobrazowych i przyrodniczych. Celem jest zachowanie i rozwijanie naturalnych zasobów środowiska w sposób spójny, funkcjonalny i korzystny dla mieszkańców i środowiska naturalnego. Zachowanie unikalnych cech Gminy Grabów, w tym powiązań pomiędzy m.in. rzekami, lasami podkreśla także lokalny charakter przestrzeni. Wskazanie osi jako priorytetu w planowaniu pozwala unikać konfliktów przestrzennych i kierować inwestycje w sposób zgodny z uwarunkowaniami środowiskowymi.

Na modelu wskazano również proponowany obszar utworzenia targowiska miejskiego dla mieszkańców i rolników Gminy. Proponowany teren znajduje się w centrum miasta, w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych Gminy. Położenie jest dogodne, dzięki zapewnieniu odpowiedniej dostępności dla pieszych jak i osób dojeżdżających. Lokalizacja jest oparta także, na obecnym występowaniu pojedynczych działalności handlowych w tym obszarze. Centralna lokalizacja zapewni także dogodne połączenie z innymi punktami usługowymi, co pozwoli na włączenie go w codzienne życie miasta. Targowisko, stanie się miejscem sprzedaży dla rolników i mieszkańców, a jednocześnie przestrzenią spotkań i wymiany doświadczeń, wzmacniającą więzi pomiędzy producentami, a społecznością lokalną. Istotne będzie także zapewnienie wielofunkcyjności przestrzeni.

Sieć powiązań przestrzeni publicznych obejmuje przede wszystkim wzmocnienie powiązań między najważniejszymi punktami usługowymi Gminy, przestrzeniami rekreacyjnymi, terenami zieleni urządzonej oraz miejscami charakterystycznymi występującymi w obszarze Gminy między sobą oraz z sołectwami. Rekomenduje się zwiększenie dostępności tych miejsc, poprzez m.in. zwiększenie bądź modernizację ciągów pieszych, stworzenie ścieżek rowerowych, wzmacnianie estetyki miejsc, poprawę stanu dróg, zlikwidowanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami, uzupełnienie systemu oznakowania, wprowadzanie/wymianę oświetlenia. Istotne jest, aby zapewnić odpowiednią dostępność oraz aby obszary nie były tylko funkcjonalne, ale także estetyczne oraz atrakcyjne dla wszystkich grup mieszkańców oraz odwiedzających Gminę.

Jako uzupełnienie przyszłych działań w przestrzeni gminy, na rysunku modelu wskazano lokalizację określonych w ramach **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) o znaczeniu lokalnym. Opis OSI wraz z proponowanym zakresem działań zawarto w rozdziale **4.4 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ**.

MODEL STRUKTURY FUNKCYJALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - Struktura sieci osadniczej

Źródło: Opracowanie własne.

Planując kierunki rozwoju przestrzennego obszaru należy wziąć pod uwagę w szczególności następujące uwarunkowania struktury osadniczej i funkcjonalnej Gminy:

- ▶ Wysoki potencjał do rozwoju zabudowy mieszkaniowej,
- ▶ Brak przebiegu znaczących ciągów komunikacyjnych przez obszar Gminy (dróg krajowych, dróg wojewódzkich, linii kolejowych),
- ▶ Położenie w niedalekiej odległości granic Gminy dróg tj. autostrada A2, droga krajowa nr 91 i nr 92, droga wojewódzka nr 263,
- ▶ Historia Gminy – jako jej wyróżnik, stanowiący także istotny czynnik rozwoju obszaru,
- ▶ Obecność miejsc i terenów atrakcyjnych turystycznie,
- ▶ Hydrografia Gminy,
- ▶ Obiekty i obszary reprezentatywne znajdujące się na terenie Gminy Grabów (zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach, zespół kościoła Mariawitów św. Rocha i Mateusza wraz z budynkiem plebanii w Nowej Sobótce),
- ▶ Historyczne założenia przestrzenne miejskie i wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów priorytetowych w ośrodkach historycznych,
- ▶ Pokrycie terenu (przeważająca część terenów rolniczych – ponad 90% powierzchni Gminy),
- ▶ Dominacja rozproszony zabudowy zagrodowej na obszarach wiejskich.

Powyższe czynniki w sposób znaczący warunkują prowadzenie polityki przestrzennej generując zjawiska, które odczytywane mogą być jako odpowiednio szanse jak i bariery rozwoju. W planowaniu rozwoju konieczne jest uwzględnienie szerszego kontekstu i wzajemnych powiązań gmin.

GLÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH

Przez Gminę Grabów nie przebiegają drogi o znaczeniu krajowym i regionalnym. Nie przebiega także żadna linia kolejowa. Można wyróżnić zaś trzy kategorie dróg wchodzących w skład sieci drogowo-ulicznej. Są to drogi powiatowe, drogi gminne oraz drogi wewnętrzne. W niedalekiej odległości od granic Gminy Grabów przebiegają drogi tj. autostrada A2 znajdująca się około 7,4 km od południowo – zachodnich granic Gminy, drogi krajowe nr 91 – 6 km na wschód od granicy Gminy i nr 92 – 4,2 km na północ od granic gminy oraz droga wojewódzka nr 263 – 2,8 km na zachód od granic Gminy.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej zakłada rozwój tras rowerowych, które umożliwią lepsze połączenia centralnej części Gminy z pozostałymi obszarami, przy czym obejmować będą też miejsca o wysokich walorach krajobrazowych i kulturowych Gminy. Rekomenduje się także stworzenie połączeń rowerowych z sąsiednimi gminami, w celu rozwoju turystyki. W ramach rozwoju tras, dobrym rozwiązaniem będzie także stworzenie niewielkiego punktu postojowego, np. w okolicach targowiska, w centrum Gminy. Punkt postojowy mógłby zawierać m.in. stacje naprawczą, stojaki na rowery, wiatę itp.

W ramach dalszego rozwoju turystyki Gminy, warto także wyróżnić istniejące już szlaki turystyczne przebiegające przez jej obszar. Wśród szlaków rowerowych można wymienić m.in. Szlak Bursztynowy – ponadregionalny, Łódzka Magistrała Rowerowa N-S, szlak rowerowy – W Centrum Polski oraz lokalny Szlak Cebulowy – szlak rowerowy relacji: Grabów – Leźnica Mała – Łęczyca – Dobrogosty – Witonia – Daszyna – Łęczyca – Wilczkowice – Wąkcze – Leźnica Mała – Bronno – Łęka – Smolice – Grabów – Besk Stary. Szlaki stanowią podstawę rozwoju turystyki aktywnej, warto więc wzmacniać ich promocję, a także uzupełniać o oznakowania i zwiększać ich dostępność.

MODEL STRUKTURY FUNKCYJNALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW

Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - Główne korytarze i elementy sieci transportowych

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach strategicznych kierunków rozwoju, wyznaczono:

- ▶ **Miejsca wymagające poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego**
Kierunek obejmuje newralgiczne punkty tj. skrzyżowania – szczególnie w okolicach szkół oraz miejscach użyteczności publicznej. Poza modernizacją przejść dla pieszych, wdrażania rozwiązań uspokajających ruch oraz działań edukacyjnych, warto uwzględnić także inicjatywy tj. uzupełnienie punktów oświetlenia ulicznego. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa stanowi istotny element Strategii.
- ▶ **Proponowane kierunki wzmocnienia lokalnych połączeń pieszych i rowerowych**
Ciągi piesze i rowerowe, łączące miejsca zamieszkania z usługami, szkołami, obiektami kultury, obiektami zabytkowymi, terenami rekreacyjnymi, walorami przyrodniczymi itp. Celem jest wzmocnienie połączeń pomiędzy różnymi przestrzeniami Gminy, rozwój turystyki oraz poprawa mobilności mieszkańców.
- ▶ **Proponowane powiązania rowerowe z sąsiednimi gminami**
Istotna jest integracja gminnej sieci rowerowej z regionalnymi i ponadlokalnymi szlakami, co zwiększy atrakcyjność turystyczną i zwiększy dostępność do terenów rekreacyjnych.
- ▶ **Proponowane kierunki wzmocnienia połączeń autobusowych**
Celem jest rozwój lub modyfikacja siatki połączeń transportu publicznego, w tym zwiększenie częstotliwości kursów i tworzenie nowych linii, aby poprawić dostęp do miejsc pracy, nauki i usług w Gminie oraz poza jej granicami.
- ▶ **Oś rozwoju turystyki** – łącząca w sobie proponowane kierunki w rozwoju turystyki, na bazie m.in. występujących szlaków rowerowych, walorów przyrodniczych i kulturowych Gminy, czy też rekomendowanych kierunków współpracy w zakresie turystyki z sąsiednimi gminami (m.in. z Łęczycą).

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

Uwarunkowania przyrodnicze

Kluczowe uwarunkowania kształtowania systemu powiązań przyrodniczych w Gminie Grabów wynikają z naturalnych zasobów, w tym lesistości, występowaniu form ochrony przyrody oraz korytarzy ekologicznych. Wszystkie wymienione uwarunkowania tworzą solidne podstawy do dalszego wzmacniania powiązań przyrodniczych.

Znaczną część Gminy Grabów stanowią użytki rolne. Stanowią one aż ok. 90% powierzchni całej Gminy. Co więcej, obszar charakteryzuje się wysokim stopniem pokrycia glebami klas II i III. Uwarunkowania te sprzyjają więc dalszemu rozwojowi rolnictwa w Gminie. Znaczną część obszaru gminy stanowią grunty orne oraz siedliska łąkowo-pastwiskowe, pokryte zielenią łąkową oraz roślinnością trawiastą. Z przyrodniczego punktu widzenia, najcenniejsze są tereny doliny Neru, z uwagi na fakt występowania terenów bagiennych będących siedliskiem dla wielu gatunków roślin – chronione gatunki storczyków (stopłamek plamisty, storczyk szerokolistny i błotny), a także roślinność związana ze środowiskiem wodnym, np. listera jajowata, grązel żółty, grzybień biały, groszek błotny, starzec błotny⁶. Pomimo, że Gmina charakteryzuje się niską lesistością - ok 7,2%, na jej obszarze występują formy ochrony przyrody, są to:

- ▶ Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej,
- ▶ Obszar Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków PLB10001 *Pradolina Warszawsko – Berlińska*,
- ▶ Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH10006 *Pradolina Bzury -Neru*⁷.

⁶ Ibidem

⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (dostęp z dnia 05.08.2025)

Wszystkie obszary chronione zlokalizowane są w południowej części Gminy w dolinie rzeki Ner. W 2012 roku wyznaczono oś korytarza ekologicznego o znaczeniu paneuropejskim – „Dolinę Bzury-Neru” (KPnC-20). Korytarz stanowi część sieci korytarzy opracowywanych (Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, PAN, 2012), uwzględniającą korytarze główne (międzynarodowe) i uzupełniające (krajowe).

Dodatkowo na obszarze Gminy Grabów występują **dwa pomniki przyrody**:

- dąb szypułkowy rosnący w granicach obrębu Wygorzele; obwód pnia – 400 cm, wysokość – 31 m., wiek – około 120 lat; ustanowiony na podstawie Uchwały Nr XXIV/118/16 Rady Gminy Grabów z dnia 14 marca 2016 r.,
- lipa drobnolistna *Grabowska* rosnąca na obszarze miejscowości Grabów; obwód pnia – 418 cm, wysokość – 22 m.; ustanowiony na podstawie Uchwały Nr X/52/07 Rady Gminy Grabów z dnia 29 czerwca 2007 r.

Zgodnie z Audytem Krajobrazowym Województwa Łódzkiego⁸ w Gminie Grabów występuje jeden krajobraz priorytetowy **10-318.14-27-Pradolina Bzury – Neru (Łęka – Dobrogosty)**. Według dokumentu, Gmina położona jest także w obszarze chronionego krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej. Audyt wskazuje także obszar wskazany do przeprowadzenia analiz w kierunku możliwości objęcia formą ochrony – Dolina Neru k. Dąbia.

W Audycie krajobrazowym zawarto wnioski i rekomendacje dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów oraz dla zachowania dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazów priorytetowych.

Poniżej przedstawiono syntezę rekomendacji zawartych w Audycie Krajobrazowym dla poziomu gminnego dla obszaru priorytetowego krajobrazu *Pradolina Bzury – Neru (Łęka – Dobrogosty)*.

Kierunki przekształceń przestrzennych powinny koncentrować się na ochronie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, przy zachowaniu dominującej funkcji przyrodniczej oraz dopuszczeniu ograniczonej działalności turystycznej i rolniczej. Kluczowe jest zabezpieczenie ekosystemów wodnych, podmokłych i łąkowych oraz przeciwdziałanie obniżaniu poziomu wód gruntowych, fragmentacji siedlisk i utracie ciągłości korytarzy ekologicznych. Gospodarka rolna i leśna powinna mieć charakter ekstensywny, tradycyjny i zrównoważony, z ograniczeniem monokultur, wycinek oraz stosowania gatunków inwazyjnych. Nowa zabudowa musi być dostosowana do kontekstu krajobrazu, z zakazem obiektów przeskalowanych, grodzień poza rolnictwem i zagospodarowania stref zalewowych. Zaleca się stosowanie stonowanej kolorystyki, naturalnych materiałów i estetycznej, nieinwazyjnej reklamy. Inwestycje powinny uwzględniać analizy widokowe i nie mogą zakłócać ekspozycji krajobrazowych oraz historycznych dominant przestrzennych. W obszarach cennych kulturowo konieczna jest ochrona zabytków, wnętrz krajobrazowych oraz ciągów widokowych. Wskazane jest prowadzenie działań renaturalizacyjnych, zwłaszcza na mokradłach, w starorzeczach i dolinach rzecznych, a także rozwój ekohydrologii i retencji. Planowanie infrastruktury winno uwzględniać ochronę krajobrazu, lokalną tożsamość i ograniczenie barier ekologicznych. Rekomenduje się również wdrażanie

⁸ Audyt Krajobrazowy Województwa Łódzkiego - przyjęty Uchwałą nr XIII/150/25 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 kwietnia 2025 r

edukacji ekologicznej, koordynację działań ochronnych oraz utworzenie Regionalnego Obserwatorium Krajobrazu⁹.

Uwarunkowania wodne

Częścią uwarunkowań środowiskowych są uwarunkowania wodne.

Gmina Grabów położona jest w znacznej mierze w dorzeczu Odry, jedynie jej niewielki fragment na wschodzie położony jest w dorzeczu Wisły. Największą rzeką w Gminie jest rzeka Ner. Przepływa ona w południowej części Gminy, stanowiąc jej granicę. Rzeka ta jest prawym dopływem Warty. Przez obszar Gminy przepływają także dwie mniejsze rzeki: Rgilewka oraz Orłówka. Na obszarze Gminy nie wyróżnia się żadnego jeziora. Poza wymienionymi wyżej rzekami, obszar Gminy ubogi jest w występowanie wód powierzchniowych.

Obszar Gminy Grabów położony jest w obrębie następujących Jednolitych Części Wód Powierzchniowych¹⁰:

Tabela 6 - Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na obszarze Gminy Grabów

Kod i nazwa JCWP	Typ JCWP	Obszar dorzecza	Status JCWP
RW600010183285 Gnida do Kanału Łęka - Dobrogosty	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	obszar dorzecza Odry	silnie zmieniona część wód
RW6000101833239 Rgilewka do Strugi Kiełczewskiej	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	obszar dorzecza Odry	naturalna część wód
RW600016183299 Ner od Kanału Zbylczyskiego do ujścia	Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	obszar dorzecza Odry	naturalna część wód
RW6000101833289 Orłówka	Potok lub strumień nizinny piaszczysty	obszar dorzecza Odry	naturalna część wód
RW6000161832899 Gnida od Kan. Łęka-Dobrogosty do ujścia	Rzeka w dolinie o dużym udziale torfowisk	obszar dorzecza Odry	naturalna część wód

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry

Status wyżej wymienionych JCWP jest zróżnicowany. Cztery z nich mają status naturalnych części wód, natomiast jedna, Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty, ma status silnie zmienionej część wód. Ich stan/potencjał ekologiczny został sklasyfikowany jako umiarkowany (Gnida do Kanału Łęka-Dobrogosty, Gnida od Kan. Łęka-Dobrogosty do ujścia, Orłówka, Rgilewka do Strugi Kiełczewskiej) oraz słaby (Ner od Kanału Zbylczyskiego do ujścia). W przypadku stanu chemicznego wszystkie JCWP występujące w Gminie Grabów charakteryzują się stanem chemicznym „poniżej dobrego” (poza Orłówką gdzie brak jest danych na temat stanu chemicznego). Wszystkie 5 JCWP posiada stan (ogólny) zdefiniowany jako „zły stan wód”, a osiągnięcie przez nie celów środowiskowych jest zagrożone.

Gmina Grabów w niewielkiej części (północny-wschód) położona jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 226 „Krośniewice-Kutno”. Są to utwory jury górnej o charakterze szczelinowo-krasowym o powierzchni 1109 km².

W Gminie Grabów występują dwie Jednolite Części Wód Podziemnych: GW600072 oraz GW600062. Stan chemiczny obu JCWPd został zdefiniowany jako dobry, zaś stan ilościowy i stan

⁹ ibidem

¹⁰ Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

JCWPd został określony jako dobry tylko w przypadku GW600072. Te kryteria zostały zdefiniowane w JCWPd GW600062 jako „słabe”.

Zgodnie z II aktualizacją Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Odry Gmina powinna realizować działania związane z:

- Poprawą efektywności dotyczącej ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do JCWP,
- Realizacją Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych¹¹.

Nieodłącznym elementem analizy dotyczącej wód powierzchniowych jest przyjrzenie się zagrożeniu oraz ryzyku powodzi. Zgodnie ze wstępną oceną ryzyka powodziowego obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi rzecznych jest południowa część Gminy Grabów, przy rzece Gnida oraz bardzo niewielki teren przy północnej granicy Gminy od rzeki Rgilewki. Granice obszarów zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego występują w południowej oraz w bardzo niewielkim stopniu w północnej części Gminy Grabów. Co ważne zagrożenie i ryzyko wystąpienia powodzi od rzeki Ner mieści się w granicach obszarów objętych ochroną przyrody.

W związku z powyższym, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art.77 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1087) obejmujące: gromadzenie ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania, oraz lokalizowania nowych cmentarzy. Tereny znajdujące się w ramach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią podlegają określonemu zagospodarowaniu, gdzie zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy Prawo wodne planowane zagospodarowanie nie można m.in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym czy stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi czy środowiska oraz utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Według przyjętego w 2021 roku *Planu przeciwdziałania skutkom suszy*¹², na całym obszarze Gminy Grabów występuje silne ogólne zagrożenie suszą na co wpływ mają przede wszystkim ekstremalne zagrożenie suszą rolniczą na obszarze całej Gminy oraz ekstremalne zagrożenie suszą atmosferyczną w zachodniej części Gminy i silne zagrożenie suszą atmosferyczną we wschodniej części Gminy Grabów. Ponadto na obszarze całej Gminy Grabów występuje umiarkowane zagrożenie suszą hydrologiczną i umiarkowane zagrożenie suszą hydrogeologiczną na niemal całym obszarze gminy poza jej południowymi krańcami, gdzie zagrożenie suszą hydrogeologiczną jest słabe¹³.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, Dz.U. 2023 poz. 335

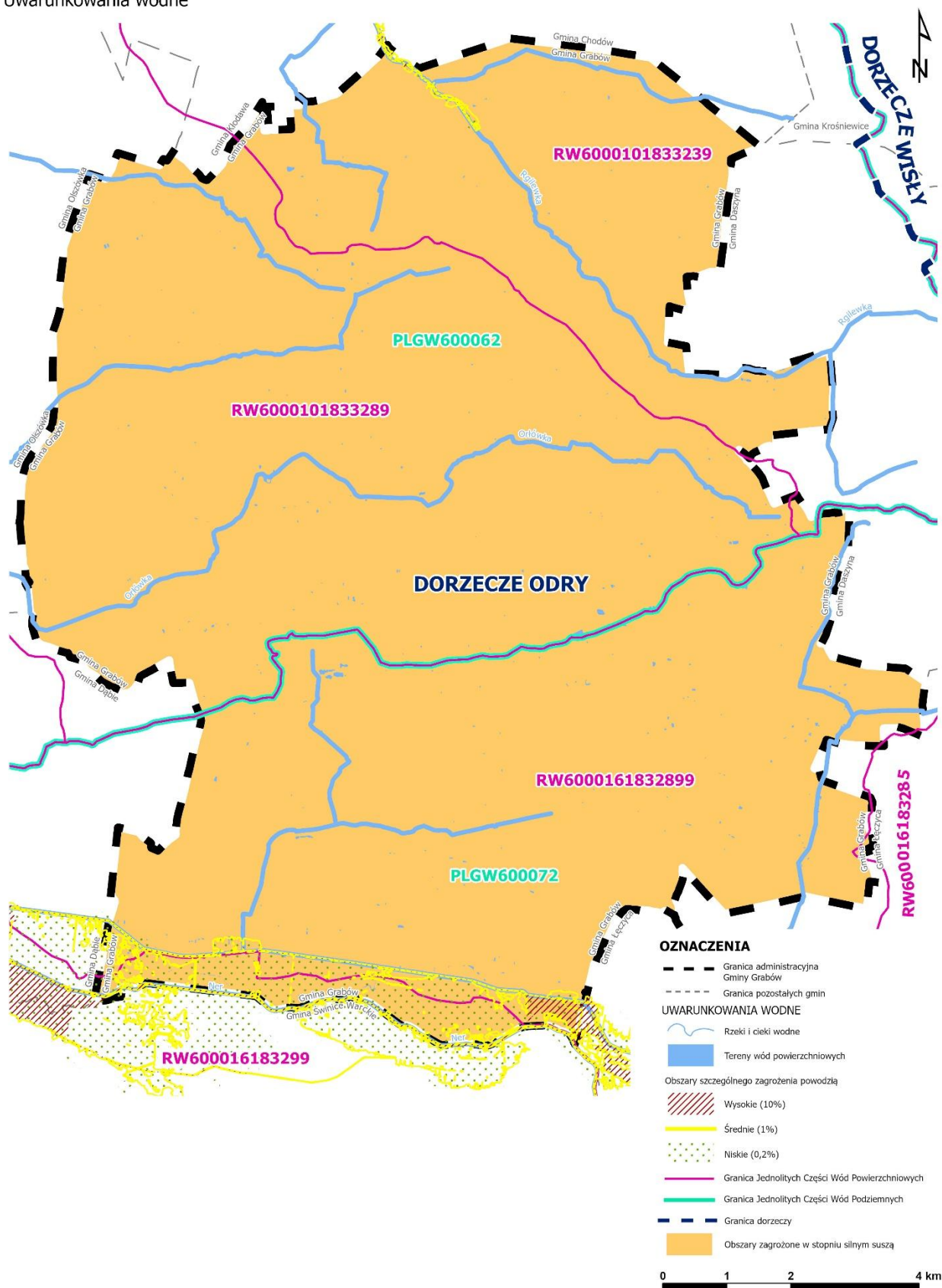
¹² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615)

¹³ Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW

Uwarunkowania wodne

Rysunek 8 - Model struktury funkcjonalno - przestrzennej uwarunkowania wodne

Źródło: Opracowanie własne.

Przy planowaniu działań na obszarze gminy należy uwzględnić wytyczne wynikające z przepisów odrębnych oraz dokumentów wyższego rzędu obowiązujących dla obszaru, w tym w szczególności:

- *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły¹⁴ oraz Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry¹⁵ w zakresie oceny stanu i ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz działań wskazanych do realizacji przez Gminę, mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wody zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód oraz zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody.*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy¹⁶;*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry¹⁷, którego celem jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń.*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły¹⁸, którego nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.*

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300)

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 poz. 335)

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615)

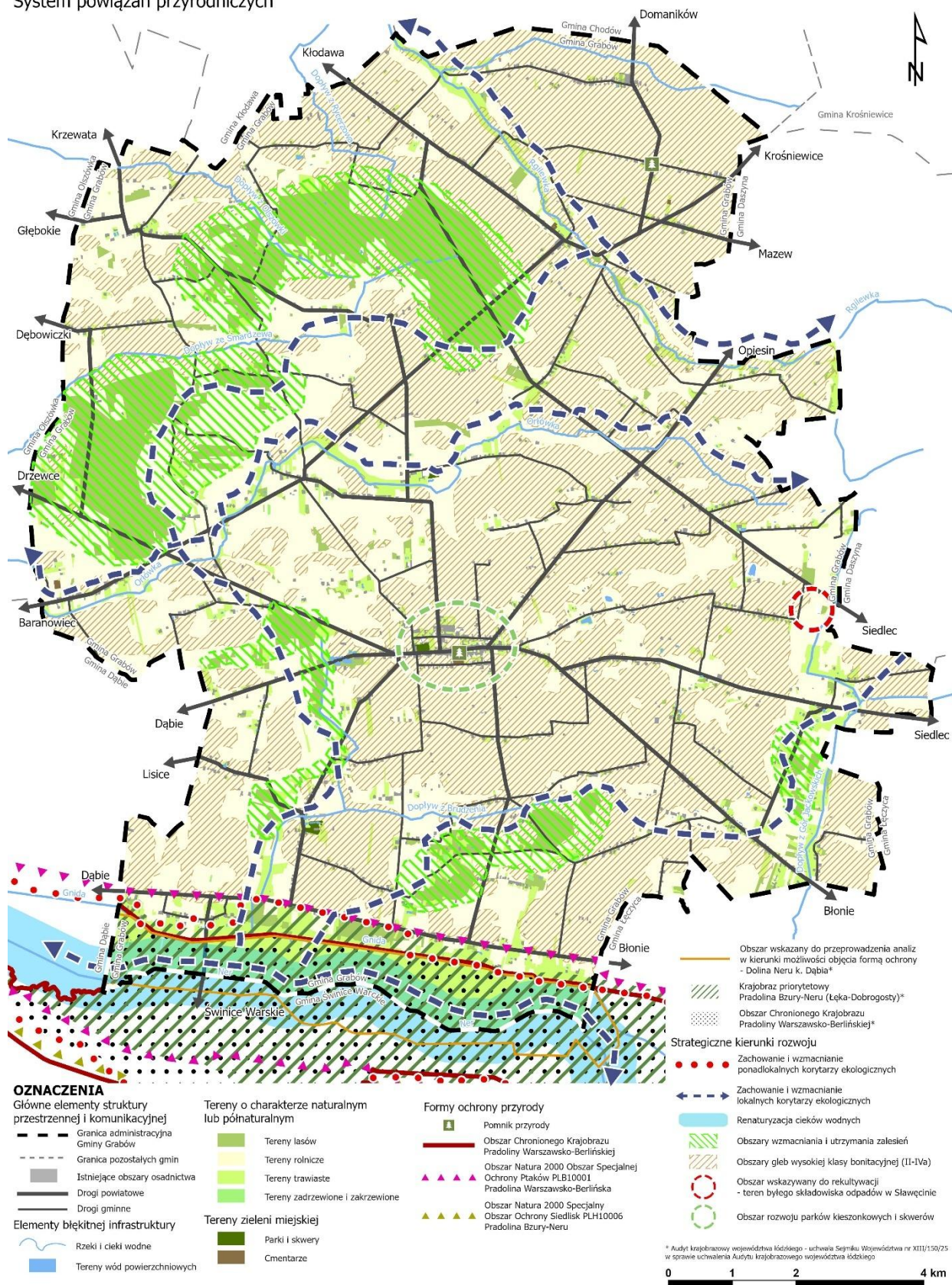
¹⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz.U. 2022 poz. 2714)

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz.U. 2022 poz. 2739)

MODEL STRUKTURY FUNKCYJALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW

System powiązań przyrodniczych

Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - system powiązań przyrodniczych w Gminie Grabów

Źródło: Opracowanie własne.

Planowane kierunki rozwoju strategicznego:

► **Zachowanie i wzmacnianie ponadlokalnych korytarzy ekologicznych**

Ważna jest dalsza ochrona głównych korytarzy ekologicznych. Rolą korytarzy głównych jest zapewnienie łączności ekologicznej w skali całego kraju oraz włączenie obszaru Polski w paneuropejską sieć ekologiczną. Korytarze zapewniają także wariantowość dróg przemieszczania się gatunków o znaczeniu krajowym.

► **Zachowanie i wzmacnianie lokalnych korytarzy ekologicznych**

Wzmacnianie lokalnych korytarzy ekologicznych tj. rzeki, lasy. Korytarze chronią spójność ekosystemów, łącząc m.in. lasy, łąki, cieki wodne i inne naturalne elementy środowiska, które w wyniku rozwoju urbanistycznego mogłyby zostać podzielone lub zdegradowane. Z punktu widzenia strategicznego, identyfikacja i ochrona lokalnych korytarzy ekologicznych pomaga zapobiegać kolizjom przyrodniczym w przypadku nowych inwestycji oraz umożliwia zarządzanie przestrzenią w sposób zrównoważony.

► **Renaturyzacja cieków wodnych**

Planowane działania powinny dążyć do poprawy efektywności zarządzania wodami oraz ich ochrony. Proces będzie obejmował przywracanie rzece możliwie naturalnego charakteru, z zachowaniem jej walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Działania te obejmą m.in. poprawę warunków siedliskowych dla roślin i zwierząt wodnych. Przebieg rzeki Ner przez obszar chroniony, wymaga prowadzenia prac zgodnych z zasadami ochrony przyrody oraz obowiązującymi przepisami. Renaturyzacja w takim terenie pozwoli m.in. wzmocnić funkcje ekosystemu, zwiększyć bioróżnorodność.

► **Obszary wzmacniania i utrzymania zalesień**

Jest to istotne ze względu na dość niski stopień lesistości Gminy. W tym aspekcie zaleca się wziąć pod uwagę przede wszystkim gleby o niższych klasach bonitacyjnych oraz doliny rzek.

► **Obszary gleb wysokiej klasy bonitacyjnej**

W obszarze Gminy występują gleby wysokiej klasy bonitacyjnej. Należy zachować ciągłość ich przeznaczenia na tereny rolnicze i w miarę możliwości ograniczać zabudowę w ich obszarze. Warto także wspierać rozwój rolnictwa zrównoważonego, aby zachować rolniczy charakter Gminy.

► **Obszar wskazywany do rekultywacji**

Teren byłego składowiska odpadów w Stawęcinie – w ramach kierunku zakłada się rekultywację składowiska w kierunku rolniczym. Ponadto rekultywacji będą wymagać wszystkie wyrobiska pozostałe po eksploatacji surowców naturalnych.

► **Obszar rozwoju parków kieszonkowych i skwerów**

Realizacja kierunku powinna przebiegać przede wszystkim w najbardziej zurbanizowanych częściach Gminy, czyli w Mieście Grabów. Tego typu inwestycje mogą przynieść wiele korzyści, m.in. zwiększenie urządzonych przestrzeni publicznych, poprawę jakości powietrza, adaptowanie miast do zmian klimatycznych, zwiększanie bioróżnorodności, czy zwiększenie estetyki miasta. Tematyka parków może być bardzo różnorodna, podobnie jak wyposażenie przestrzeni czy rodzaje występujących w nich zieleni.

GLÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Biorąc pod uwagę wielkość Gminy Grabów jest ona największą gminą powiatu zajmując blisko 20% całej jego powierzchni. Pod względem liczby ludności na dzień 31 grudnia 2023 r. w Gminie zamieszkiwało 5 298 osób, co stanowiło 11,35% wszystkich mieszkańców powiatu.

Obiekty infrastruktury społecznej w Gminie Grabów koncentrują się głównie w centralnej części Gminy. W tym obszarze występuje zabudowa miejska luźna. Z perspektywy podziału Gminy

na miejscowości, tylko w mieście Grabów znajduje się obszar zabudowy miejskiej luźnej, to również na obszarze miasta znajdują się jedne z najważniejszych instytucji publicznych Gminy Grabów. Wobec tego, obszar miasta Grabów z perspektywy rozwoju Gminy jest predysponowany do spełniania m.in. wiodącej funkcji kulturalnej i centrum instytucji publicznych. Obecnie, na terenie Gminy Grabów znajdują się miejsca tj. żłobek, przedszkola, szkoły podstawowe, zakłady opieki zdrowotnej, apteki, Urząd Miejski, obiekty sportów, Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne itp. W ramach dalszego rozwoju Gminy, niezbędne jest rozwinięcie tej części Gminy jako głównego obszaru koncentracji usług oraz jako centrum aktywności społecznej.

Pod względem infrastruktury technicznej kluczowe znaczenie mają przebiegające przez obszar Gminy sieci elektroenergetyczne. Przebiegają sieci elektroenergetyczne średniego i niskiego napięcia – przez nie odbywa się zaopatrzenie w energię, przy czym gospodarstwa domowe oraz mniejsze podmioty gospodarcze obsługiwane są poprzez linie nn, natomiast większe przedsiębiorstwa za pośrednictwem linii SN. Głównym punktem zasilania jest stacja zlokalizowana w Kraskach (gm. Swinice Warckie). Przez obszar Gminy nie przebiega żadna sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia. Na terenie Gminy Grabów przebiega rurociąg paliwowy relacji Płock – Krośnice- Uniejów – Ostrów Wlkp. Teren stacji zasuw tego rurociągu znajduje się przy skrzyżowaniu dwóch dróg gminnych (DG 104122E i DG 104015E) i drodze powiatowej (DP 2500 E). Za pośrednictwem tego rurociągu zaspokajane są dostawy paliw płynnych regionu. Na terenie Gminy Grabów sieć gazociągowa nie występuje. Na rozwój przestrzenny Gminy wpływają również obiekty infrastrukturalne, takie jak: Punkt Selektywnego Zbioru Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Grabowie.

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY GRABÓW

Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Docelowo model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grabów w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej obejmuje strategiczne kierunki rozwoju tj.

► **Centrum aktywności społecznej i rozwoju usług**

Ze względu na istniejącą już koncentrację usług społecznych (m.in. usług edukacyjnych, administracyjnych, kulturalnych, medycznych) obszar ten powinien dalej podlegać przestrzennym przekształceniom umożliwiającym jego dalszy rozwój i zwiększanie funkcjonalności. Istotne będzie przy tym zapewnianie dostępności dla wszystkich mieszkańców i zapewnienie najwyższej jakości usług.

► **Miejsca kształtowania/modernizacji wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych**

Obszar obejmuje przede wszystkim centrum Gminy, obejmując miejsca i przestrzenie istotne dla wszystkich mieszkańców. Wśród nich wymienić można m.in. park w Grabowie, GOPS, Dzienny Dom Pobytu „Senior Wigor”, Stadion Miejski. Wskazany obszar obecnie stanowi największy potencjał w kwestii zaspokojenia potrzeb różnorodnych grup mieszkańców

► **Modernizacja PSZOK w Grabowie**

Obejmuje rozbudowę i unowocześnienie punktu selektywnego zbierania odpadów w celu zwiększenia dostępności dla mieszkańców, rozszerzenia działań oraz podniesienia standardów środowiskowych i bezpieczeństwa.

► **Wzmocnienie ochrony obiektów i obszarów reprezentatywnych znajdujących się na terenie Gminy**

Wśród obiektów reprezentatywnych znajdujących się na obszarze Gminy Grabów wymienić można m.in. zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach, zespół kościoła Mariawitów św. Rocha i Mateusza wraz z budynkiem plebanii w Nowej Sobótce. Z punktu widzenia dalszej ochrony miejsc, zgodnie z „Wojewódzkim Programem opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024-2027”, dla zespołu przestrzennego zamku rycerskiego w Besiekierach istotne będzie m.in.: przeprowadzenie lokalnych działań konserwatorsko-remontowych w obrębie zespołu przestrzennego zamku, organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego. Dobrym działaniem będzie także zwiększenie możliwości wykorzystania terenów przy zamku na cele kulturalno-usługowe.

► **Wzmocnienie ochrony obiektów i obszarów zagrożonych cennych dla Gminy**

Kierunek ten obejmuje kompleksowe działania, mające na celu zachowanie i promocję dziedzictwa kulturowego Gminy, w tym przestrzeni zabytkowych takich jak: synagoga w Grabowie, dwory w Srebrnej, Kotkowie, Sławęcinie i Smolicach, stary młyn na Kobylu, kościół drewniany i murowane oraz Centrum Wielokulturowości „Dom na Skrzyżowaniu” im. siostry Marii Elizy Patory w Nowej Sobótce. Działania obejmują w miarę możliwości wprowadzenie stref ochrony konserwatorskiej i uwzględnienie obiektów w dokumentach planistycznych, instalację tablic informacyjnych, oznakowań turystycznych, elementów małej architektury w pobliżu zabytków oraz włączenie ich do szlaków turystycznych.

► **Modernizacja hydroforni i wieży ciśnień**

Proponowana jest modernizacja istniejących hydroforni w Gminie Grabów. Działanie jest ważne w kontekście poprawy jakości i stabilności dostaw wody. Jest to istotne w kwestii zwiększenia komfortu mieszkańców i zmniejszania ryzyka awarii.

► **Proponowane miejsca powstania nowych hydroforni na obszarze Gminy**

Wskazanie proponowanych lokalizacji na modelu, ma na celu wskazanie potencjalnej lokalizacji nowych hydroforni w strategicznych punktach Gminy. Celem jest poprawa ciśnienia i dostępności wody w sieci wodociągowej, wsparcia rozwoju nowych terenów zabudowy oraz zapewnienia niezawodności i bezpieczeństwa dostaw wody dla mieszkańców.

4.3. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Poniższe rekomendacje zostały opracowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu istniejącego Gminy Grabów oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grabów przyjętego Uchwałą Nr LII/343/23 Rady Gminy Grabów z dnia 31 stycznia 2023. Stanowią one podstawę do opracowania dokumentów planistycznych gminy takich jak Plan Ogólny Gminy Grabów.

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Zmiana otoczenia prawnego oraz utrata ważności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego po dniu 30 czerwca 2026 roku sprawia, że ważnym celem planistycznym dla Gminy Grabów jest opracowanie Planu Ogólnego Gminy. W dniu 14 sierpnia 2024 r. Rada Miejska w Grabowie podjęła uchwałę nr VI/32/24 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Planu Ogólnego Gminy Grabów.

Z analizy dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania obszaru Gminy oraz z założeń i celów strategii, w pierwszej kolejności określono ogólne zalecenia i rekomendacje do kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Grabów. Zostały one opracowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu istniejącego oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Grabów. Stanowią podstawę do opracowania dokumentów planistycznych Gminy takich jak Plan Ogólny Gminy Grabów.

Z analizy dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania obszaru Gminy oraz z założeń i celów strategii, określono następujące ogólne zalecenia i rekomendacje do kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Grabów:

- Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatycznych
- Ochrona obiektów zabytkowych występujących na obszarze Gminy oraz ich promocja
- Ochrona wyznaczonych gleb o najwyższej przydatności rolniczej oraz kompleksów rolnych
- Rozwój ścieżek rowerowych i wzmacnianie połączeń między sołectwami oraz sąsiednimi Gminami
- Ochrona obszarów i obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną
- Konieczność podjęcia działań w zakresie poprawy stosunków wodnych, w tym działania w zakresie retencji wód minimalizujące deficyt wód
- Zachowanie i wzmocnienie ponadlokalnych i lokalnych korytarzy ekologicznych
- Ochrona powietrza atmosferycznego
- Ochrona zasobów wód oraz poprawa ich jakości
- Wzmocnienie roli miasta Grabowa jako ośrodka o randze lokalnej

- Ochrona krajobrazów priorytetowych oraz obiektów cennych przyrodniczo
- Wzmocnienie dostępności transportowej i poprawa infrastruktury technicznej

Ze względu na ważne funkcje przyrodnicze, historyczne i krajobrazowe, walory lub zagrożenia, ochrony i kształtowania w dokumentach planistycznych wymagają różnego typu elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. W związku z czym dla obszaru Gminy Grabów rekomenduje się:

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

- ▶ stosowanie do celów grzewczych i technologicznych paliw o najniższych wskaźnikach emisyjnych;
- ▶ dalsza dbałość o wszelkie formy naturalnej retencji wodnej na zasadach przewidzianych w planach zarządzania ryzykiem powodziowym oraz przewidzianych w programach działań wynikających z planów gospodarowania wodami oraz wdrażanie proekologicznych metod retencionowania wody;
- ▶ wykorzystywanie urządzeń o wysokim stopniu sprawności;
- ▶ wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii;
- ▶ organizacja płynnego ruchu samochodowego;
- ▶ popularyzacja ruchu rowerowego;
- ▶ objęcie ochroną miejsc i terenów eksponowanych, panoram i punktów widokowych przed dominacją elementów obcych, w szczególności sieci infrastruktury technicznej, tablic reklamowych, zabudowy substandardowej;
- ▶ tereny eksponowane, punkty widokowe i panoramy należy podkreślać poprzez ich włączanie w system połączeń pieszych i rowerowych;
- ▶ ograniczenie lokalizacji na całym obszarze gminy obiektów wymagających makroniwelacji i znacznych przekształceń topografii terenu;
- ▶ obiektom kubaturowym oraz naziemnym urządzeniom infrastruktury technicznej należy nadawać formy architektoniczne, które będą harmonizować z otoczeniem;
- ▶ nowe uzbrojenie oraz ciągi komunikacyjne należy prowadzić z uwzględnieniem lokalizacji obszarów chronionych, mieszkaniowych i wypoczynkowych, na których znajdują się obiekty przeznaczone na stały pobyt ludzi oraz wymogów ochrony przyrody;
- ▶ tereny zieleni należy łączyć spójnym systemem zieleni urządzonej i krajobrazowej, celem poprawy wizerunku gminy i walorów krajobrazowych terenów zurbanizowanych;
- ▶ tworzenie i utrzymywanie powierzchni biologicznie czynnych w obrębie terenów zurbanizowanych w formie korytarzy zieleni;
- ▶ zachowanie ciągłości ochrony systemów terenów otwartych, parków i terenów rekreacyjnych;
- ▶ zachowanie i ochrona lokalnych korytarzy ekologicznych m.in. wzdłuż doliny rzeki Ner poprzez odpowiednie kształtowanie ich struktury przyrodniczej (wyłączanie z zadrzewień i zalesień terenów łąk i pastwisk, pozostawiając je w dotychczasowym użytkowaniu);

- ▶ zachowanie i ochronę zadrzewień śródpolnych, międzyleśnych, żywopłotów, pasm łąk, drobnych płątów roślinności bagiennej, niewielkich śródpolnych zbiorników wodnych i mokradł stanowiących miejsca ostoje dla zwierząt i roślin;
- ▶ w miarę możliwości przestrzennych stosowanie zasady omijania istniejących drzew przydrożnych przy projektowaniu, budowie i przebudowie dróg, po uprzedniej inwentaryzacji;
- ▶ bezwzględną ochronę drzewostanów parkowych, większych skupisk zieleni o charakterze parkowym i zabytkowych cmentarzy;
- ▶ prowadzenie regularnej odbudowy i konserwacji rowów melioracyjnych, w celu podtrzymania lub przywrócenia bogactwa flory wodnej, błotnej i zmienno-wilgotnej, łąkowo – pastwiskowej;
- ▶ stałe uzupełnianie ubytków drzewostanu na terenach objętych ochroną;
- ▶ wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej
- ▶ wspieranie działań na rzecz ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych;
- ▶ zwiększanie powierzchni terenów zieleni, w tym terenów nieurządzonych i łąk.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków:

- ▶ wszelkie prace przy zabytkach, w tym zmiana własności, funkcji i przeznaczenia obiektów winna być przeprowadzana w oparciu o wydane indywidualnie wytyczne konserwatorskie, poprzedzone badaniami historyczno-architektonicznymi oraz ekspertyzami stanu technicznego;
- ▶ wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewaloryzacyjne przy obiektach i na terenach wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków;
- ▶ zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: elektrownie wiatrowe, stacje bazowe cyfrowej telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;
- ▶ wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenia działek i lokalizacja nowych obiektów wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, wydanego przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków;
- ▶ dla Ruin Zamku w Besiekierach w strefie ekspozycji, należy chronić widoki na zamek oraz z zamku na otaczający teren;
- ▶ w strefie ekspozycji zamku zakazuje się wznoszenia dominant;
- ▶ Promocja obiektów i obszarów reprezentatywnych.

Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

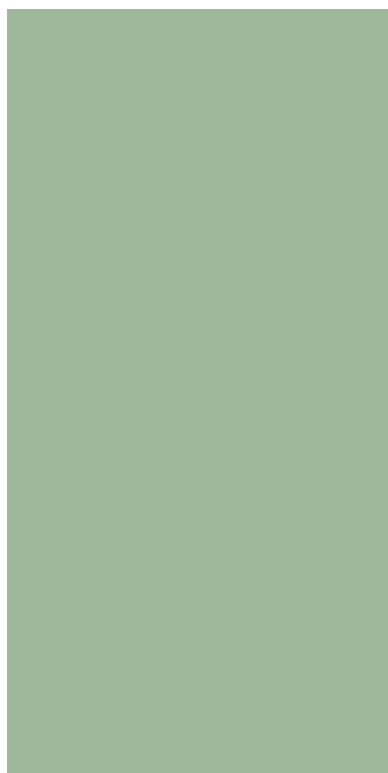
- ▶ konieczność uzgadniania z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków wszelkich prac budowlanych (w tym rozbiórkowych), konserwatorskich i restauratorskich mających szczególnie wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego budynków m.in. wymiana stolarki otworowej, wymiana pokrycia dachu, termoizolacje, malowanie elewacji, wszelkie modernizacje;
- ▶ zabytkowe parki powinny znajdować się we władaniu jednego właściciela co zapewni wprowadzenie funkcji wykluczającej dewastację zabytku;
- ▶ dla terenów przylegających do granic parków i cmentarzy należy przyjąć zasadę zagospodarowania zapewniającego właściwą ekspozycję tych obszarów;
- ▶ w strefach eksponowania parków i cmentarzy zabrania się realizacji zabudowy;
- ▶ dla ochrony cmentarzy należy przyjąć zasadę czytelności usytuowania, a także zasadę czytelności i układów wewnętrznego rozplanowania wraz z ochroną istniejącego drzewostanu;
- ▶ należy odzwierciedlać specyfikę budownictwa regionalnego, w szczególności zastosowanego budulca, którą stanowi kamień wapienny – margiel;
- ▶ zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku;
- ▶ konieczność dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej.

Dla zewidencjonowanych zabytkowych cmentarzy

- ▶ obowiązek zachowania, porządkowania i rewaloryzacji zabytkowych cmentarzy;
- ▶ zachowanie czytelności usytuowania zabytkowych cmentarzy oraz czytelności ich układów wewnętrznego rozplanowania;
- ▶ występujący drzewostan w obrębie cmentarzy należy poddawać regularnej pielęgnacji, jak również teren zieleni i krzewów;
- ▶ Zabezpieczenie miejsc przed dewastacją;
- ▶ Podejmowanie współpracy z organizacjami zewnętrznymi w zakresie szukania źródeł finansowania.

Na terenie strefy historycznego układu urbanistycznego Grabowa

- ▶ nakaz trwałego zachowania historycznego rozplanowania oraz kompozycji przestrzennej zespołów budowlanych i pojedynczych budynków, kształtów placów i ulic, ich przebiegu, szerokości i przekroju, a także zachowania gabarytów i linii zabudowy oraz zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetkę całego układu;

- ▶ zakaz lokalizacji reklam, urządzeń technicznych, tablic informacyjnych, obiektów teletechnicznych i wszelkich dominant wysokościowych w przestrzeni architektonicznej w sposób i w formie zakłócającej historyczne relacje przestrzenne oraz deprecjonujące obiekty o wartości zabytkowej;
- ▶ konieczność dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie usytuowania, skali i bryły oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;
- ▶ wszelka działalność w strefie powinna być oparta o kompleksowy program rewitalizacji.

Wzmocnienie ochrony obiektów i obszarów cennych dla Gminy

- ▶ zapobieganie dewastacji obszarów;
- ▶ stworzenie tablic informacyjno – edukacyjnych w okolicach obiektu;
- ▶ wprowadzanie elementów małej architektury;
- ▶ wprowadzenie oznakowań turystycznych i uwzględnianie miejsc w nowo utworzonych szlakach;
- ▶ wprowadzenie ochrony obszarów w dokumentach planistycznych.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Tereny zabudowy o charakterze centrotwórczym

- ▶ Tworzenie zabudowy o charakterze centrotwórczym, zachowując układ przestrzenny miasta;
- ▶ Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju i dobrymi praktykami w zakresie planowania urbanistycznego oraz dążeniem do efektywnego wykorzystania przestrzeni;
- ▶ Rozwój zabudowy mieszkaniowej w oparciu o zapotrzebowanie wynikające z procesów rozwoju miasta;
- ▶ Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni zapewniającej wysokie standardy zamieszkania;
- ▶ Lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej w pierwszej kolejności w sąsiedztwie istniejącej zabudowy z dostępem do infrastruktury komunikacyjnej i technicznej;
- ▶ Planowanie terenów mieszkaniowych z uwzględnieniem towarzyszących terenów zieleni i rekreacji;
- ▶ Zapobieganie zjawisku rozlewania zabudowy przez tworzenie zwartej struktury osadniczej;
- ▶ Przygotowanie i realizacja infrastruktury technicznej zapewniającej odpowiednie standardy zasobów istniejących i projektowanych;
- ▶ Obszary wyłączone lub ograniczone względem możliwości lokalizacyjnych nowej zabudowy powinny obejmować m.in. strefy zagrożenia powodziowego, obszary cenne i chronione przyrodniczo.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

- ▶ rozbudowa sieci wodociągowej oraz sukcesywna wymiana sieci już istniejącej;
- ▶ objęcie wszystkich możliwych obszarów zbiorczą kanalizacją sanitarną z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni, o ile warunki techniczne na to pozwalają;
- ▶ dopuszczenie wyznaczonych obszarów do objęcia sanitarną kanalizacją zbiorczą, do czasu jej wybudowania, odprowadzenie ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków;
- ▶ kompleksowe rozwiązanie odprowadzania wód opadowych z ciągów komunikacyjnych, placów i parkingów oraz oczyszczenie ich zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- ▶ rozwiązania zmierzające do przeciwdziałania skutkom suszy poprzez zwiększanie małej retencji wodnej oraz wdrażanie proekologicznych metod retencjonowania wody;
- ▶ Docelowo, dla odwodnienia ulic i placów umocnionych na terenie intensywnej zabudowy (miejscowość Grabów), powinno się przewidzieć sieć kanalizacji deszczowej;
- ▶ Melioracje powinny być prowadzone w sposób zapewniający zachowanie równowagi środowiska oraz utrzymanie właściwych stosunków wodnych na terenach zmeliorowanych. Istniejąca sieć cieków naturalnych i rowów melioracyjnych na terenach upraw polowych i użytków zielonych powinna zostać zachowana, w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania urządzeń melioracji szczegółowych;
- ▶ Dopuszcza się budowę, przebudowę, remont i utrzymanie istniejącej infrastruktury technicznej elektroenergetycznej na podstawie przepisów odrębnych;
- ▶ Docelowo zakłada się zgazyfikowanie większości miejscowości na terenie gminy Grabów;
- ▶ Należy dążyć do zmiany stosowanych tradycyjnych paliw i technologii w celu zmniejszenia i ograniczenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery;
- ▶ Zakłada się, że obiekty budowlane będą zaopatrywane w ciepło z ekologicznych źródeł, z preferencją dla paliw płynnych, gazowych i stałych (np. biomasa i drewno) oraz odnawialnych źródeł energii np. kolektory słoneczne;
- ▶ Bieżące potrzeby w zakresie rozwoju sieci telekomunikacyjnej będą na bieżąco zaspokajane poprzez rozbudowę sieci telefonicznej w miarę zabudowy nowych terenów;
- ▶ Gospodarkę odpadami należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi;
- ▶ Na terenie gminy Grabów nie ma oraz nie planuje się napowietrznej elektroenergetycznej linii przesyłowej;

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

- ▶ rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów komunalnych w Stawęcinie – w kierunku rolniczym;
- ▶ budowa i usprawnienie lokalnych systemów ostrzegania przed powodzią – Wprowadzanie Elektronicznego Systemu Ostrzegania Powodziowego;
- ▶ Lokalizowanie inwestycji celu publicznego w granicach Gminy na terenach przeznaczonych pod zabudowę, a w szczególnych przypadkach również na terenach o specjalnych

	warunkach zabudowy i zagospodarowania pod warunkiem podjęcia działań minimalizujących ewentualne kolizje z podstawowymi funkcjami tych terenów; ▶ Koncentrowanie usług i obiektów użyteczności publicznej w Mieście Grabów – wzmocnienie miasta jako ośrodka lokalnego.
Kierunki rozwoju systemów komunikacji	▶ Dla dróg powiatowych należy uwzględnić istniejące granice pasa drogowego oraz przyjmować parametry techniczne właściwe dla danej klasy drogi, zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 124); w miejscach, gdzie istniejące zagospodarowanie terenu nie pozwala na poszerzenie drogi dopuszczalne jest zachowanie dotychczasowej szerokości drogi; ▶ Lokalizowanie obiektów budowlanych, w tym budynków oraz zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie zgodnie z przepisami odrębnymi; ▶ Włączenie nowej drogi gminnej i wewnętrznej do drogi powiatowej powinno być zaprojektowane pod kątem prostym lub zbliżonym do prostego; ▶ Parametry dla dróg gminnych należy przyjmować zgodnie z rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 02.03.1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 124) jak dla dróg klasy lokalnej (L), dojazdowej (D) lub wyjątkowo klasy zbiorczej (Z) w zależności od potrzeb lokalnych; ▶ Lokalizowanie obiektów budowlanych, w tym budynków oraz zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie zgodnie z przepisami odrębnymi; ▶ Stanowiska postojowe dla samochodów powinny być lokalizowane i urządzone w sposób nieuciążliwy na działce obiektu generującego potrzeby parkowania pojazdów, dopuszcza się także parkowanie samochodów osobowych na ulicach dróg gminnych i wewnętrznych w wyznaczonych dla tego celu miejscach; ▶ Przy obiektach usługowych, usług sportu i rekreacji oraz produkcyjnych należy przewidzieć też miejsca postojowe dla rowerów.
Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	▶ ochrona gruntów charakteryzujących się wysokimi klasami bonitacyjnymi gleb (II i III klasy); ▶ zahamowanie procesów dewastacyjnych i degradacyjnych gleb, na których prowadzone są uprawy rolne; ▶ wprowadzenie zadrzewień przydrożnych i śródpolnych zapobiegające wietrznej erozji gleb; ▶ regulację systemu retencji wód poprzez zastosowanie melioracji odwadniająco–nawadniającej, przy zachowaniu naturalnych zbiorników wodnych;

	▶ stosowanie odpowiednich i bezpiecznych dla środowiska zabiegów agrotechnicznych, w tym promowanie rolnictwa ekologicznego; ▶ sukcesywne powiększanie powierzchni gospodarstw rolnych; ▶ przy wprowadzaniu zalesień należy dążyć do nasadzeń drzew liściastych, które charakteryzują się zwiększoną odpornością na zanieczyszczenia i większą zdolnością retencyjną; ▶ z uwagi na walory krajobrazowe i ekologiczne, wyznaczając granicę styku rolniczej przestrzeni produkcyjnej z terenami leśnymi, powinna być przestrzegana zasada ciągłości systemu przestrzennego lasów; ▶ większe arealty leśne winny być zaznaczone i powiązane z ciągami zadrzewień śródpolnych i przydrożnych; ▶ na granicy polno-leśnej sugeruje się utrzymanie lub wyznaczenie nieoranych pasów, będących strefą przejściową (ekotonową) przyleśną. Strefa ta ma silne znaczenie dla odpowiedniego funkcjonowania niektórych organizmów żywych; ▶ tereny lasów wykorzystywane rekreacyjnie winny być wyposażone w odpowiednią infrastrukturę, która w znacznym stopniu ograniczy nadmierną i niepotrzebną dewastację podłoża leśnego, drzewostanu i pozostałej roślinności występującej w lesie; ▶ nie przewiduje się do zmiany przeznaczenia z gruntów leśnych na cele nieleśne lasów objętych formami ochrony przyrody.
Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego	▶ Na terenie gminy Grabów nie wyznacza się nowych obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m².
Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW	▶ Lokalizacja na podstawie ustaleń zawartych w odrębnych dokumentach (POG, MPZP itp.).
Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	Na obszarach Natura 2000 (zgodnie z art. 33. ust. 1 ustawy o ochronie przyrody) zabrania się osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: ▶ pogarszać stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, ▶ wpływać negatywnie na gatunki, dla których został wyznaczony obszar Natura 2000; ▶ pogarszać integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami chronionymi.

Zasady kształtowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji

- ▶ Należy kształtować przestrzeń tak, aby zachować zgodność i uwzględniać zalecenia ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Grabów (w trakcie opracowywania¹⁹)
- ▶ Wskazuje się także teren do rekultywacji – teren byłego składowiska odpadów w Sławęcinie
- ▶ Rekultywacja wyrobisk pozostałych po eksploatacji surowców naturalnych w kierunku rolniczym, leśnym lub wodnym, tak aby nie wpływało to na pogorszenie walorów estetyczno-krajobrazowych
- ▶ Remediacji należy także poddawać glebę, ziemię lub wody gruntowe w przypadku, jeśli wystąpiły zanieczyszczenia na danym terenie

4.4. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Obszary strategicznej interwencji (OSI) wymagają ukierunkowanej interwencji publicznej łączącej inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. Interwencja powinna prowadzić do oczekiwanych zmian większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. Warunkiem efektywnej polityki rozwoju jest pogłębiona diagnoza terytoriów, tj. rozpoznanie zasobów endogenicznych i potencjałów, które można wykorzystać do rozwoju, jak również określenia barier rozwojowych i obszarów, które powinny być wsparte, co ma prowadzić do większego różnicowania i lepszego dopasowania interwencji w zależności od specyfiki tych terytoriów. W ten sposób identyfikowane są obszary wsparcia, zwłaszcza te o szczególnym charakterze, czyli obszary strategicznej interwencji.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI O WYMIARZE REGIONALNYM

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030²⁰ definiuje pięć obszarów strategicznej interwencji: obszar Nowej Energii, obszar Zielonej Gospodarki, miasta odzyskanych szans, Obszary Aktywnej Integracji, Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF). Obszar Gminy Grabów zawiera się w OSI Zielonej Gospodarki oraz OSI Obszar Aktywnej Integracji. Pokrywają one cały obszar Gminy.

Według Strategii, OSI Zielonej Gospodarki są to obszary z dominującą funkcją rolniczą, predysponowane do rozwoju turystyki ze względu na potencjał endogeniczny środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego o dominującej funkcji rolniczej i przyrodniczej. W OSI określa się kilka kierunków działań. Jednym z ważniejszych jest wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego. Na obszarze gmin położonych w sąsiedztwie obszarów chronionych i cennych przyrodniczo wskazaniem dla gospodarowania będzie system rolnictwa zrównoważonego, produkcja żywności wysokiej jakości, w tym rozwój produkcji ekologicznej. Zarówno dla rozwoju funkcji rolniczej, jak i turystycznej ważne będą działania związane z ochroną i poprawą jakości środowiska oraz wzmocnieniem odporności OSI na zmiany klimatu i zagrożenia naturalne. Ważną

¹⁹ Stan na sierpień 2025

²⁰ Uchwała Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 opracowanie na podstawie danych BPRW.

Według Strategii, na obszary aktywnej integracji składają się obszary zagrożone trwałą marginalizacją wskazane z poziomu krajowego (zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030) oraz odpowiadające im regiony zagrożone długotrwałym wykluczeniem i marginalizacją. Jednym z wskazywanych obszarów jest także Gmina Grabów. Obszary charakteryzują się niską atrakcyjnością osadniczą, słabą dostępnością komunikacyjną, problemami demograficznymi, brakami w infrastrukturze komunalnej, niskim poziomem przedsiębiorczości, bezrobociem oraz z obniżonym poziomem zamożności mieszkańców. Działania na tych obszarach powinny być ukierunkowane do zainicjowania nowych impulsów rozwojowych, wzmocnienia istniejących potencjałów i ich aktywnej integracji we wszystkich aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego. Wśród najważniejszych działań wskazuje się m.in. rozwój lokalnej przedsiębiorczości, poprawę dostępności komunikacyjnej, w szczególności w zakresie rozwoju transportu publicznego, działania w zakresie aktywizacji zawodowej, poprawy kwalifikacji mieszkańców, integracji społecznej oraz rozwój infrastruktury technicznej (w szczególności wodno-kanalizacyjnej i teleinformatycznej), poprawę dostępu do podstawowych usług publicznych.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Rysunek 12. OSI Obszary Aktywnej Integracji

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 opracowanie na podstawie danych BPRWŁ

Najważniejsze działania dla wskazywanego OSI, z którym zachowano zgodność w celach i kierunkach Strategii Gminy Grabów, obejmują działania tj:

Tabela 7. Zgodność celów Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 z działaniami dla OSI Obszary aktywnej integracji.

Kierunki działań określone dla OSI Obszary aktywnej integracji	Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030			
	I	II	III	IV
	NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCYJNALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE	GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI	GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SWOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU	WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIA ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW
Rozwój przedsiębiorczości lokalnej		2.1, 2.2, 2.3		
Poprawa dostępności komunikacyjnej, w szczególności w zakresie rozwoju transportu publicznego	1.2			

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Działania w zakresie aktywizacji zawodowej		2.1, 2.2, 2.3		
Poprawa kwalifikacji mieszkańców		2.1		4.5
Integracja społeczna	1.4			4.1, 4.2
Rozwój infrastruktury technicznej (w szczególności wodno-kanalizacyjnej i teleinformatycznej)			3.1	4.5
Poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych				4.3, 4.5

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 8 - Zgodność celów Strategii z kierunkami działań określonych dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki

Kierunki działań określone dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki	Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030			
	I	II	III	IV
	NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE	GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI	GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU	WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIA ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW
Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego		2.2		
Prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej		2.2		
Zwiększanie opłacalności produkcji rolnej		2.1, 2.2, 2.3		
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz wzmocnienie odporności OSI na zmiany klimatu i zagrożenia naturalne			3.1, 3.2, 3.3, 3.4	

Źródło: Opracowanie własne.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Na etapie prac strategicznych na obszarze Gminy Grabów wskazano **3 Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)** o znaczeniu lokalnym, kluczowe dla prawidłowego rozwoju gminy:

1. Ośrodek lokalny - Miasto Grabów
2. Zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach
3. Kompleks parkowo - sportowy

Wszystkie OSI wyróżniają się szczególnymi potencjałami, które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne Gminy. Lokalizację obszarów wyznaczonych w ramach OSI

wskazano w ramach części graficznej Modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Grabów.

Wyznaczone obszary interwencji mają charakter OSI rozwojowych, tj. stanowią możliwe obszary wzrostu, charakteryzujące się szczególnym potencjałem, który – poprzez odpowiednie działania – może przyczynić się do budowania przewag konkurencyjnych Gminy Grabów w skali regionalnej.

1. OSI – Ośrodek lokalny - Miasto Grabów

Grabów to miasto, które 1 stycznia 2024, po 154 latach odzyskało prawa miejskie. Miasto Grabów to jedyne miejsce na obszarze tej wybitnie rolniczej Gminy, gdzie występuje niewielki zurbanizowany obszar z miejską zabudową. To również na obszarze miasta znajdują się jedne z najważniejszych instytucji publicznych Gminy Grabów. Według Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030²¹, Miasto Grabów wskazywane jest do pełnienia roli ośrodka lokalnego. Wobec tego, obszar miasta Grabów z perspektywy rozwoju Gminy jest predysponowany do spełniania m.in. wiodącej funkcji kulturalnej i centrum instytucji publicznych, wspierania rozwoju usług podstawowych, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, zapewnienia efektywnej obsługi transportu zbiorowego. W **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 – 2030** zaproponowano działania mające na celu m.in. wprowadzenie w Grabowie koncepcji *Miasta 15 – minutowego*. Podjęte działania powinny przyczynić się do rozwoju Miasta Grabów jako rdzenia funkcjonalnego Gminy. Jego rozwój w najbliższych latach jest nie tylko szansą, ale też koniecznością wynikającą z potrzeb społecznych, przestrzennych i gospodarczych całej Gminy.

Zakres działań dla OSI Ośrodek lokalny - Miasto Grabów:

- ▶ Stworzenie funkcjonalnego i dostępnego centrum Gminy Grabów - wdrażanie koncepcji miasta 15-minutowego
  - lokowanie usług w mieście – zapewnienie bliskości urzędów, szkół, przedszkoli, przychodni, sklepów i punktów usługowych zgodnie z zasadą 15-minut,
  - tworzenie nowych miejsc pracy w mieście,
  - rozwój lokalnych usług i drobnego handlu, które zaspokoją potrzeby mieszkańców bez konieczności dojazdu do miast powiatowych,
  - wzmacnianie dostępności do zieleni w zasięgu 15 minut,
  - rozwijanie lokali usługowych, gastronomi w centrum,
  - tworzenie wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych (m.in. parków, parków kieszonkowych, skwerów) jako miejsc codziennych spotkań i integracji,
  - polepszenie dostępności komunikacyjnej Grabowa – wzmocnienie dostępności do miasta także dla mieszkańców sołectw, zwiększenie dostępności komunikacyjnej do sąsiednich ośrodków, budowa ścieżek rowerowych, chodników oraz parkingów przesiadkowych,
  - zapewnienie dostępu do kultury, sportu i oferty społecznej w centrum,
  - zapewnienie atrakcyjnych i bezpiecznych warunków do mieszkania,
  - rewitalizacja centrum miejscowości, w tym uporządkowanie przestrzeni publicznej, z poszanowaniem historycznych założeń przestrzeni.

²¹ Załącznik nr 1 do uchwały nr 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 25 marca 2025 r.

- ▶ Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Grabowa
- ▶ Opracowanie katalogu projektów architektonicznych domów nawiązujących do lokalnej tradycji i dziedzictwa kulturowego
- ▶ Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni
- ▶ Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)
- ▶ Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych
- ▶ Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
- ▶ Wprowadzenie większej ilości koszy na śmieci,
- ▶ Zwiększenie monitoringu w miejscach strategicznych,
- ▶ Wprowadzenie estetycznych elementów małej architektury,
- ▶ Modernizacja elewacji kamienic w centrum miasta,
- ▶ Budowa chodników przede wszystkim w centrum miasta,
- ▶ Budowa punktu przesiadkowego w centrum Grabowa (zapewnienie możliwości łączenia transportu zbiorowego, samochodowego i rowerowego),
- ▶ Wprowadzenie działań zwiększających bezpieczeństwo na drodze, m.in. Budowa przejść dla pieszych, chodników, sygnalizacji świetlnej, spowalniaczy ruchu, oznakowań
- ▶ Dalsze działania dotyczące ochrony zabytków wpisanych do rejestru i ewidencji, dbanie o ich stan, ich promocja,
- ▶ Wzmocnienie ochrony obiektów i obszarów zagrożonych, cennych dla Gminy np. Stworzenie sieci parków kieszonkowych w centrum Gminy (przestrzeni zielonych o różnych funkcjach i tematyce dostosowanej do różnych grup odbiorców).

Proponowane kierunki rozwoju koncentrują się na wdrożeniu koncepcji miasta 15-minutowego, zakładającej tworzenie funkcjonalnych, dostępnych i atrakcyjnych przestrzeni miejskich, rozwój usług, poprawę mobilności pieszej i rowerowej oraz integrację przestrzeni zielonych. Model ten wspiera lokalny, prośrodowiskowy styl życia, ogranicza potrzebę nadmiernego transportu samochodowego i wzmacnia więzi społeczne – co jest szczególnie ważne w gminach o rozproszonej strukturze osadniczej. Szczególny nacisk położono również na poprawę estetyki miasta oraz aktywizację społeczno-gospodarczą. Dzięki zastosowanym działaniom, Grabów może stać się centrum gminy, które odpowiada na potrzeby mieszkańców i jednocześnie wzmacnia lokalną tożsamość oraz spójność terytorialną.

2. OSI - Zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach

Besiekiry to wieś położona w zachodniej części Gminy Grabów. To w tej miejscowości znajduje się jeden z najważniejszych zabytków Gminy oraz największa atrakcja turystyczna Grabowa - średniowieczny Zamek w Besiekierach wzniesiony został w XV w. Zamek położony jest na sztucznej wyspie na rzece Orłówce. Ruiny Zamku w Besiekierach wraz z przyległym terenem w okresie letnim stają się miejscem turniejów rycerskich, rajdów rowerowych i wycieczek historycznych. Ruiny Zamku stanowią potencjał do rozwoju turystyki w Gminie Grabów. Podjęte działania powinny się przyczynić do dalszej promocji zamku i całej Gminy oraz zachowania lokalnej tradycji i historii.

Zakres działań dla OSI Zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach:

- ▶ Rewitalizacja i zagospodarowanie terenu przy zamku w Besiekierach na cele kulturalno-usługowe,
- ▶ Lokalne działania konserwatorsko-remontowe w obrębie zespołu przestrzennego zamku rycerskiego,
- ▶ Połączenie obszaru ścieżkami rowerowymi z miastem Grabów oraz rozwój ścieżek pieszych i rowerowych w obszarze zespołu,
- ▶ Rozwój turystyki opartej na historii i ekologii – wprowadzenie tablic edukacyjnych na terenie przy zamku,
- ▶ Rozwój bazy noclegowej na terenie przy zamku,
- ▶ Utworzenie punktu informacji turystycznej na terenie przy zamku,
- ▶ Stworzenie punktów widokowych,
- ▶ Przeznaczanie części zrewitalizowanych obiektów na działalności usługowe, gastronomiczne, rzemieślnicze i kulturowe w obszarze przy zamku,
- ▶ Współpraca w zakresie turystyki i promocji z sąsiednimi gminami,
- ▶ Organizacja wydarzeń lokalnych i ponadlokalnych na obszarze zespołu przestrzennego zamku tj. kina plenerowe, mecze w plenerze, organizacja koncertów, warsztatów, turniejów, wydarzeń związanych z historią itp.,
- ▶ Dalsze działania dotyczące ochrony zabytków, dbanie o stan, promocja oraz działania modernizacyjne przestrzeni.

Zespół przestrzenny zamku rycerskiego w Besiekierach to obszar wyjątkowy w skali Gminy wyróżniający się potencjałem zarówno do rozwoju turystyki jak i zachowania tożsamości mieszkańców Gminy. Proponowane działania koncentrują się na wykorzystaniu unikalnego dziedzictwa kulturowego jako impulsu do rozwoju turystyki historycznej, edukacyjnej i ekologicznej. Celem jest nie tylko wzmocnienie tożsamości lokalnej i zachowanie dziedzictwa, lecz także stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego. Zamek może stać się ważnym symbolem promocji Gminy Grabów.

3. OSI - Kompleks parkowo - sportowy

W centrum Miasta Grabów znajduje się kilka obiektów ważnych z punktu widzenia wszystkich mieszkańców Gminy. Park Grabowski to znajdujący się w centrum Grabowa, obecnie nieco zaniedbany, teren zieleni. Tuż obok parku znajduje się stadion Miejski, który stanowi kluczowy element infrastruktury sportowej Grabowa. Obszar ten łączy w sobie walory przyrodnicze z infrastrukturą sportową, co sprzyja aktywnemu wypoczynkowi mieszkańców w każdym wieku. W niedalekiej odległości znajduje się także Dzienny Dom Pobytu „Senior - Wigor” oraz GOPS. Celem jest połączenie w jedną strefę użytkowo-wypoczynkową terenu przy GOPS, Dziennego Domu Pobytu "Senior – Wigor", Parku i Stadionu Miejskiego.

Zakres działań dla OSI Kompleks parkowo - sportowy:

- ▶ Utworzenie i połączenie kompleksu parkowo-sportowego oraz poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni
- ▶ Odbudowa ścieżek w parku oraz oświetlenie ich
- ▶ Wprowadzenie elementów małej architektury
- ▶ Stworzenie placu zabaw
- ▶ Utworzenie parku linowego oraz części sensorycznej
- ▶ Zagospodarowanie zabytkowej lodowni
- ▶ Udostępnienie bunkru do zwiedzania

- ▶ Wprowadzenie nowych nasadzeń
- ▶ Połączenie parku z częścią wypoczynkową dla osób korzystających z GOPS i Domu Senior Dziennego Domu Pobytu "Senior – Wigor" ze stadionem sportowym Miejskim
- ▶ Stworzenie miejsc parkingowych

Kompleks parkowo-sportowy w centrum Grabowa ma szansę stać się kluczową przestrzenią integracji społecznej i aktywnego wypoczynku mieszkańców. Planowane działania zakładają modernizację przestrzeni, poprawę estetyki oraz rozwój infrastruktury pieszo-rowerowej łączącej to miejsce z resztą miasta i Gminy. Stwarza obszar skierowany do mieszkańców w każdym wieku. Inwestycja ta jest ważna także w kontekście minimalizowania wykluczenia społecznego osób starszych. Powstanie takiej strefy może także stać się bazą do powstania nowych usług.

5. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Rezultaty planowanych działań stanowią wyraz osiągnięcia zamierzonych w Strategii celów i stanowią mierzalny dowód skuteczności wprowadzanych na etapie jej realizacji interwencji.

W tabeli (*Tabela 9 - Oczekiwane rezultaty realizacji celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030*) wskazano zmiany, jakie powinny zostać osiągnięte w kluczowych obszarach funkcjonowania Gminy, zarówno w wymiarze społecznym, gospodarczym, jak i przestrzennym. Każdy z zakładanych efektów został opisany jako mierzalny wskaźnik, umożliwiający bieżące monitorowanie oraz ocenę postępów i skuteczności podejmowanych w ramach **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** działań.

Ujęte w tabeli wskaźniki odnoszą się do obszarów związanych z rozwojem infrastruktury, poprawą jakości usług publicznych, efektywnością zarządzania zasobami a także ze wzrostem aktywności społeczno-gospodarczej na obszarze Gminy Grabów.

Lista proponowanych wskaźników przyjętych na potrzeby monitoringu Strategii jest katalogiem otwartym. Katalog ten, tak jak wartości docelowe będą mogły być wyznaczane i aktualizowane przy okazji ewaluacji Strategii. Rekomenduje się już przyjęte do ewaluowania w danym okresie sprawozdawczym wskaźniki zachować i monitorować aż do zakończenia wdrażania Strategii.

Oczekiwane rezultaty realizacji poszczególnych celów strategicznych i wskaźników ich realizacji (z uwzględnieniem przestrzennych) zawiera poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Tabela 9 - Oczekiwane rezultaty realizacji celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030

OBSZAR STRATEGICZNY: PRZESTRZENNY I CEL STRATEGICZNY NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKcjONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE					
Cel operacyjny		Wskaźnik monitorowania celu		jedn.	Oczekiwana zmiana
1.1.	Zrównoważone planowanie przestrzenne oparte o ład i funkcjonalność oraz poprawie dostępności i estetyki	W1	Liczba nowo powstałych lokali usługowych w centrum miasta Grabowa	szt.	
		W2	Opracowanie Planu Ogólnego Gminy	szt.	
		W3	Liczba nowo utworzonych przestrzeni publicznych oraz miejsc spotkań w centrum Miasta Grabowa	szt.	
		W4	Liczba zaktualizowanych planów miejscowych	szt.	
		W5	Liczba wprowadzonych działań mających na celu zwiększanie estetyki przestrzeni	szt.	
		W6	Liczba zamontowanych urządzeń monitoringu w Mieście Grabów	szt.	
		W7	Liczba zmodernizowanych kamienic w centrum miasta	szt.	
1.2.	Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej Gminy Grabów - wewnętrznie i zewnętrznie	W8	Długość zmodernizowanych dróg	km	
		W9	Długość nowych odcinków dróg	km	
		W10	Liczba zmodernizowanych i nowo wybudowanych przystanków autobusowych	szt.	
		W11	Długość nowych odcinków ścieżek rowerowych	km	
		W12	Długość nowych odcinków chodników	km	
		W13	Liczba podjętych działań zwiększających bezpieczeństwo pieszych	km	
1.3.	Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji	W14	Liczba wydarzeń kulturowych zorganizowanych na terenie zamku w Besiekierach	szt.	
		W15	Zgłoszenie tradycji lokalnej – Święta Palanta do Krajowej Listy Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego	szt.	
		W16	Liczba podjętych działań mających na celu ochronę zabytków i miejsc ważnych dla Gminy	szt.	
		W18	Liczba działań podjętych w celu ochrony cmentarzy żydowskich i niemieckich na obszarze Gminy	szt.	

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

		W19	Liczba zmodernizowanych obiektów sportowych	szt.	
1.4.	Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych	W20	Modernizacja przestrzeni Parku Miejskiego	szt.	
		W21	Liczba utworzonych parków kieszonkowych/zielonych skwerów w Mieście Grabów	szt.	
		W22	Liczba działań podjętych w celu modernizacji obiektów edukacyjnych	szt.	
		W23	Liczba zbudowanych mieszkań z preferencyjnymi warunkami najmu	szt.	
1.5.	Gmina Grabów - miejsce, w którym chce się mieszkać- podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez rozwój mieszkalnictwa	W24	Liczba wybudowanych mieszkań socjalnych lub komunalnych	szt.	
		W25	Liczba nowych miejsc pracy utworzonych w sektorach lokalnych (rolnictwo, usługi, produkcja)	szt.	
OBSZAR STRATEGICZNY: GOSPODARCZY II CEL STRATEGICZNY GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI					
2.1	Grabów przyjazny lokalnemu biznesowi – wsparcie mikroprzedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz nowych stref gospodarczych	W26	Liczba uruchomionych punktów doradczych dla przedsiębiorców	szt.	
		W27	Powierzchnia przestrzeni udostępnionych na rozwój funkcji gospodarczych	ha	
		W28	Liczba podjętych działań mających na celu promocję lokalnych firm	szt.	
		W29	Liczba gospodarstw stosujących praktyki rolnictwa zrównoważonego lub ekologicznego	szt.	
2.2.	Silne i nowoczesne rolnictwo – rozwój rolnictwa zrównoważonego i wsparcie gospodarstw rolnych	W30	Utworzenie targowiska dla rolników	szt.	
		W31	Liczba rolników objętych wsparciem doradczym lub finansowym w ramach programów lokalnych lub krajowych	os.	
		W32	Liczba nowo powstałych działalności z zakresu agroturystyki w Gminie	szt.	
2.3.	Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury	W33	Liczba lokali w zrewitalizowanych obiektach przeznaczonych na działalności usługowe, gastronomiczne, rzemieślnicze i kulturowe	szt.	
		W34	Liczba działań podjętych we współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie rozwoju turystyki	szt.	
		W35	Powierzchnia utworzonych terenów inwestycyjnych/gospodarczych	ha	
		W36		szt.	

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

			Liczba podjętych działań mających na celu promocję gminy		
OBSZAR STRATEGICZNY: ŚRODOWISKOWY					
III CEL STRATEGICZNY					
GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU					
3.1.	Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	W37	Rozbudowa PSZOK	szt.	
			Uruchomienie nowego źródła wody pitnej	szt.	
		W38	Liczba wdrożonych rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym	szt.	
		W39	Liczba działań podjętych na rzecz utylizacji materiałów zawierających azbest	szt.	
		W40	Liczba wprowadzonych działań wpływających na ochronę zasobów wodnych	szt.	
		W41	Liczba nowych lub zmodernizowanych elementów sieci wodno-kanalizacyjnej	szt.	
3.2.	Czyste środowisko - poprawa jakości gleb oraz adaptacja do zmian klimatu	W42	Liczba wprowadzonych działań wpływających na ochronę naturalnego rolniczego krajobrazu Gminy	szt.	
		W43	Liczba działań promujących wśród mieszkańców efektywność energetyczną	szt.	
		W44	Liczba utworzonych zbiorników retencyjnych	szt.	
		W45	Liczba wspartych inwestycji w odnawialne źródła energii	szt.	
		W46	Liczba działań podjętych na rzecz ochrony przeciwpowodziowej	szt.	
3.4	Przyroda i krajobraz jako wartość Gminy - ochrona i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych	W47	Liczba działań podjętych w celu ochrony terenów cennych przyrodniczo	szt.	
OBSZAR STRATEGICZNY: SPOŁECZNY					
IV CEL STRATEGICZNY					
WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIA ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW					
4.1.	Silna i zaangażowana wspólnota lokalna - integracja społeczna, wsparcie kultury i organizacja wydarzeń budujących więzi społeczne	W48	Liczba wydarzeń kulturalnych i sportowych zorganizowanych we współpracy z sąsiednimi gminami	szt.	
		W49	Liczba wspartych organizacji pozarządowych i inicjatyw społecznych	szt.	
		W50	Liczba projektów skierowanych do młodzieży wspierających zaangażowanie społeczne i obywatelskie	szt.	

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

4.2.	Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty	W51	Liczba przeprowadzonych działań angażujących seniorów w życie społeczne	szt.	
		W52	Liczba działań podjętych w celu wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	szt.	
		W53	Liczba uruchomionych programów wsparcia dla rodzin wielodzietnych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami	szt.	
		W54	Liczba nowo powstałych miejsc w żłobku	szt.	
4.3.	Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych	W55	Liczba nowo powstałych miejsc dla dzieci w oddziałach przedszkolnych	szt.	
		W56	Liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych lub dodatkowych programów edukacyjnych	szt.	
		W57	Liczba zrealizowanych działań wpływających na wzrost jakości edukacji i warunków w szkołach	szt.	
		W58	Liczba zorganizowanych kampanii edukacyjnych i profilaktycznych w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego	szt.	
		W59	Liczba wprowadzonych rozwiązań w celu poprawy dostępności przestrzeni Gminy dla osób z niepełnosprawnościami	szt.	
4.4.	Bezpieczna Gmina Grabów - wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego oraz odporności kryzysowej	W60	Liczba wspartych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Gminie	szt.	
		W61	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych kształtujących świadomość mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa	szt.	
		W62	Liczba zmodernizowanych punktów oświetleniowych	szt.	
4.5	Efektywne zarządzanie Gminą	W63	Liczba przeprowadzonych szkoleń dla pracowników administracji publicznej	szt.	
		W64	Liczba wdrożonych narzędzi cyfrowych (np. e-usługi, platformy komunikacji z mieszkańcami, systemy zarządzania danymi)	szt.	
		W65	Wartość pozyskanych funduszy zewnętrznych na realizację projektów rozwojowych Gminy	zł.	
		W66	Liczba działań podjętych we współpracy z innymi gminami w zakresie rozwoju turystyki, infrastruktury drogowej, rekreacji, sportu i promocji	szt.	

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

			Liczba zrealizowanych działań w celu poprawy infrastruktury telekomunikacyjnej	szt.	

Źródło: Opracowanie własne.

6. OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU GMINY ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBŁU REGIONALNYM ORAZ PONADLOKALNYM

Do określenia spójności Strategii z celami rozwojowymi zawartymi w dokumentach wyższego rzędu wykorzystano najważniejsze dokumenty regionalne i powiatowe.

W poniższych tabelach ujęto schematy zgodności celów strategicznych wytypowanych dla Gminy Grabów z celami najważniejszych dokumentów wyższego rzędu, m.in. które opisano w dalszych rozdziałach Strategii. Poniższe tabele przedstawiają zestawienie zgodności celów strategicznych i operacyjnych Strategii z wytycznymi dokumentów wyższego rzędu, co potwierdza harmonijną integrację lokalnych działań z nadrzędnymi kierunkami polityki rozwoju.

6.1. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE KRAJOWE

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa I Rybactwa 2030 (SZRWRI 2030)²² jest dokumentem określającym rozwój obszarów wiejskich i całego sektora rolno-spożywczego w kraju. Za obszary wiejskie w SZRWRI 2030 uznaje się obszar kraju z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców. Gmina Grabów (wraz z miastem Grabów) zalicza się więc do obszarów wiejskich definiowanych w Strategii. Głównym celem strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.

Tabela 10. - Spójność Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030 z założeniami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa I Rybactwa 2030

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa I Rybactwa 2030	Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030			
	I	II	III	IV
	NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE	GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI	GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU	WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZECZ WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW
Cel szczegółowy I Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej				
I.1. Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja		2.1, 2.2		

²² Uchwała Nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (M.P. Poz. 1150)

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

I.2. Jakość i bezpieczeństwo żywności		2.1, 2.2		
I.3. Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0. w sektorze rolno- -spożywczym oraz jego modernizacja		2.1		4.4
I.4. Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym		2.1, 2.2	3.2	
I.5. Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno- -spożywczego (w tym biogospodarka)		2.1, 2.2, 2.3		
Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska				
II.1. Rozwój liniowej infrastruktury techniczne	1.2		3.1	
II.2. Dostępność wysokiej jakości usług publicznych	1.1	2.1		4.3
II.3. Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast	1.1, 1.3, 1.4			4.1, 4.2
II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska	1.1, 1.5		3.2, 3.3, 3.4	
II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom	1.1, 1.5		3.1, 3.2, 3.3, 3.4	
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa				
III.1. Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa				4.2, 4.3, 4.4
III.2. Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy	1.1	2.1, 2.2, 2.3		
III.3. Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi				4.1, 4.2, 4.4, 4.5
III.4. Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym		2.1		4.1
III.5. Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich		2.1, 2.3		4.1

Źródło: Opracowanie własne

6.2. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE REGIONALNE

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 przyjęta Uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. Jest także odpowiedzią władz województwa na zmieniające się uwarunkowania i wyzwania, przedstawia spójny plan powiązanych i przemyślanych działań w perspektywie najbliższej dekady, stanowiący punkt

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

wyjścia do szerokiej współpracy, której efektem będzie podniesienie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego.

25 marca 2025 r. Zarząd Województwa Łódzkiego *uchwałą nr 359/25 przyjął projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, który dostosowuje obowiązujący dokument do aktualnych wymogów prawnych.

Tabela 10 - Spójność Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030			
	I	II	III	IV
	NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE	GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI	GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU	WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZEC WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIE ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW
Cel horyzontalny – Zarządzenie rozwojem - Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzane województwo				
a. Podnoszenie wiedzy i umiejętności z zakresu planowania i zarządzania rozwojem pracowników administracji samorządowej wszystkich szczebli				4.5
b. Upowszechnianie wykorzystania technologii informacyjno komunikacyjnych w zarządzaniu rozwojem				4.5
c. Wzmacnianie współpracy i partnerstwa samorządów		2.3		4.5
d. Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5	2.2	3.4	
1. Strefa gospodarcza – Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka				
1.1. Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego		2.1, 2.3		
1.2. Podnoszenie jakości kapitału społecznego		2.1		4.1, 4.5
1.3. Wsparcie rozwoju MŚP		2.1, 2.3		
1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności		2.2		
2. Sfera społeczna - obywatelskie społeczeństwo równych szans				
2.1. Rozwój kapitału społecznego	1.3, 1.4, 1.5	2.3	3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.5

2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców				4.1, 4.3
2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego	1.2, 1.4	2.1, 2.3		4.2

3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń

3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska			3.1, 3.2, 3.3, 3.4	
3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu	1.1, 1.3, 1.4	2.3	3.2, 3.3, 3.4	
3.3. Zwiększenie dostępności transportowej	1.1, 1.2			
3.4. Nowoczesna energetyka w województwie			3.2, 3.3	
3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami			3.1	
3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych				4.4

Źródło: Opracowanie własne.

6.3. STRATEGIA ROZWOJU GMINY A STRATEGIE PONADLOKALNE

Dokument „Kierunki i zadania rozwojowe dla Powiatu Łęczyckiego na lata 2016-2026” został przyjęty Uchwałą nr XIII/93/2016 Rady Powiatu Łęczyckiego z dnia 24 lutego 2016 roku. Oznacza on koncepcję rozwoju powiatu w dłuższym okresie – jednej dekady. W opracowaniu zawarto główne cele rozwojowe, a także sposoby i reguły zachowania podmiotów zaangażowanych w jej realizację. Koncentracja jest także na podstawowych i najważniejszych problemach powiatu, warunkujących jego rozwój społeczny i gospodarczy. W dokumencie na podstawie analiz kluczowych wskaźników charakteryzujących sytuację społeczno – gospodarczą powiatu na podstawie dostępnych danych, prognoz trendu oraz strategicznych dokumentów Województwa Łódzkiego wskazano potrzebę podejmowania działań w kilku obszarach.

1. Propozycje dotyczące edukacji, kultury, ochrony zdrowia i życia mieszkańców – wśród celów operacyjnych i kierunków wskazuje się działania mające wpłynąć na zwiększenie poziomu kształcenia młodzieży w szkolnictwie zawodowym i ogólnokształcącym, w tym m.in. rozbudowa i modernizacja bazy sportowej przy szkołach i placówkach oświatowych, podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii multimedialnych w procesie nauczania – na wskazane propozycje odpowiada **cel operacyjny 4.3 - Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych**
2. Propozycje dotyczące sprawnie funkcjonującego systemu opieki zdrowotnej i społecznej – wśród celów operacyjnych i kierunków wskazuje się działania mające wpłynąć na usprawnienie funkcjonującego systemu opieki zdrowotnej i społecznej, w tym m.in. zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowia przy współudziale samorządów gminnych, organizacji pozarządowych, szkół ponadgimnazjalnych i wyższych, popularyzację wiedzy i umiejętności udzielania pierwszej pomocy, wspieranie i monitorowanie rodzin zastępczych oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej – na wskazane

- kierunki odpowiada **cel operacyjny 4.3 - Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych**
3. Propozycje dotyczące walorów kulturowych i historycznych jako czynników atrakcyjności Powiatu Łęczyckiego - wśród kierunków wyróżnia się m.in. wspieranie realizacji działań w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, nadanie większej atrakcyjności turystycznej Powiatu przy współpracy z gminami oraz organizacjami pozarządowymi – na wskazane propozycje odpowiada **cel operacyjny 1.3 Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji oraz cel operacyjny 2.3 - Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury**
  4. Propozycje dotyczące rozwoju kapitału społecznego jako gwarancja wzrostu ekonomicznego Powiatu – wśród kierunków wyróżniono m.in. wspieranie grup nieaktywnych zawodowo oraz aktywizacja rezerw rynku prac, przeciwdziałanie bezrobociu i łagodzenie jego skutków, wspieranie zadań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – na wskazane kierunki odpowiadają **cele operacyjne 4.2 - Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty oraz 4.3 - Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych**
  5. Propozycje dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich – wśród kierunków wskazuje się rozszerzanie obszarów zbytu, w tym eksportu produktów rolnych, surowych i przetworzonych, zwiększenie produkcji: biomasy, zdrowej żywności, wytwarzania produktów rolnych standaryzowanych i posiadających wysoką jakość, rozwój agroturystyki oraz lokalnych produktów turystycznych, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych, rozwój obszarów zieleni trwałej, poprawa zaopatrzenia gospodarstw w wodę niezbędną do produkcji rolnej- na wskazane kierunki odpowiada **cel operacyjny 2.2 - Silne i nowoczesne rolnictwo – rozwój rolnictwa zrównoważonego i wsparcie gospodarstw rolnych**
  6. Propozycje dotyczące utrzymania dróg powiatowych i poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego – wskazuje się m.in. utrzymanie w dobrym stanie wszystkich dróg powiatowych przy jednoczesnej poprawie całej infrastruktury około drogowej, zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej przy modernizowanych i przebudowywanych drogach – na wskazane działania odpowiada **cel operacyjny 1.2 - Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej Gminy Grabów - wewnątrz i zewnątrz**
  7. Propozycje dotyczące ochrony środowiska - dokument wskazuje kierunki tj. zrównoważona ochrona i wykorzystanie terenów wartościowych przyrodniczo, w tym obszarów Natura 2000, promocja lokalnych walorów przyrodniczych i edukacja ekologiczna, wspieranie działań na rzecz ochrony klimatu, zwiększanie niezależności energetycznej poprzez wzrost wykorzystania krajowych i lokalnych źródeł energii, zmniejszenie emisji do powietrza, poprawa bezpieczeństwa powodziowego i rozwój retencji wodnej - na wskazane kierunki odpowiadają **cele operacyjne 3.1 - Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, 3.2 - Czyste środowisko - poprawa jakości gleb oraz adaptacja do zmian klimatu, 3.3 - Gmina Grabów - niskoemisyjna i chroniąca naturalne zasoby wodne oraz 3.4 - Przyroda i krajobraz jako wartość Gminy - ochrona i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych**
  8. Propozycje rozwoju infrastruktury społeczeństwa informacyjnego – dokument wskazuje kierunki tj. rozwój infrastruktury teleinformatycznej, tworzenie i rozwój systemu usług elektronicznej obsługi klienta w administracji publicznej – na wskazane kierunki odpowiada **cel operacyjny 4.5 - Efektywne zarządzanie Gminą**

C Z Ę Ś Ć I V

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

7. FINANSOWANIE STRATEGII

Projekty i działania wynikające z zapisów **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** będą realizowane w okresie wdrażania dokumentu zgodnie z przyjętym systemem i strukturą wdrażania z wykorzystaniem różnorodnych źródeł finansowania. Wdrażanie strategii i wynikających z niej projektów będzie poprzedzone analizą możliwości i dostępności środków, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości finansowych Gminy. Każdorazowo na etapie rocznych ewaluacji wdrażania Strategii i określania nadchodzących planów jej realizacji należy prowadzić systematyczną ocenę sytuacji finansowej Gminy.

Zakres tej oceny powinien dotyczyć:

- ▶ analizy poziomu i zmian dochodów oraz wydatków Gminy w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- ▶ analizy salda budżetu i poziomu zadłużenia budżetu Gminy w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- ▶ analizy poziomu i zmian dochodów własnych oraz nakładów inwestycyjnych Gminy w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat,
- ▶ analizy wieloletniej prognozy finansowej Gminy,
- ▶ analizy aktywności i skuteczności Gminy w pozyskiwaniu zewnętrznych środków publicznych w okresie ostatnich co najmniej pięciu lat.

Wyniki oceny sytuacji finansowej przeprowadzonej z uwzględnieniem powyższych czynników pozwolą zidentyfikować faktyczne możliwości i określić gotowość Gminy do podejmowania zobowiązań finansowych mających na celu osiągnięcie celów Strategii.

Na potrzeby realizacji zapisów **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** zaplanowano wykorzystanie szerokiego katalogu źródeł finansowania. Przyjmuje się następujące źródła finansowania:

- ▶ środki własne Gminy Grabów,
- ▶ środki pochodzące z budżetu państwa lub budżetu samorządu województwa łódzkiego przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- ▶ środki z funduszy celowych, m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w tym Program LIFE), Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO),
- ▶ środki pochodzące z naborów w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027,
- ▶ środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej (FELD, FERC, FEnKS itp.),
- ▶ środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych,
- ▶ inne fundusze zewnętrzne, np. funduszy norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- ▶ inne środki publiczne,
- ▶ kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

Mając na względzie okres obowiązywania opracowanej Strategii Rozwoju Gminy do roku 2030, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadło na okres Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, okres wsparcia w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU) oraz kolejnych Ram Finansowych.

W poniższej tabeli do każdego celu zdefiniowanego w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 zaproponowano potencjalne źródła finansowania.

Tabela 11 - Sposoby i źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030

Cel	Potencjalne źródła finansowania	Typy projektów, które mogą dostać dofinansowania
CEL I NOWOCZESNA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ GMINY GRABÓW - FUNKCJONALNA I DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW, A TAKŻE UWZGLĘDNIAJĄCA HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE		
1.1. Zrównoważone planowanie przestrzenne oparte o ład i funkcjonalność oraz poprawę dostępności i estetyki	KPO	A1.3.1 Wdrożenie reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego
1.2. Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej Gminy Grabów - wewnętrznie i zewnętrznie	RP Województwa Łódzkiego	9.4 Mobilność lokalna w transformacji
1.3. Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach
1.4. Grabów przestrzenią aktywności i integracji – rozwój lokalnych centrów społecznych i rekreacyjnych	KPO	B3.4.1 Inwestycje na rzecz kompleksowej zielonej transformacji miast
1.1. Gmina Grabów - miejsce, w którym chce się mieszkać - podniesienie standardu życia mieszkańców poprzez rozwój mieszkalnictwa	Fundusz Doptat, BGK	Program wsparcia budownictwa socjalnego i komunalnego (BSK)
	KPO	B3.5.1. Inwestycje w energooszczędne budownictwo mieszkaniowe dla gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach, Krajowy Plan Odbudowy
CEL II GRABÓW - GMINA LOKALNYCH FIRM I NOWYCH MOŻLIWOŚCI, DZIĘKI WZMACNIANIU POTENCJAŁU ROLNICZEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO ORAZ TWORZENIU WARUNKÓW DO INWESTOWANIA, ROZWOJU USŁUG I TURYSTYKI		

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

2.1 Grabów przyjazny lokalnemu biznesowi – wsparcie mikroprzedsiębiorczości, samozatrudnienia oraz nowych stref gospodarczych	FELD	9.1. Gospodarka w transformacji 8.2 Usługi rozwojowe dla pracowników 8.5. Poprawa organizacji pracy 8.12. Aktywność edukacyjna
2.2. Silne i nowoczesne rolnictwo – rozwój rolnictwa zrównoważonego i wsparcie gospodarstw rolnych	FELD	9.2. Społeczeństwo w transformacji
2.3. Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury	FELD	9.1 Gospodarka w transformacji 6.4 Kultura i Turystyka
CEL III GRABÓW - JAKO GMINA CHRONIĄCA SVOJE NATURALNE ZASOBY PRZYRODNICZE I ZWIĘKSZAJĄCA ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU		
3.1. Rozwój i modernizacja systemów gospodarki odpadami oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	FELD FEnIKS	2.11. Gospodarka wodno-ściekowa – aglomeracje 2-10 tys. RLM 1.5. Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury, Fundusze Europejskie na Infrastrukturę
3.2. Czyste środowisko - poprawa jakości gleb oraz adaptacja do zmian klimatu	FEnIKS FELD	2.4. Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom 02.08 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom
3.3. Gmina Grabów - niskoemisyjna i chroniąca naturalne zasoby wodne	KPO	B3.5.1. Inwestycje w energooszczędne budownictwo mieszkaniowe dla gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach
3.4. Przyroda i krajobraz jako wartość Gminy - ochrona i promocja lokalnych zasobów przyrodniczych	FELD FELD	02.15 Bioróżnorodność 02.17 Ochrona przyrody
CEL IV WZMOCNIENIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY GRABÓW POPRZECZ WSPARCIE LOKALNEJ TOŻSAMOŚCI, INTEGRACJI ORAZ ZWIĘKSZANIA ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW		
4.1. Silna i zaangażowana wspólnota lokalna - integracja społeczna, wsparcie kultury i organizacja wydarzeń budujących więzi społeczne	FELD	6.4 Kultura i turystyka
4.2. Wzmacnianie lokalnego systemu wsparcia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców na rzecz budowania solidarnej i zaangażowanej wspólnoty	FELD FERS	7.14. Włączenie społeczne – ZIT 4.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego
4.3. Gmina Grabów przyjazna i dostępna dla wszystkich mieszkańców - poprawa jakości i dostępności usług publicznych	FELD KPO	7.9. Usługi społeczne i zdrowotne 7.14. Włączenie społeczne A4.2.1. Wsparcie programów dofinansowania miejsc opieki nad

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

		dziećmi 0-3 lat (żłobki, kluby dziecięce) w ramach MALUCH+
4.4. Bezpieczna Gmina Grabów - wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego oraz odporności kryzysowej	FEnIKS FELD środki finansowe pochodzące z budżetu państwa	2.4. Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom 02.08 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom Przygotowanie jednostek ochotniczych straży pożarniczych do działań ratowniczo - gaśniczych
4.5. Efektywne zarządzanie Gminą	FELD FERS	1.4 Cyfryzacja 9.5 Tereny zdegradowane w transformacji 1.2 Rozwój publicznych służb zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne

8. WDRAŻANIE STRATEGII

Proces wdrażania **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** jest kluczowym etapem jej realizacji, który wymaga starannego zaplanowania i koordynacji działań. Efektywne wdrożenie strategii uzależnione jest od jasnego podziału obowiązków, odpowiednich zasobów oraz dobrze zaplanowanej współpracy między wszystkimi zaangażowanymi stronami. Celem jest osiągnięcie założonych celów strategicznych oraz reagowanie na zmieniające się uwarunkowania w trakcie realizacji.

Struktura organizacyjna wdrażania Strategii

Za realizację **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** odpowiedzialne będą różne podmioty, które na podstawie swoich kompetencji i zasobów, będą realizować określone zadania. Kluczową rolę w procesie wdrażania odgrywają:

- **Burmistrz Grabowa** – Pełni funkcję głównego lidera odpowiedzialnego za wdrażanie strategii. Koordynuje realizację zaplanowanych działań, nadzoruje ich przebieg, monitoruje postępy oraz zapewnia ich zgodność z założeniami strategicznymi. W swoich działaniach współpracuje z jednostkami organizacyjnymi, miejskimi oraz instytucjami podległymi, wykorzystując ich zasoby do skutecznego wdrażania strategii.
- **Rada Miejska w Grabowie** – sprawuje nadzór nad realizacją strategii, zatwierdza najważniejsze decyzje strategiczne oraz bierze udział w monitorowaniu postępu realizacji (więcej w rozdziale 9. Monitorowanie i ewaluacja Strategii).
- **Zespół ds. Wdrażania Strategii** – powołany po uchwaleniu Strategii. Jego zadaniem będzie koordynacja działań związanych z wdrażaniem strategii. Zespół ten może składać się przede wszystkim z przedstawicieli Urzędu Miejskiego (m.in. komórki odpowiedzialnej za rozwój i pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, inwestycji itp.), w tym osób odpowiedzialnych za poszczególne obszary rozwoju (np. infrastruktura, edukacja, kultura, przedsiębiorczość). Zespół ten odpowiedzialny będzie również za bieżące monitorowanie postępów realizacji strategii oraz jej ocenę (więcej w rozdziale 9. Monitorowanie i ewaluacja Strategii). W związku z tym warto włączyć do niego również przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, realizujących zadania wynikające ze Strategii.
- **Podmioty zewnętrzne i społeczność lokalna** – w realizację strategii zaangażowani będą także mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy oraz inne podmioty w procesie konsultacji społecznych oraz identyfikowaniu potrzeb i kierunków rozwoju.

System wdrażania (realizacji) **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** przedstawia **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania..** System zamykania procesu wdrażania Strategii przedstawia zaś **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania..**

Podział zadań i odpowiedzialności

Realizacja zadań w ramach **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** wymaga wyznaczenia osób i zespołów odpowiedzialnych za konkretne działania. Wszystkie operacyjne działania, związane z wdrażaniem i monitorowaniem Strategii będą przypisane wskazanej komórce organizacyjnej w strukturach Urzędu Miejskiego w Grabowie.

Kierownicy referatów Urzędu Miejskiego będą odpowiadać za koordynację realizacji przypisanego zadania, określenia jego szczegółowego harmonogramu, budżetu oraz wybranie wskaźników

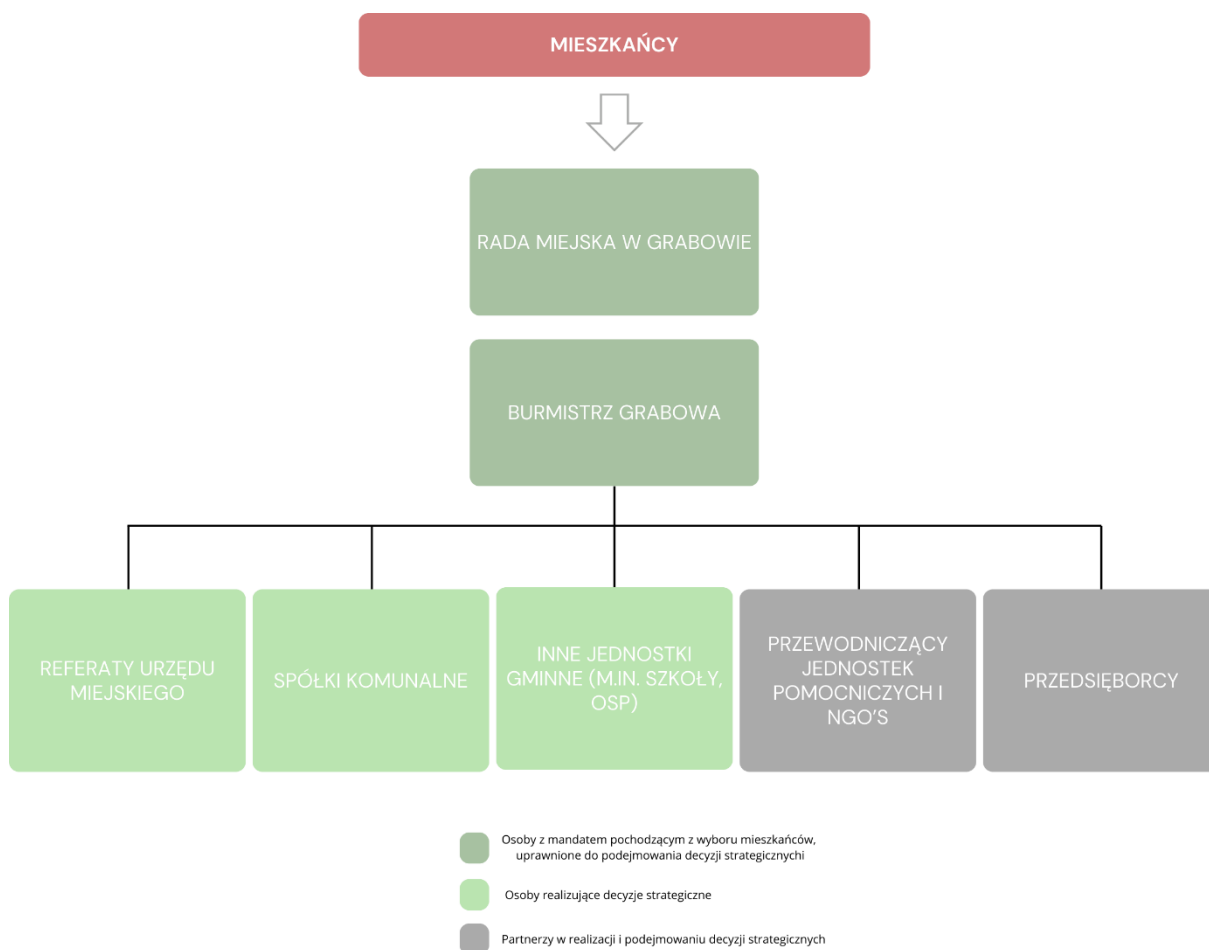
monitorujących postęp jego realizacji. Realizacja działań odbywać się będzie przy współpracy z podmiotami realizującymi poszczególne projekty, gwarantując spójność, przepływ informacji i terminowość realizacji zadania.

Zespół ds. Wdrażania, Monitorowania i Ewaluacji Strategii odpowiadać będzie za bieżącą organizację prac, zapewniając, że wszystkie zadania są realizowane zgodnie z harmonogramem oraz w zgodzie z założeniami strategicznymi.

Burmistrz Grabowa i Rada Miejska w Grabowie jako władza wykonawcza i uchwałodawcza w Gminie pełnią kluczową rolę w definiowaniu priorytetów w realizacji działań strategicznych oraz podejmowaniu decyzji na poziomie ogólnogminnym. Burmistrz jako główny lider wdrażania strategii, jest odpowiedzialny za inicjowanie działań oraz nadzorowanie całego procesu realizacji strategii. Jego zadaniem jest wytyczanie kierunków działań, angażowanie zasobów finansowych oraz monitorowanie postępów realizacji. Rada Miejska w Grabowie, będąca organem uchwałodawczym, pełni funkcję nadzorczą i kontrolną, zatwierdzając kluczowe dokumenty wykonawcze oraz decydując w razie potrzeby o konieczności aktualizacji strategii.

Istotnym aspektem wdrażania strategii jest aktywne partnerstwo z podmiotami zewnętrznymi – w szczególności z przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami oświatowymi oraz innymi lokalnymi interesariuszami. Ich udział ma kluczowe znaczenie dla powodzenia całego procesu, dlatego niezbędne jest określenie klarownych zasad współpracy i zaangażowania.

Biorąc pod uwagę, że mieszkańcy Gminy są kluczowymi beneficjentami działań podejmowanych w ramach strategii, ich aktywne zaangażowanie w proces wdrażania ma istotne znaczenie zarówno dla skuteczności realizowanych inicjatyw, jak i dla zapewnienia społecznej akceptacji poszczególnych projektów. W związku z tym przewiduje się stosowanie mechanizmów partycypacyjnych, takich jak otwarte spotkania informacyjne, badania ankietowe lub panele obywatelskie, umożliwiających bieżący dialog oraz dostosowywanie działań do faktycznych potrzeb społeczności lokalnej.

Rysunek 13 - Struktura podmiotów uczestniczących w podejmowaniu i realizacji decyzji strategicznych
Źródło: Opracowanie własne.

Zasady współpracy w realizacji działań

Skuteczna realizacja **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030**, wymaga współpracy z różnymi podmiotami na poziomie lokalnym, ale również w przypadku niektórych działań ponadlokalnych. W szczególności dotyczy to działań wymagających częściowego zaangażowania sąsiednich gmin, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, sektora prywatnego oraz instytucji edukacyjnych.

Gmina Grabów może podejmować współpracę z podmiotami zewnętrznymi w różnych obszarach, takich jak edukacja, rynek pracy, turystyka, rozwój infrastruktury czy działania społeczne.

Szkoły i inne placówki edukacyjne mogą aktywnie wspierać realizację inicjatyw związanych z edukacją i rozwijaniem kompetencji mieszkańców – szczególnie w zakresie kształcenia zawodowego odpowiadającego na potrzeby lokalnego rynku pracy. Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w sferze społecznej i kulturalnej, a ich udział pozwala skuteczniej realizować projekty skierowane do różnych grup – w tym dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem. Przedsiębiorcy natomiast mogą pełnić zarówno funkcję partnerów, jak i wykonawców działań inwestycyjnych, gospodarczych i innowacyjnych, przyczyniając się do rozwoju lokalnej gospodarki.

Aby zapewnić przejrzystość współpracy i precyzyjnie określić role oraz obowiązki poszczególnych stron, gmina może zawierać różne formy formalnych porozumień, takie jak

umowy partnerskie, listy intencyjne czy porozumienia o współpracy. Takie dokumenty pozwalają na jasne określenie zasad finansowania, zakresu obowiązków oraz korzyści wynikających ze wspólnych działań. Szczególnie istotnym aspektem współpracy jest również możliwość wspólnego aplikowania o środki zewnętrzne – partnerstwo z innymi podmiotami zwiększa szanse na pozyskanie dofinansowania z funduszy krajowych i europejskich, co znacząco wpływa na skuteczność wdrażania strategii.

W przypadku działań wymagających współpracy ponadlokalnej, Gmina może podejmować inicjatywy wspólne z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, zwłaszcza w zakresie projektów infrastrukturalnych czy ochrony środowiska. W takich sytuacjach zawieranie porozumień międzygminnych stanowi mechanizm ułatwiający koordynację działań oraz skuteczną realizację wspólnych celów rozwojowych.

Dla zapewnienia efektywności współpracy kluczowe jest także prowadzenie regularnego dialogu pomiędzy gminą a jej partnerami. Organizowanie cyklicznych spotkań, warsztatów czy konsultacji pozwoli na bieżącą wymianę informacji, monitorowanie postępów we wdrażaniu strategii oraz dostosowywanie planowanych działań do zmieniających się warunków i potrzeb lokalnej społeczności. W przypadku podjęcia współpracy z podmiotami zewnętrznymi, powinna opierać się ona na zasadach partnerstwa, przejrzystości i wspólnej odpowiedzialności za realizację strategicznych celów gminy, co pozwoli na stworzenie trwałych mechanizmów wspierających zrównoważony rozwój i podnoszenie jakości życia mieszkańców.

Wytyczne dotyczące sporządzania dokumentów wykonawczych

Niezbędnym narzędziem w realizacji celów zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030 są dokumenty wykonawcze. Stanowią one kluczowy element procesu planowania i wdrażania założeń strategii, umożliwiając ich konkretne przełożenie na działania praktyczne. Jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju, należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w Gminie. Podczas tworzenia nowych i aktualizacji dotychczas obowiązujących gminnych programów, planów i strategii sektorowych, należy pamiętać by były one zgodne z treścią strategii – są one bowiem dokumentami wykonawczymi względem strategii.

Zgodność pomiędzy wskazanymi dokumentami dotyczyć będzie:

- Poziomu wizji: założenia nowych dokumentów należy zweryfikować z zapisem wizji rozwoju Gminy do 2030 r. za pomocą poniższych pytań:
  - Czy dokument pozostaje spójny z przyjętą wizją rozwoju Gminy?
  - Czy mieści się w ramach strategicznych obszarów rozwoju?
  - Czy zawiera kierunki i działania zgodne ze standardami prowadzenia polityki rozwoju?
- Poziomu celów: opracowania wykonawcze powinny wynikać i/lub wpisywać się w cele wyznaczone w dokumencie Strategii;
- Poziomu zaplanowanych efektów: wdrażanie dokumentów wykonawczych powinno wspierać osiągnięcie wartości wskaźników założonych w Strategii;
- Poziomu wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRABÓW NA LATA 2025-2030

W powyższym kontekście dokonano przeglądu obowiązujących dokumentów wykonawczych Gminy Grabów wraz z określeniem ich zgodności z niniejszą Strategią oraz wskazaniem ewentualnej potrzeby wprowadzenia zmian.

Plan ogólny

Uchwała o przystąpieniu: Uchwała nr VI/32/24 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 14 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego Gminy Grabów,

Rekomendacje/wnioski: Plan ogólny jest obecnie²³ w opracowaniu.

Plan ogólny powinien uwzględniać przestrzenny zakres strategii rozwoju, w szczególności opracowany w niej model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz rekomendacje zawarte w części: Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Oznacza to konieczność:

- zapewnienia spójności układu przestrzennego z kierunkami rozwoju określonymi w strategii
- wskazania priorytetowych obszarów rozwoju i intensyfikacji poszczególnych rodzajów funkcji (np. strefy mieszkaniowe, usługowe, przemysłowe)
- zachowanie równowagi między rozwojem terenów zurbanizowanych a ochroną terenów naturalnych i cennych przyrodniczo
- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni historycznych.

Zgodność planu ogólnego z Strategią rozwoju Gminy jest kluczowa, aby zapewnić spójność działań oraz efektywne wykorzystanie zasobów w długoterminowej perspektywie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Rekomendacje/wnioski: Pokrycie planami MPZP w Gminie wynosi 100%. Według danych na 2025 r. obowiązuje 19 planów. Aktualizacja obowiązujących planów dotyczy ewentualnych konsekwencji w wyniku prowadzenia działań zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 – 2030.

Gminny Program Rewitalizacji

Rekomendacje/wnioski: Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Grabów jest aktualnie²⁴ w opracowaniu.

Cele i działania określone w GPR powinny być spójne z celami zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 – 2030. Szczególną uwagę należy zwrócić na potencjał rozwojowy, który w Strategii został wskazany poprzez Obszary Strategicznej Interwencji (OSI). W przypadku, gdy na tych obszarach zdiagnozowane zostaną zjawiska kryzysowe i wyznaczony zostanie obszar rewitalizacji, rekomenduje się podjęcie działań rewitalizacyjnych w celu ich odnowy na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Grabów

Uchwała: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Grabów został podjęty Uchwałą Rady Gminy Grabów nr: XXVI/129/16 z dnia 25 maja 2016 r.

Rekomendacje/wnioski: W przypadku aktualizacji dokumentu i dostosowania do obecnych uwarunkowań gminy uwzględnione powinny zostać założenia zawarte w *Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025 - 2030*. W szczególności należy skupić się na dostosowaniu planu do nowoczesnych trendów w zakresie efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, zrównoważonego transportu oraz zasad walki ze zmianami klimatycznymi.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

Uchwała: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabów na lata 2018 – 2026 została przyjęta Uchwałą Nr IV/26/18 Rady Gminy w Grabowie z dnia 19 grudnia 2018

Rekomendacje/wnioski: W związku z upływającym horyzontem czasowym obowiązującej strategii, rekomenduje się jej aktualizację. Rekomenduje się wzmocnienie powiązań ze strategicznymi celami rozwoju społecznego zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy, w tym przeciwdziałaniem depopulacji, integracją grup defaworyzowanych oraz rozwojem usług społecznych i opiekuńczych.

²³ stan na sierpień 2025 r.

²⁴ stan na sierpień 2025

9. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Podstawą skutecznego wdrażania Strategii jest analiza postępów w zakresie realizacji wskazanych w niej celów i działań oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice między przyjętymi założeniami w uzyskiwanych rezultatach. Skutecznie działający monitoring pozwala na prawidłowe wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na poszczególne przedsięwzięcia projektowe, co ma istotne znaczenie w sytuacji wykorzystywania środków zewnętrznych, tj. pochodzących z różnych źródeł, rządowych (ministerialnych), UE oraz innych, które będą wspierały budżet Gminy w realizacji przedsięwzięć.

Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030, podlegać będzie bieżącej kontroli i ocenie, na podstawie których, jeśli będzie to konieczne przyjęte w niej założenia będą dostosowywane do zmieniających się uwarunkowań. W zależności od okoliczności może to oznaczać rezygnację z niektórych celów, ich modyfikację lub wprowadzenie nowych, adekwatnych do aktualnych wyzwań i możliwości.

Koordinacja procesów monitorowania i oceny

Za koordynację procesów monitorujących i ocenę odpowiedzialny będzie powołany przez Burmistrza Grabowa **Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji Strategii**. Jego skład zaproponowano w rozdziale 8. *Wdrażanie strategii (Struktura organizacyjna wdrażania Strategii)*.

W odniesieniu do monitoringu i ewaluacji Strategii w zakres obowiązków zespołu wchodzić będzie:

- gromadzenie i analiza danych dotyczących realizacji Strategii,
- identyfikowanie potencjalnych problemów i zagrożeń dla wdrażania Strategii,
- formułowanie rekomendacji dotyczących aktualizacji Strategii,
- uwzględnienie wyników analiz dotyczących realizacji Strategii w sporządzanych przez Gminę corocznie Raportach o stanie gminy,
- raporty o stanie gminy, uwzględniające analizę postępów wdrażania strategii będą przedkładać przez Burmistrza Radzie Miejskiej w Grabowie w celu opiniowania.

W celu analizy postępów wdrażania Strategii i omówienia pojawiających się wyzwań Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji Strategii będzie spotykał się minimum raz w roku. Podczas spotkań realizowane będą zadania ze wskazanego powyżej zakresu obowiązków Zespołu.

Na potrzeby monitorowania Strategii Zespół może wykorzystywać dane pochodzące z następujących źródeł:

- wewnętrzne systemy i bazy danych Urzędu Miejskiego w Grabowie – np. Raporty o stanie gminy, rejestry budżetowe, raporty z realizacji inwestycji itp.

- statystyki publiczne – dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Banku Danych Lokalnych (RDL), raporty regionalne i krajowe dotyczące gospodarki, demografii, rynku pracy, edukacji, transportu czy ochrony środowiska.
- badania i konsultacje społeczne – ankiety prowadzone wśród mieszkańców, raporty z konsultacji społecznych, opinie organizacji pozarządowych i przedsiębiorców.
- dane branżowe i eksperckie – opracowania sektorowe – dotyczące np. energetyki, transportu, ochrony środowiska itp.
- dane geoprzestrzenne i analizy urbanistyczne – plan ogólny, plany miejscowe, analizy zmian struktury zabudowy i infrastruktury itp.

Określenie wartości wyjściowej dla wskaźników monitoringu będzie opierać się na dostępnych danych historycznych oraz aktualnych analizach, a w przypadku braku odpowiednich informacji – na podstawie badań własnych prowadzonych przez Urząd Miejski w Grabowie lub we współpracy z instytucjami zewnętrznymi.

Sprawozdawczość i proponowany system monitoringu

Monitoring realizacji **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** będzie prowadzony na podstawie wskaźników efektywności, skuteczności i oddziaływania poszczególnych działań. Zestaw wybranych wskaźników został przedstawiony w rozdziale **5. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia**. Każdy z zakładanych efektów został opisany jako mierzalny wskaźnik, umożliwiający bieżące monitorowanie oraz ocenę postępów i skuteczności podejmowanych w ramach Strategii działań.

Określona w niniejszej Strategii lista proponowanych wskaźników przyjętych na potrzeby monitoringu Strategii ma charakter otwarty, co oznacza, że w toku ewaluacji mogą być wprowadzane nowe wskaźniki dostosowane do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych oraz dostępności danych.

System monitoringu będzie oparty na sporządzanym co roku Raporcie o stanie gminy, który zawierać będzie również ocenę stopnia realizacji celów i działań określonych w Strategii. W ramach raportu analizowane będą kluczowe wskaźniki oraz wpływ podejmowanych działań na rozwój społeczno-gospodarczy gminy. Dane do raportu będą pochodzić z informacji przekazywanych przez jednostki realizujące konkretne zadania, takie jak referaty Urzędu Miejskiego w Grabowie, czy organizacje pozarządowe.

Raport o stanie Gminy będzie przedkładany Burmistrzowi Grabowa, a następnie opiniowany przez Radę Miejską w Grabowie.

Mechanizmy aktualizacji Strategii

W celu umożliwienia skutecznego dostosowywania **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, a także uwarunkowań zewnętrznych, przyjęte zostaną następujące mechanizmy:

- przegląd Strategii realizowany co dwa lata – prowadzony przez Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji Strategii w ramach roboczych spotkań.

- procedura aktualizacji Strategii – w przypadku istotnych zmian społeczno-ekonomicznych (np. nowych regulacji prawnych, kryzysów gospodarczych, zmian demograficznych) Strategia może zostać poddana aktualizacji. Wniosek o aktualizację będzie wynikał z ustaleń Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji Strategii i zostanie przekazany do Burmistrza oraz Rady Miejskiej w Grabowie, która podejmie decyzję o konieczności aktualizacji dokumentu.
- elastyczny charakter dokumentu – Strategia jest dokumentem, zawierającym otwarty katalog działań, który może być rozszerzony o nowe zadania, zgodnie z przyjętymi w niej celami i kierunkami rozwoju. Mogą one zostać wdrożone w zależności od dostępności środków finansowych oraz pojawiających się potrzeb społecznych i gospodarczych.

System monitorowania i ewaluacji **Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030** ma kluczowe znaczenie dla skutecznego zarządzania procesem jej wdrażania. Przejrzyste zasady raportowania, bieżąca analiza wskaźników oraz możliwość elastycznego dostosowywania strategii do zmieniających się warunków pozwolą na skuteczną realizację celów rozwojowych Gminy i optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów.

C Z Ę Ś Ć V

WYKAZ TABEL, RYSUNKÓW,
WYKRESÓW

10. WYKAZ TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW, ZAŁĄCZNIKÓW

10.1. WYKAZ TABEL

Tabela 1 - Struktura Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 (opracowanie własne) ..	6
Tabela 2 - Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Gminy powinna zachowywać spójność	7
Tabela 3 - Potencjały rozwojowe Gminy Grabów	21
Tabela 4 - Deficyty rozwojowe Gminy Grabów	24
Tabela 5 - Wykaz zadań wskazywanych przez Urząd Miejski w Grabowie do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030	47
Tabela 6 - Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na obszarze Gminy Grabów	60
Tabela 7. Zgodność celów Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 z działaniami dla OSI Obszary aktywnej integracji.	79
Tabela 8 - Zgodność celów Strategii z kierunkami działań określonych dla OSI Obszar Zielonej Gospodarki	80
Tabela 9 - Oczekiwane rezultaty realizacji celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030	85
Tabela 10 - Spójność Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	92
Tabela 11 - Sposoby i źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030 ..	97

10.2. WYKAZ RYSUNKÓW

Rysunek 1 - Położenie Gminy Grabów na tle województwa łódzkiego	13
Rysunek 2 - Gmina Grabów na tle powiatu łęczyckiego	14
Rysunek 3 - Gminy sąsiadujące z Gminą Grabów	14
Rysunek 4 - Gmina Grabów w podziale na sołectwa	15
Rysunek 5 - Powstały wykres potencjałów i deficytów	27
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - Struktura sieci osadniczej	55
Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - Główne korytarze i elementy sieci transportowych	57
Rysunek 10 - Model struktury funkcjonalno - przestrzennej uwarunkowania wodne	62
Rysunek . Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - system powiązań przyrodniczych w Gminie Grabów	64
Rysunek . Model struktury funkcjonalno - przestrzennej - Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	67
Rysunek OSI Obszar Zielonej Gospodarki	78
Rysunek 12. OSI Obszary Aktywnej Integracji	79
Rysunek - Struktura podmiotów uczestniczących w podejmowaniu i realizacji decyzji strategicznych	102